

Íyi ulitane e' wì tkēnewami

Génesis

Si'kuaie yēkkuō i' kiè *Génesis*, e' wà kiane chè, *íyi ulitane e' wì tkēnewami*. Yēkkuō i' blatēule bōt tsjíní. Et tsjíní e' dōr capítulo et dō capítulo dabom eyök kí et (1–11). Iēt tsjíní e' dōr capítulo dabom eyök kí bōt dō capítulo dabom skeyök (12–50). Et tsjíní e' tō se' a íyi kōs e' wì pakè. Ká jai ena ká i' e' yōne kewe. Ñies ñiwe, nañewe, diwō, si'wō ena bēkwō e' yōne tsawe. Es ñies dayē, ká sí, iyiwak, se' wēpa ena alakōlpa, e' kōs yō' Skékōl tō, e' pakè yēkkuō et tsjíní tō. Ñies wēs s'ditsō tsá e'pa tō ì sulu wamblē' ena ì o' Skékōl tō ie'pa tsatkoie inuì yōkí, e' tso' kitule yēkkuō et tsjíní kí. Ñies wēs s'ditsō pone'mi ká wa'ñe senuk ditséwō wa ditséwō wa ena ì kuēkí s'ttō tso' taiē kuā'kí kuā'kí, e' kōs pakè yēkkuō et tsjíní tō.

Yēkkuō iēt tsjíní tō ikkachè se' a tō wēs Israel aleripa e'pa dē'bitū wēm ekōl kiè Abraham e' wa. Israel aleripa wa Skékōl tō ibikeitsétke ká ulitane wakpa tsatkōk inuì yōkí. As e' wà tkō, e' kuēkí Skékōl tō Abraham klōo' iwák a. Abraham erblē' Skékōl mik buaē, e' kuēkí Skékōl tō ittē me' ie' a. E' tso' kitule yēkkuō iēt tsjíní kí.

Ttē me' Skékōl tō Abraham a, e' ē me'itō Abraham alà Isaac ena Isaac alà Jacob e'pa a. Jacob ñe' ē kiè ñies Israel. E' kuēkí ie' aleripa kiēsō Israel aleripa. Yēkkuō iēt tsjíní ē kí itso' kitule tō wēs Skékōl tō Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa tsatkē'bitū ibolōkpa kōs yōkí as ttē me'itō ie'pa a e' wà tkō wake'.

Skëköl tō íyi ulitane yō'

¹ Tsawe ta ká jai ena ká i', e' yō'at Skëköl tō. ² Mik ie' tō íyi ulitane tsá yō'mi, eta ká wa'ñe kē kī ì ku' yēs. Ká sí kē ta'. Di' ě me'r iskië. Ká dör ttsettseë. Erë Skëköl Wiköl shkōar di' tsaka.

³ Eta Skëköl tō iché: “¡Ká ñinú!”

Eta ká ñine. ⁴ Ie' tō isué tō ká ñiwe e' dör buaë, e' méatitō ñiweie. Ká ttsettse, e' méatitō nañeweie. ⁵ Ñiwe, e' kiéitō ñiwe. Ká ttsettseë, e' kiéitō nañewe. Ekkë kanewéitō ká tsawe a.

⁶ E' bule es ta ie' tō iché: “¡Iyönú wes skátke kkō dapee es di' shūa iblatoie as kē iwöierwane ñì a!”

⁷ Eta es iyuéitō di' blatoie. Es di' aṭe ká jaišet ena ká i' kī. ⁸ Ì yuéitō, e' kiéitō kakölttō. Ekkë kanewéitō eta ká de böt.

⁹ E' bule es ta ie' iché: “¡Di' aṭe ká i' kī, e' e' dapa'úka ek tsiní ěme as íyök poppo dōka!”

Eta es iyōne. ¹⁰ Wé íyök poppo deka, e' kiéitō íyök. Wé di' dapaneka, e' kiéitō dayë.

Ie' isué tō e' kōs dör buaë. ¹¹ E' ukuökī ta ie' tō iché: “¡Íyök kī íyi kuá ulitane tskinú! Kakō wör ta' ese, ñies kal ulitane wör ta' ese kōs tskinú iwakmik iwakmik.”

Eta es ekkëpa tskine. ¹² Es íyök kī íyi kuá ulitane tskine kakō wör ta' iwakmik iwakmik, ñies kal wör ta' iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kōs, e' dör buaë. ¹³ Ekkë kanewéitō eta ká de mañat.

¹⁴ E' bule es ta ie' iché: “¡Ì dalöburta' yönú ká jai a! Ekkëpa dör buaë ká blatoie ñiwe nañewe, ñies ikkachoie mik ta diwö de kawö tkōwoie, ñies ká shta'woie ena duas tköke e' jchenoie. ¹⁵ Ekkëpa kōs dalöburke taië ká i' kī.”

Et̄a es iyöne. ¹⁶ Es ie' tō ì dalöburta' tajë ese yuét bok. Ikibiie dör ká ñiwoie ñiweie. Wéne dalöbur diöshet e' dör olo'bunoie nañeweie. ¹⁷ Ekkëpa méatitō ká jai a dalöbunoie ká i' k̄i ¹⁸ ñië nañeë, ñies ká ñiwe ká nañewe e' blatoie. Ie' tō isué tō ekkëpa dör buaë. ¹⁹ Ekkë kanewéitō et̄a ká de tkël.

²⁰ E' bule es t̄a ie' tō iché: “¡Iyiwak serke di' a dayë a, e' kos yönú tajë! ¡Ñies dù ulitane yönú as iur kashuk a!”

²¹ Et̄a es iyiwak blubluë serke dayë a, ekkëpa yuétō. Ñies iyiwak kos serke di' a ena dayë a ekkëpa yuétō iwakmik iwakmik. E' sù dù ulitane yuétō, iwakmik iwakmik.

Ie' isué tō ekkëpa kos dör buaë. ²² Et̄a iyiwak yuétō e'pa a ie' er buaë ché ttè i' wa: “a' alönú tajë, di' kos, dayë kos, e' wà iök̄a tajë. Ñies as dù alör tajë ká wa'ñe.”

²³ Ekkëpa kanewéitō et̄a ká de skël.

²⁴ E' bule es t̄a ie' tō iché: “¡Iyiwak serke ká sí k̄i, e' ulitane yönú iwakmik iwakmik! ¡Iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke ìsk̄i, ekkë kos yönú iwakmik iwakmik!”

²⁵ Et̄a es ie' tō iyiwak ulitane yué ká sí k̄i iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kos dör buaë.

²⁶ E' ukuök̄i t̄a ie' tō iché: “Ditsö yuösö wës se' es as ie'pa tkök̄asö ká i' kos wökirie. Nima, dù, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke ìsk̄i, ekkë kos tso' ká i' k̄i, e' atdaë ie'pa ulà a.”

²⁷ Mik Skököl tō s'ditsö tsá yö',
et̄a yuétō wës ie' es;
Ie'pa yuétō wëm eköl ena alaköl eköl.

²⁸ Ie' er buaë ché ie'pa a i' es:

“A' ala'r kōka tajē,
 a' alōnú tajē ká ulitane kī.
 Ká i' kōs e' kané ú a' tō.
 Nīma, dù, ena iyiwak ulitane ekkēpa kōs wōkir a'
 dōr, e' wà ú.”

²⁹ E' ukuōkī tā Skēkōl tō iché ie'pa a: “Ye' ttō ttsō.
 Íyi kuá kōs wōrta' ñarta', ese méatyō a' a ñè. Ñies
 kalwō ulitane katarta' ku'yarta' ese kōs méatyō
 a' a katè ku'yè. ³⁰ Erè iyiwak kañiru, iyiwak uru
 ena dù, ekkēpa kōs a kākō méatyō katè.” Etā es
 iāte. ³¹ Ie' isué tō ekkē kōs dōr buaē shūte. Ekkē
 kanewéitō etā ká de teröl.

2

¹ Es ká jai ena ká i', ñies íyi ulitane tso' ikī, e' yöne
 one se. ² Ká de kul etā ì kōs yö'bituitō e' yöne one, e'
 kuekī diwō e' wa ie' kē kaneblēne. ³ E' diwō wa kē
 ie' kaneblēneia ká i' yuök e' kuekī ie' iché tō diwō e'
 dōr buaē. Ñies ie' iché tō semana bit e' diwō bata e'
 dōr batse'r se' a.

Skēkōl Jehová tō s'ditsō tsá yué

⁴ I' dōr ká jai ena ká i' tsá yöneat, e' pakè.

Mik Skēkōl Jehová tō ká jai ena ká i' e' yö', ⁵ e'
 kēwō ska' tā kām ie' tō kalī patkō ká i' kī, ñies kē
 yi ku' ká kanéuk. E' kuekī kām kal kuá tskir ena
 kām kākō tskir. ⁶ Erè di' tskirke íyök a, e' tō íyök kōs
 nuweke. ⁷ Etā Skēkōl Jehová tō íyök yué s'ditsōie
 ekōl wák dōr wēm. Etā ie' tō iwöiké iyik a tā iyöne
 se'ie ttsē'ka.

⁸ E' ukuōkī tā ie' tō ká buaala yué ekwōki diwō
 tskirke e' ēka, ká kiè Edén ee. Etā wēm yö'itō, e'
 méatitō ká buaala e' a senuk. ⁹ Eē ie' tō kal ulitane

wër bua'buäë, ñies iwö dör buäë katano ese tské. Ká buaala e' shusha, ie' tö kal tské bölka. Kal elka dör sene michoë e' kéli. Kal iëlka e' dör íyi buäë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéli.

¹⁰ Edén ká shua di' tskirke etö, e' tö ká buaala nuweke. Wé ká e' kkö döwa ee di' e' ulà jchërke döká tkëtö. ¹¹ Di' ulà etö kiè Pisón. E' tkökemi ká kiè Havilá, e' kos a. Ká e' ki oro tso'. ¹² Oro e' dör oro bua'buä. Ñies kiö masmas bua'buä, ese tso' ena ák bua'buä kiè ónice ese tso'. ¹³ Di' ulà etö tkökemi ká kiè Cus, e' kos a. E' kiè Guihón. ¹⁴ Iulà etö ská mir ká kiè Asiria diwö tskirke, e' éka. E' kiè Tigris. Eta di' ulà bataie, e' kiè Éufrates.

¹⁵ Mik Skököl Jehová tö wëm tsémi méat ká buaala atë Edén e' shua as ikaneütö, as ikkö'nütö, ¹⁶ eta ie' tö ttè dalöieno í' mé ia: “Ká buaala e' kéliwö ulitane katémibö. ¹⁷ Erë íyi buäë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéliwö kë katar. Mik kal e' wö katébö, eta be' duöwaraë. E' kueki kë ikatar.”

¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö iché: “Kë idör bua' wëm a senuk ekörla. Súyö ie' a wapie yuè eköl ikimuk buäë.” ¹⁹ Eta iyiwak yö'itö íyök wa ekké kos debitu iwä wëm a suè tö ima ie' tö ikiè mekami. Ta wes wëm tö ikiè méka es iatë. ²⁰ Es wëm tö iyiwak uru ena iyiwak kañiru, ñies dù, ekké kos kiè méka. Erë kë ie' kimuk kune buäë ie' wapieie.

²¹ Eta Skököl Jehová tö wëm kapöwéwa taië, e' dalewa ie' tö ichane yéttsa etö, e' chká wöiéwaneitö. ²² Ichane e' yuétö alakölie ta idebitu iwä wëm a. ²³ Mik wëm tö isué, eta ichéitö:

“í' je' dör ye' wák dichéwö ena ye' wák chkà!

Alaköl dē'ka wēm wa, e' kueki ikirdaē alaköl.”*

²⁴ E' kueki wēpa kē serpaia iyē ena imì e'pa dapōmik, iserdawa alaköl ta. Ie'pa bōl serdaē ñita, ta imía wēs wák eköl ē es.

²⁵ E' kēska' ta wēm ena alaköl iēter sume, erē ie'pa kē wa jaē jcher.

3

S'ditsö tö Skököl ttö dalösewéwa

¹ Tkabē tso' etō, e' erbikō taiē s'kitō'woie iyiwak kañiru yō' Skököl Jehová tö, ekkē kos tsata. Ká et ta ie' tö alaköl a ichaké:

—¿Mokj Skököl tö iyē'at a' a tö ká buaē shua kal ulitane tso', e' wō kē katar yēs?

² Alaköl tö iiuté:

—Au, e' kē dōr es. Ie' tö sa' a iché tö kal ulitane wō katarmi. ³ Erē kal àr ká i' shushaē, e' wō kē katanuk, kē e' kanuk sa' a. E' wamblé sa' tö, etā sa' duōralur.

⁴ Etā tkabē tö iché alaköl a:

—Au, e' dōr kache. A' kē duōpawa. ⁵ Ie' wa ijcher buaē tö mik kalwō e' katéwa a' tö, etā ì dōr buaē, ì dōr suluē e' jcherdaē a' wa wēs ie' wák wa ijcher es.

⁶ Etā alaköl isuē tö kalwō e' wēr buaē katè. Ie' éna ikatak iyi jchenoie buaē. E' kueki ie' tö kalwō batsée, katéwaitō. E' ukuökj ta ie' tö imé iwēm a, etā iwēm ikatéwa ñies. ⁷ E' bet ta ì dōr sulu, ì dōr buaē ese ane ie'pa éna, etā ie'pa wa ijchenewa tö ie'pa iēter sume. Etā ie'pa tö kal kiè higuera, e' köyök yué banoie e' wa ie'pa e' patrēwa.

* **2:23** Hebreoie ttè kiane yēnuk wēm e' dōr ish ena ttè kiane yēnuk alaköl e' dōr isha.

⁸ Siwa' bitsirke tsáli, eta wëm ena ilaköl tö Skököl Jehovahá shkokedur ká buaë shua, e' ttsé. E' yöki ie'pa e' blélur kal tso' taië ese shua.

⁹ Erë Skököl Jehovahá tö wëm kié ta ichaké:

—¿Wé be' tso'?

¹⁰ Wëm tö iiuté:

—Ye' tö ittsé tö be' shkokedur ká buaala shua. Ye' dur sume, e' kuëki ye' suane be' yöki. E' kuëki ye' e' bléwa be' yöki.

¹¹ Eta Skököl tö ie' a iché:

—¿Yi be' a iché tö be' dur sume? Ichö ña tö kalwö ye'yö be' a tö kë ikatar ¿e' katébö?

¹² Ie' tö iiuté:

—Be' tö ye' a alaköl me', ye' wapieie, e' tö ye' a kalwö mé katè. E' katéwayö.

¹³ Eta Skököl Jehovahá tö alaköl a ichaké:

—¿Iök bö iwamblé?

Ie' tö iiuté:

—Tkabë tö ye' kitéka, e' kuëki ye' tö kalwö e' katéwa.

¹⁴ Eta Skököl Jehovahá tö tkabë a iché:

—Ì wamblé be' tö, e' kuëki ye' tö be' a ichè tö iyiwak kos shua be' ë weirdaë michoë. Kekraë be' shkoraë e' kuule be' batsi' ki ta be' kkö a ká po mirawa. ¹⁵ Be' ena alaköl meraatyö ñi bolökíe. Be' aleripa kos ena alaköl aleripa kos, e'pa ate ñi bolökíe ñies. Alaköl aleri eköl tö be' wökir shka'weraë ena be' tö ie' klö kaniñak shka'weraë.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché alaköl a:

—Mik be' alà kurketke eṭa be' weirdaë siarë, idalë'r tajië e' ttseraëbö. Erë be' kḷi be' wëm kiardaë ena ie' dōraë be' wōkirie.*

17 E' ukuōkḷi ṭa ie' tō iché wëm a:

—Be' tō be' alaköl ttō iuté, kalwō yë'yō be' a tō kë ikatar, e' wà katébō. E' kuëkḷi be' weirdaë ñies. Be' kuëkḷi íyök sulu'werawayō. Be' kaneblōraë darërëë be' chkè yuloie. 18 Íyök kḷi dika'chka ena kakō sulusi, alōrdaë. Ñies kalwō kañiru katerabō. 19 Be' kawōṭa kaneblök darërëë chkoie dō mik be' duowa, miáne iyōkie wës be' dōr kuaë es eṭa. Be' yöne íyök wa, e' kuëkḷi be' dōrane íyōkie.

20 Wëm tsá yöne, e' kiè Adán. Ilaköl dōr se' mì tsá. E' kuëkḷi Adán tō ikiè méka Eva.†

21 Eṭa Skëköl tō datsi' yué ie'pa a iyiwak kkuölit wa, ṭa ie'pa paiéitō. 22 Eṭa ie' tō iché: “I'ñe ì dōr buaë ena ì dōr suluë, e' jcher ditsō wā wës se' wā ijcher es. E' kuëkḷi dō' ie'pa mi', sene michoë e' kéli wōbatsök katè ṭa iser michorak.”

23 E' kuëkḷi ie' tō wëm ena ilaköl yéttsa ká buaala tso' Edén e' a, ṭa ipatkémiitō íyök wakanéuk. Íyök wa wëm yöne e' kḷi ipatkémi kaneblök. 24 Ie' tō itrë'wëshka, e' ukuōkḷi ṭa ì ttsë'ka pik ṭa' tso' ká jai a kiè kërub, e'pa tuléwaitō ká buaala e' ñalé ska' diwō tskirke e' ëka ikkō'nuk. Ñies tabè wōñarke dalölöë ratkear siwā' kḷi, e' méatitō as kë yi dōwaja sene michoë kéli ska'.

* **3:16** Mik be' alà kurketke...ie' dōraë be' wōkirie: Ñies ttè e' mane'wëmisō i' es: Be' éna e' alakka be' wëm kḷi, erë ie' e' alōraka be' kḷi. † **3:20** Eva: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ttsë'ka.

4

Caín tō iël kiè Abel, e' ttéwa

¹ Età Adán sené Eva ta. Eva dunekā ta ilà kune wēm. Ikiè mékaitō Caín.* Mik alá kune, etā Eva tō iché: “Jehová tō ye' kímé, e' kuekī ye' alá kune ekōl wēm.” ² E' ukuōkī ta ilà skà kune ek, e' kiè Abel, Caín èl tsirla. Abel tō obeja alōweke. Caín tō dali kuatkeke.

³ Ká et ta, Caín wa idali wōne, ese kak mí mè Jehová a idalōioie. ⁴ Etā Abel wa ie' icha mí ñies. Ie' obeja tsá bua' bua, ese kak mí ie' wa mè Jehová a. Abel ena i méitō e' wēr buaē Jehová wa. ⁵ Erē ie' kē wa Caín ena i méitō e' sune es, e' kuekī Caín ulunekā taiē, iwō yé suluē. ⁶ E' kuekī Jehová tō Caín a ichaké: “¿Iők be' ulune wō yé sulu? ⁷ Be' tō i bua' úpa, e' ma be' jañuke tsuleē. Erē i sulu wamblébō, e' kuekī i sulu e' métēr bër be' panuk namuie e' aloka be' kī. Erē be' ké e' alōkkā ikī.”

⁸ Ká et ta, Caín tō iël Abel kiémi kañika. Mik ie' pa demi kañika, etā ee Caín ñippéka iël ta etā iël ttéwaitō. ⁹ E' ukuōkī ta bet, Jehová tō Caín a ichaké:

—¿Wé be' èl Abel?

Caín tō iiuté:

—Ye' kē wa ijcher. Ye' kē dör ie' kkō'nukwak.

¹⁰ Skököl tō ie' a iché:

—¿Iők bö iwamblé es? Be' èl ttéwabō, e' pē tēne taiē iyök kī, e' nuí tso' be' kī. E' kī ye' kawōta be' we'ikök. ¹¹ E' kuekī be' weirdaē iyök kī wé be' tō be' èl pē tkō'wé, e' kī be' yerattsayō. ¹² Be' kanablōmi taiē, erē kē wà wōrpa buaē. Be' kawōta shkök ká wa'ñe, kē a eno ta' yēs.

* **4:1** Caín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ye' ulà a ide.

13 Et̄a ie' t̄o Jehová iut̄é:

—E' dar̄er̄e ye' a. K̄e ye' a idal̄e'tts̄enuk. 14 I'ñe be' t̄o ye' uȳetts̄a k̄á i' k̄i, e' ukūöki t̄a ye' kaw̄öta shk̄ök k̄á wa'ñe k̄amīe, k̄e a eno t̄a'. Be' k̄e ku'ia ye' t̄a, e' kūek̄i yi ye' kūéwa, ese t̄o ye' tterawa.

15 Er̄e Jehová t̄o iut̄é:

—Yi be' tt̄éwa, ese k̄i weirdāe siar̄e taj̄e isk̄eie.

Et̄a Sk̄ek̄öl t̄o iwakyūee iwà kkachoie as yi t̄o ikūéwa, ese k̄e t̄o itt̄öwa. 16 Et̄a Caín e' ȳetts̄a Jehová wörki t̄a im̄ia k̄á kīe Nod ee, k̄á e' at̄e Edén diwö tskirke e' kke.

17 Et̄a Caín sené ilaköl t̄a. Iduneka t̄a ilà kune wák dör wēm, e' kīe Enoc. E' ukūöki t̄a Caín t̄o k̄á yūe et, kīe mék̄ait̄o ilà kīe wa Enoc. 18 Enoc dör Irad̄ ȳe. Irad̄ dör Mehujael ȳe. Mehujael dör Metusael ȳe. Metusael dör Lámeç ȳe.

19 Et̄a Lámeç senéwa alakölpa b̄öl t̄a. Eköl kīe Adá, eköl kīe Silá. 20 Et̄a Adá d̄e' alàe kīe Jabal. E' aleripa dör iyiwak alökwakpa e' serke úla yöule datsi'tak wa ese a. 21 Ie' el̄ kīe Jubal. E' aleripa dör ma'ma kicha t̄a' guitarra s̄ü ena ma'ma pul̄e s̄ü ese bla'ukwakpa. 22 Silá d̄e' alàe ñies kīe Tubal-Caín. E' aleripa dör tabechka kīe bronze ena hierro ese st̄é. E' kutà kīe Naamá.

23 K̄á et t̄a Lámeç t̄o iché ilakölpa a:

“A Adá, a Silá, ye' tt̄ö tts̄ó:

Wēm eköl duladula t̄o ye' shk̄ao',

e' kūek̄i ye' t̄o ikötwa.

24 Yi t̄o Caín tt̄éwa, e' t̄o isk̄é tūerāe siar̄e,

er̄e yi t̄o ye' tt̄éwa, e' t̄o isk̄é k̄i tūerāe jaish̄et sh̄ute.”

²⁵ Adán alà skà kékane ilaköl ta wák wëm. Eva tö iché: “Skököl tö ye' a alà ské mé eköl, Caín tö Abel kötwa, e' skéie.” E' kueki ie' tö ikiè méka Set.†

²⁶ Nies Set de aläë wák wëm kiè mékaitö Enós. E' kéwö ska' ta s'ditsö tö Skököl a iyi tsá ki'mi ena idalöie'mi ikiè Jehová e' wa.

5

Adán aleripa

¹⁻² Mik Skököl tö s'ditsö tsá yö', eta iyuéitö wes ie' wák es. Ie'pa yuéitö wëm ena alaköl. Ie' er buaë ché ie'pa a. Ie' tö ie'pa yué, e' diwö shà ta ikiè mékaitö s'ditsö. I' dör Adán aleripa e'pa kiè.

³ Mik Adán ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130), eta ie' alà kune eköl, e' dör wes ie' wák es, ikiè mékaitö Set. ⁴ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁵ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki dabom mañayök (930) eta ie' blënewa.

⁶ Mik Set ki duas de cien eyök ki skel (105), eta ie' alà wëm kiè Enós, e' kune. ⁷ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien kuryök ki kul (807). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁸ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki dabom eyök ki bök (912) ta iblënewa.

⁹ Mik Enós ki duas de dabom suliyök (90), eta ie' alà wëm kiè Cainán, e' kune. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom eyök ki skel (815). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹¹ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki skel (905) ta iblënewa.

† 4:25 Set: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ie' tö imé.

¹² Mik Cainán k̄i duas de dabom kuryök (70), eta ie' alà wēm kiè Mahalalel, e' kune. ¹³ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök k̄i dabom tkëyök (840). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ¹⁴ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabop (910) ta iblënewa.

¹⁵ Mik Mahalalel k̄i duas de dabom teryök k̄i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Jéred, e' kune. ¹⁶ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök k̄i dabom mañayök (830). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ¹⁷ Es ie' k̄i duas deka seraã cien paryök k̄i dabom suliyök k̄i skel (895) ta iblënewa.

¹⁸ Mik Jéred k̄i duas de cien eyök k̄i dabom teryök k̄i bök (162), eta ie' alà wēm kiè Enoc, e' kune. ¹⁹ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök (800). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²⁰ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabom teryök k̄i bök (962) ta iblënewa.

²¹ Mik Enoc k̄i duas de dabom teryök k̄i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Matusalén, e' kune. ²² Ie' tö Skëköl ttö ë dalöieke. Matusalén kune, eta ie' k̄i seneiã duas cien mañayök (300). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²³ Es ie' k̄i duas deka seraã cien mañayök k̄i dabom teryök k̄i skel (365). ²⁴ Ie' sene' buaë Skëköl ta, e' kuëki ká et ta Skëköl wa ie' mítser tse'ka, e' kuëki kë ie' ku'ia.

²⁵ Mik Matusalén k̄i duas de cien eyök k̄i dabom paryök k̄i kul (187), eta ie' alà wēm kiè Lámec, e' kune. ²⁶ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien kuryök k̄i dabom paryök k̄i bök (782). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²⁷ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabom teryök k̄i sulitu (969) ta iblënewa.

28 Mik Lámec k̄i duas de cien eyök k̄i dabom paryök k̄i bök (182), et̄a ie' alà k̄une wēm. 29 E' kiè mék̄aitō Noé.* Mik ie' tō ilà kiè méka, et̄a ie' tō iché: “Jehová tō íyök suluo'w̄a. E' kuēk̄i se' kawōta kanēblök darērē ikuatkoie; erē alà i' tō se' keraē enuk.” 30 Noé k̄une, e' itōk̄i Lámec k̄i seneia duas cien skeyök k̄i dabom suliyök k̄i skel (595). E' shua ila'r k̄i k̄une wēpa alakōlpa; 31 Es ie' k̄i duas deka seraā cien kuryök k̄i dabom kuryök k̄i kul (777) ta iblēnewa.

32 Noé k̄i duas de cien skeyök, e' itōk̄i ila'r k̄une mañal. Ikibi kiè Sem. Ishu ēk̄ kiè Cam. Ibata ēk̄ kiè Jafet.

6

S'ditsö ì sulu ë wambleke kekraë

1-2 Mik s'ditsö alönemi tajē k̄a i' k̄i, et̄a Skököl ala'r* tō isuē tō s'ditsö alà busipa dör bua'buaala. E' kuēk̄i ie'pa tō busipa wa ie'pa wōbatse ese tsélur. 3 Erē Jehová tō iché: “Ditsö dör duōta'w̄a ese wakpa. I'ñe ta ye' kē tō kawō mepaiā ditsö a seno k̄a tajē. Es iserdaē duas cien eyök k̄i dabom böyök (120), ekkē ulat.”

4 Mik Skököl ala'r bak senuk s'ditsö alà busipa ta alà koka ie'pa ta, et̄a e' kēska' ta wēpa blubluē, kakkeē, esepa wēlepa bak k̄a i' k̄i. Ñies e' ukuōk̄i

* 5:29 Noé: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè enuk. * 6:1-2 Skököl ala'r: Kē s'w̄a ijcher mok̄i tō yi chéitō es. Wēlepa tō ibikeitsè tō e' dör Skököl biyōchōkwakpaie ò aknamaie erē Jesús tō iché tō esepa kē a senukw̄a s'ditsö ta (Marcos 12.25). Wēlepa sk̄a tō ibikeitsè tō e' dör s'ditsö wēsele ser suluē. Ì wamblekerakitō ese kē wēr buaē Skököl wa, e' ē jcher se' w̄a.

wëpa esepa bakia. E'pa dör pë' darërë kkeauleka taië ia'chki ta ese.

⁵ Jehovahä tö isuë tö s'ditsö tö ì sulu ë wambleke taië shute. Ì suluë ë bikeitseke ie'pa tö kekraë. ⁶ E' kueki Skëköl er a idalënëne taië. Ie' tö ibikeitsé: “Kë yö ditsö yuöpa.” ⁷ Eta ie' iché: “Ditsö yö' ye' tö ká i' kī, sūyö e'pa ewëwa. Ñies iyiwak kos serke ká sí kī, e' ewerawayö. ¿Ie ye' tö ie'pa yö'?” ⁸ Erë wëm tso' eköl kiè Noé, e' sueke Jehovahä tö er bua' wa.

Noé tö kanò bërie yué

⁹ Ttè ikkë dör Noé pakè.

Noé dör wëm yësyësë Skëköl wörki. Kekraë ie' tö Skëköl ttö dalöieke buaë. Ie' eköl ë serke wës Skëköl kī ikiane es. ¹⁰ Ie' ala'r dör mañal wëpa kiè Sem, Cam, ena Jafet.

¹¹ Skëköl wörki s'ditsö tso' e' wamblök sulu ëme, ñippök taië shute. ¹² Ie' tö isuë tö taië iyi suluë ë tso' íyök kī. ¹³ E' kueki ie' tö Noé a iché: “Ye' tö ibikeitsétke tö ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawayö se. Ie'pa ñippöke taië shute ká i' kī. E' kueki ye' tö ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawa seraa di' taië wa. ¹⁴ E' kueki kanò yuó etö bërie kal bua' bua ese wa, e' shu blató. Kanò wöar tso' ipamik, e' wötó kiöchka dalolo bötsböts ese wa u'rki ena ishüa as di' kë tköwaja. ¹⁵ Kanò yuó batsí metro döká cien eyök kī dabom mañayök kī skel (135 metros) ekkë. Ñies ishóló yuó metro döká dabom böyök kī böt kī shaböts (22,5 metros) ekkë. E' sù ispé yuó metro döká dabom eyök kī mañat kī shaböts (13,5 metros) ekkë. ¹⁶ Kanò kī u yuóká, erë kanò kkö kī iulat múat metro shaböts. Kanò shu blató mañat kuö. Ñies iwékkö yuó et kanò spé mik shkowaje kanò a.

17 Di' patkerayö íyi tso' ttsë'ka ká i' kī e' kōs ewōwa. Ekkē duōrawā seraa ká wa'ñe. 18 Erē ye' ttē meraē be' a tō be' tsat'keraēyō kanò a di' yōkī. Be' ala'r ena be' alaköl ena be' yakpa, e'pa tsúmi e' ta kanò a. 19 E' sù iyiwak kua'kī kua'kī tso' ká sí kī, e' iōmi kanò a etō wē'ñe etō alaki as itsatkēr wes be' es. 20 Iyiwak kōs iō kanò a. Iyiwak kua'kī kua'kī urta', iyiwak uru, dō iyiwak e' kuke įski, e' kōs iōmi kanò a, etō wē'ñe etō alaki, as kē iduölur. 21 Nies chkē ulitane dapa'ú blō be' a ena iyiwak a katè."

22 Eta ekkē kōs wakanewé Noé tō se wes Skököl tō iché ia es.

7

Di' bak tajē ká i' kī

1-4 E' ukuökī ta Jehovahá tō Noé a iché: "I'ñe kuiki ta ye' tō kalī patkeraē ká i' kī dōka ká dabom tkēyök (40) ñiē nañeē. ĮE' wa íyi ulitane yō' ye' tō tso' ttsë'ka ká sí kī, e' kōs ewerawayō yēs! Erē ye' tō isuē tō ditsō ulitane shua be' ē serke buaē yēsyesē wes ye' kī ikiane es. E' kuekī be' e' iōka kanò a be' yamipa kōs ta. Nies iyiwak batse'r* kōs ese tsúmi dōka kuktō wē'ñe kuktō alaki. Erē iyiwak kē dōr batse'r, ese tsúmi etō wē'ñe etō alaki. E' sù ñies dù kua'kī kua'kī tsúmi dōka kul wē'ñe kul alaki as kē ierwa. Kōs ttē chéyō be' a, e' wakaneú es." 5 Eta e' kōs wakanewé Noé tō yēsyesē wes Jehovahá tō ie' a iché es.

6 Mik di' bak tajē ká i' kī, eta Noé kī duas tso' cien teryök (600). 7 Ie' e' iéka kanò a ila'r ena ilaköl ena iyakpa e'pa kōs ta e' tsatkök di' alörke tajē e'

* **7:1-4** Iyiwak batse'r: E' wà kiane chē iyiwak kē dōr ñá ie'pa a. Se' welepa tō ichē iyiwak skítane.

yöki. 8-9 Iyiwak batse'r, e' sù iyiwak kë dör batse'r, iyiwak e' kuke ibatsi' ki ñies dù, ekkë kos dewa kanò a Noé ta bölka bölka wes Skëköl tö iché ia es.

10 Kä de kul, eta di' tö kä katémitke. 11 Noé ki duas de cien teryök (600), kí si' et kí kä dabom eyök kí kul (17). E' diwö shà ta íyök tskiolone ta di' tso' idikiä e' deka taië kä wa'ñe. Ñies kä jaishet kköburoolone ta di' biteshka taië kaliië kä i' ki. 12 Eta kalí yëne darërëë dōka kä dabom tkëyök (40) ñië nañeë. 13 Kalí yënémi, e' diwö shà ta Noé e' iéka kanò a ila'r ta. Ila'r kiè Sem, Cam ena Jafet. E' sù ilaköl, iyakpa mañal, e'pa e' iéka ñies ie' ta kanò a. 14 Ie'pa ta iyiwak ulitane dewa kanò a, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski ki ena dù ulitane. Ekkë kos dewa kanò a ie'pa ta. 15 Iyiwak kos ekkë dewa kanò a bölka bölka. 16 E' shua imí wë'ñe etö alaki etö, wes Skëköl tö iché ia es. E' one yës ta, Skëköl tö kanò wëkkö wötéwa.

17 Eta kalí yënemiië dōka kä dabom tkëyök (40). Wes di' alör mirka es kanò batsemirkaitö. 18 Es di' kí alönëmi taië ta kanò batsemirkaitö buaë. 19-20 Es di' alönëka taië kabata kos blubluë, e' tsata jaishet dö metro kul ekkë. 21 Es kos íyi tso' ttsë'ka kä sí ki, ekkëpa duolur di' a se. Dù kos, iyiwak uru kos, iyiwak kañiru kos, iyiwak e' kuke iski kos, ñies s'ditsö ekkëpa kos duolur yës. 22 Ì kos tso' kä sí ki ttsë'ka, e' enewa se. 23 Erë Noé ena i' tso' ie' ta kanò a, e'pa ë tsatkëne. Eta imalepa kos e' enewa. Es ñies iyiwak ulitane ewéwa di' tö. Dù ulitane, iyiwak uru, iyiwak kañiru dö iyiwak e' kuke iski, ekkë kos enewa seraä. 24 Es di' atë íyök ki kä dōka cien eyök ki dabom skeyök (150) ekkë.

8

Di' sinewane

¹ Erë Skëköl kë éna Noé chë'wa. Ñies iyiwak ulitane tso' Noé ta kanò a e' kë chë'wa ie' éna. Ie' tō siwā' patké as itō di' siūwane ká wa'ñe. Etā di' pasinemine enaena. ² Íyök tskiolone e' wötënene. Ñies ká jaishet kköburo lone e' wötërunene. Etā kalī wöklönewa kë yërku'ia. ³ Di' tso'ia e' pasirmirne enaena. Ká de cien eyök kī dabom skeyök (150), etā di' sirmir ëme. ⁴ E' kī si' de teröl (6) diwö de dabom eyök kī kul (17), etā erpa kanò sineka kabata kiè Ararat e' kī. ⁵ Etā di' pasinemiie. Si' de dabop (10), e' tsá diwö, etā kabata kakkeë ese wënemitke.

⁶ E' kī ká de dabom tkëyök (40), etā Noé tō kanò wëkkö tsitsir kköppée. ⁷ Ie' tō dù ölö sù, e' émi et. Erë dù e' kë dë'iane kanò a ie' urke wīshwīsh dō mik di' sine etā. ⁸ E' ukuökī tā ie' tō nuböl émi et isuöie tō ká sinene. ⁹ Erë di' tso'ia íyök kī, kam isirwā, e' kuëki nuböl dene kanò a. Kë ie' wā ká ulat poppo kune e' tkowā. Noé tō nuböl klö'wëwā ulà wa tā itsëwaneitō kanò a.

¹⁰ Ie' tō iskà pané dōka ká kul, etā ie' tō nuböl skà émine. ¹¹ Ká tuinemitke tā nuböl dene, e' wā kal ulatska debitū ikà kī. Es Noé éna iane tō íyök kī sirmir. ¹² Ie' tō iskà pané dōka ká kul, etā ie' tō nuböl skà émine. Nuböl e' kë dë'iane.

¹³ Mik Noé kī duas tso' cien teryök kī et (601), etā íyök pasinene. Etā si' kewe, e' tsá diwö, ie' tō kanò kī u tso' e' kléttsa. Etā ie' isué tō íyök pasinene. ¹⁴ Kawö de si' et kī diwö dabom böyök kī kul (27), etā ie' isué tō íyök pasinene sëraa. ¹⁵ Etā Skëköl

tö ie' a iché: ¹⁶ “Be' e' yöttsa kanò a, be' alaköl ta, be' ala'r ta, be' yakpa ta ñies. ¹⁷ Es iyiwak ulitane yölrübö se. Dù ena iyiwak uru ena iyiwak e' kuke iski e' kòs yölrübö kanò a, as imi' ká wa'ñe alönuk taië ká wà iökne.”

¹⁸ Es Noé alaköl ena ila'r ena iyakpa, e'pa e' yélur kanò a. ¹⁹ Es ñies iyiwak ulitane, uru ena kañiru ena iyiwak e' kuke iski, ñies dù e' kòs e' yéttsa kanò a se. ²⁰ E' ukuökj ta ie' tö ák kataté ka'ie* et Jehová a. E' bata kji ie' tö iyiwak batse'r ese jché ña'wéitö etö etö Jehová dalöioie. Ñies dù batse'r jchéitö ña'wéitö Jehová a etk etk. ²¹ Mik ishklé alar buaë, e' demi Jehová ska' ta ittseitö ta ibikeitséitö: “Erë ditsö ià duladula döka këchke, eta ì sulu ë bikeitsekeitö. Erë kë yö ká sulu'wepawaia ie'pa kueki. Es ñies kë yö ì kòs tso' ttsë'ka e' ewèwaiä wes yö iewéwa es.

²² “Ká i' tso'ia,
eta dalì kuatkèrmi, iwà wörmi;
kaba tso', kase tso' ñies;
kali tso', duas tso' ñies;
ká ñiwe tso', ká nañewe tso' ñies.”

9

Skököl Jehová tö ittè mé Noé a

¹ Eta Skököl er buaë ché Noé a ñies ila'r a ta ichéitö ie'pa a: “A' alönú taië. Ká wa'ñe wà iöne a' ala'r wa. ² Ditsö yöki iyiwak ulitane suardaë. Iyiwak ulitane urke kashuk a ena iyiwak serke ká sí kji ena iyiwak serke dayë a, e' kòs ate a' dikia.

* **8:20** Ák kataté ka'ie: E' wà kiane chè si'kuaie altar.

³ Iyiwak ulitane ena kalwö ena kākō e' katèmi a' tō wé kiane a' kī ese. E' kōs méatyö a' a katanoie.
⁴ Chkè ulitane katèmi a' tō, erè kē ikatar ipé tā, se' serke s'pě mik e' kuēkī. ⁵ Se' serke s'pě mik, e' kuēkī kē se' meneat ñì ttökwa, e' nuí tā'. Yi tō eköl ttéwa, ese kichatërdaë. E' sù iyiwak wé tō s'ttéwa, ese kawötā ttèwa ñies. A' wé tō s'ttéwa, ese nuí patueraëitō ye' a.

⁶ “Skèköl tō s'ditsö yö' wēs ie' es, e' kuēkī yi tō se' ttéwa, ese wák kawötā' ttèwa wake'.

⁷ Erè a' alönú tajë, ká wa'ñe wà iö ala'r wa.”

⁸ Ñies Skèköl tō iché Noé a ena ila'r a: ⁹⁻¹⁰ “I'ñe ye' ttè mukeat a' a ena iyiwak e' yéttsa kanò a' a' tā, e' kōs a. ¹¹ Mokjë ye' tō a' a ichè tō ye' kē tō ditsö ena iyiwak tso' ká wa'ñe, e' kōs ewepawaiā di' wa. Di' kē döpaia ká wa'ñe sulu'ukwa wēs itka es.” ¹²⁻¹³ Ye' tō shkaba' tkekear mò shua iwà kkachoie a' a ena ditsö ulitane a tō ye' ttè méatyö a' a ena iyiwak kōs a kekraë. ¹⁴ Mik ye' tō mò patké tā e' shua shkaba' tkène e' wërmi, ¹⁵ etā ye' éna iane tō ye' ttè me'atbak a' a ena iyiwak kōs a tō kē ye' tō ditsö ena iyiwak ulitane ewepawaiā di' wa. ¹⁶ Es mik shkaba' tkène mò shua e' suéyö, etā bet ye' éna idaa tō ye' ttè me'at ditsö a ena iyiwak kōs a michoë kekraë. ¹⁷ E' dör iwà kkachoie tō ye' ttè me'atbak ditsö ulitane a ñies iyiwak tso' ká í kī e' kōs a.” Es Skèköl tō Noé a iché.

Noé alà kiè Cam e' kē wā iyé dalö tā'

18 Noé ala'r e' yé'lur kanò a, e'pa kiè Sem, Cam ena Jafet. Cam dör Canaán yé. 19 E'pa mañal dör Noé ala'r. Ie'pa aleripa tö ká wà iéne.

20 Noé dali kuatkémi. E' shua uva kuatkéitö. 21 Ká et ta ie' tö uva dið shkøshkö e' yé ta e' tö ie' ttéka taië. Ie' datsi' yéttsa ta ianewa iski sume iu a. 22 Cam dör Canaán yé, mik e' tö iyé sué sume, etä ie' mía ibiyö chök ielpa böl e'pa a. 23 Erë Sem ena Jafet e'pa kë éna iyé tër sume e' suak. E' kueki ie'pa tö datsi' klö'wéwa, imékarakitö e' o' bataki ta ie'pa shkémi tsikka iwötrélur bánet dð wé iyé tër ee ta ipabakéwa datsi' e' wa.

24 Noé tté taië blo' tö e' ti'neka. Mik ie' wa ijchenewa ilä tsirla ëk kë wä ie' dalöiëne', 25 etä ichéitö:

“¡As Canaán kawö tkö suluë!

¡Ie' weirdäe siarë shutë klöulewa ielpa böl e'pa kanè mésoie!”

26 E' ukuöki ta ikí chéitö:

“¡Jehová dör Sem Këköl as e' kikarka!

As Canaán aleripa kanëblö Sem aleripa a ikanè mésopaie.

27 As Skëköl kawö buaë mù Jafet a as ie' alör mi-choë.

As Jafet ditséwöpa ser Sem yamipa ska'.

As Canaán aleripa kanëblö ie' a klöulewa ikanè mésopaie.”

28 Di' bak taië ká i' ki, e' ukuöki ta Noé sene'ia duas cien mañayök kí dabom skeyök (350). 29 Mik ie' blënewa, etä ie' ki duas tso' cien suliyök kí dabom skeyök (950).

10

I' dör Noé aleripa kiè

¹ Noé ala'r kiè Sem, Cam ena Jafet. Di' bak tajë e' ukuöki ta ie'pa wák ala'r kune. Ikkëpa dör Noé aleripa kiè.

² Jafet ala'r wëpa dör Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec, ena Tirás. ³ Gómer, e' ala'r wëpa dör Asquenaz, Rifat, ena Togarmá. ⁴ Javán e' ala'r wëpa dör Elisá, Tarsis, Quitim ena Rodanim. ⁵ E'pa kôs dör Jafet aleripa. Ie'pa ñi blatérak ulawa ulawa. Es iká yuérakitö tseë iwakpa a dayë kkömik. Ittö kuá'kí kuá'kí iwakpamik.

⁶ Cam ala'r wëpa dör Cus, Misraim, Fut, ena Canaán. ⁷ Cus ala'r wëpa dör Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ena Sabteca. Raamá ala'r wëpa dör Sebá ena Dedán. ⁸ Cus dör wëm kiè Nimrod, e' yě. Nimrod de keweie blu' darërëë ká i' kí. ⁹ Jehovah ttö wa Nimrod dör yëria poë. E' kueki ttè i' meneat se' a: "Be' dör yëria poë Skëköl ttö wa wës Nimrod es."

¹⁰ Mik Nimrod bak ká kiè Sinar, e' wökirie eta ká e' shua ká tso' tkël kiè Babel, Érec, Acad, ena Calné. E' kôs dör ká bua'ie ese. ¹¹ Wëm e' yéttsa Sinar a eköl kiè Asur. E' míá ká bánet. Eta ee ie' ká yué tkël kiè Nínive, Rehobot-ir, Quélah ena Resen. ¹² Resen dör ká bërie. E' atë Nínive ena Quélah, e' shusha.

¹³ Eta Misraim aleripa míá ie'pa ikkë wakpaie: ludeowak, anameowak, lehabiwak, naftuhiwak, ¹⁴ patruseowak, casluhítawak, ena caftoritawak. Filisteowak datse caftoritawak wa.

¹⁵ Canaán dör Sidón yě. Sidón dör ie' alà tsá. Ie' alà skà kiè Het. ¹⁶ Canaán aleripa míá ie'pa ikkë wakpaie: jebuseowak, amorreowak,

gergeseowak, ¹⁷heveowak, araceowak, sineowak, ¹⁸arvadeowak, semareowak ena hamateowak. Ká taië ta e' wakpa kōs ñi blabatsérak ponemi ká kua'kī kua'kī. ¹⁹Canaánwak ká aṭe ká kiè Sidón dōwā ká kiè Gaza. Gaza aṭe ká kiè Guerar e' kke. Ñies ie'pa ká aṭe dōwā ká kiè Lesa diwō tskirke e' kke. Lesa aṭe ká tkël kiè Sodoma, Gomorra, Admá ena Seboím e' kke. ²⁰E' wakpa kōs dör Cam aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuëitörak tseë iwakpa a. Ittö kua'kī kua'kī iwakpamik.

²¹Ñies Sem dē' alàè, e' dör Jafet ël kibi ëk. Heber ala'r kōs dör Sem aleripa. ²²Sem ala'r dör Elam, Asur, Arfaxad, Lud ena Aram. ²³Aram ala'r dör Uz, Hul, Guéter ena Mas. ²⁴Arfaxad dör Sélah yé. Sélah dör Heber yé. ²⁵E' ukuökī ta Heber alà de böl. Eköl kiè Péleg.* E' kéwō ska' ta sulitane ñi blabatsérak, e' kuekī ikiè mékaitö es. Iëköl kiè Joctán. ²⁶Joctán ala'r dör Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸Obal, Abimael, Sebá, ²⁹Ofir, Havilá, ena Jobab. E'pa kōs dör Joctán ala'r. ³⁰Ie'pa serke ká micho ká kiè Mesá tkörö ká kiè Sefar e' shuulat a. Sefar aṭe kabata a, wé diwō tskirke, e' kke. ³¹E' wakpa kōs dör Sem aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuérakitö tseë iwakpa a. Ittö kua'kī kua'kī iwakpamik.

³²Pë' kōs ekkëpa dör Noé aleripa kiè kitule wës iditséwō kua'kī kua'kī ena wé iserke ká kua'kī kua'kī es. Di' bak taië, e' ukuökī ta se' alönene taië e' ñi blabatsérak ká wa'ñe.

11

* **10:25** Péleg: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñi blabatsè.

Skököl tö s'ditsö ké ttök kuä'ki kuä'ki

¹ Kuaë ta sulitane ttöke ttë etökicha ë wa. ² Mik ie'pa miyaldak diwö tskirke, e' ëka, demirak kakkue kië Sinar ee, eta ee ie'pa e' tséat senuk. ³ Kä et ta ie'pa iché ñi a: “Mishkarak skauchka yuök blok sù, e' kukuèsö bö' a as imi'a darërëe u yuoie.” Es iwakanewérakitö ak skéie. Nies kiöchka dalolo bötsböts ese wa ibatsérakitö i tso' shutuule ese skéie. ⁴ E' ukuöki ta iskà chénerakitö ñi a: “Mishkarak kä blublu yuök. E' shua u yuösö kakkëe dökä kä jai a. Es se' e' chömi buaë kékëpa taië ena kë se' kawöta ñi blabatsök kä wa'ne.”

⁵ Erë Jehová e' éwa isaukrak tö ie'pa kä blublu yueke ena u kakkëe yuekerakitö. ⁶ Eta ie' tö ibikeitsé: “Ie'pa dör kä etkë wak ena ittörak etkë ñies, e' kuëki ie'pa tö kanè i' kékami. E' ukuöki ta kë i a ie'pa wöklönuk. Ie'pa sermi wes ie'pa ki ikiane es. ⁷ E' kuëki súyö ie'pa kë ttök kuä'ki kuä'ki as kë iñi ttö ania.”

⁸ Es Jehová tö iblabatsérak kä wa'ne. Ee ie'pa kä yué e' kané wöpanere. ⁹ Kä e' ki Jehová tö ie'pa ké ttök kuä'ki kuä'ki ena iblabatsérakitö kä wa'ne. E' kuëki kä e' kinewä Babel.*

Sem aleripa

¹⁰ I' dör Sem aleripa kië. Di' bak taië, e' ukuöki duas bök, e' kéwö ska' ta Sem ki duas tso' cien eyök (100). Eta ie' alà kune wëm kië Arfaxad. ¹¹ Arfaxad kune, e' ukuöki Sem kí seneia duas deka cien skeyök (500), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

* **11:9** Babel: Hebreoie s'kië e' wà kiane chè chilineka.

¹² Mik Arfaxad k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i skel (35) et̄a ie' alà kune wēm, e' kiè Sélah. ¹³ Sélah kune, e' ukuök̄i t̄a Arfaxad k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i mañal (403), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁴ Mik Sélah k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Heber. ¹⁵ Heber kune, e' ukuök̄i t̄a Sélah k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i mañal (403), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁶ Mik Heber k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i tkel (34), et̄a ilà kune, e' kiè Péleg. ¹⁷ Péleg kune, e' ukuök̄i t̄a Heber k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i dabom mañayök (430), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁸ Mik Péleg k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Reú. ¹⁹ Reú kune, e' ukuök̄i t̄a Péleg k̄i seneiã duas cien böyök k̄i sul̄itu (209), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁰ Mik Reú k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i bök (32), et̄a ilà kune, e' kiè Serug. ²¹ Serug kune, e' ukuök̄i t̄a Reú k̄i seneiã duas cien böyök k̄i kul (207), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²² Mik Serug k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Nahor. ²³ Nahor kune, e' ukuök̄i t̄a Serug k̄i seneiã duas cien böyök (200), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁴ Mik Nahor k̄i duas tso' dabom böyök k̄i sul̄itu (29), et̄a ilà kune, e' kiè Térah. ²⁵ Térah kune, e' ukuök̄i t̄a Nahor k̄i seneiã duas cien eyök k̄i dabom eyök k̄i sul̄itu (119), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁶ Mik Téraḥ k̄i duas tso' dabom kuryök (70), e' ukuök̄i tā ie' ala'r kune mañal. Ala'r e'pa kiè Abram, Nahor ena Harán.

Téraḥ ala'r

²⁷ E'pa dör Téraḥ ala'r. Téraḥ dör Abram, Nahor ena Harán, e'pa yě. Harán, e' dör Lot yě. ²⁸ Harán blēnewā kewe iyě Téraḥ e' yök̄i ká kiè Ur eē. Ká e' aṭe Caldea. Ie' blēnewā wé ie' kune eē.

²⁹ Abram senéwā alaköl kiè Sarai, e' tā. Nahor senéwā alaköl kiè Milcá, e' tā. Milcá dör Harán alà busi ena Iscá kutà. ³⁰ Sarai kě dōtā' alàè.

³¹ Téraḥ e' yéttsā Ur, dör caldeawak ká e' a. Ie' alà Abram ena itala kiè Lot dör Harán alà ena iyàk kiè Sarai e'pa míā ie' tā. Warmā ie'pa mírō dōkā ká kiè Canaán eē, erē ie'pa demi ká kiè Harán, etā eē ie'pa e' tsəat̄ senuk. ³² Eē Téraḥ blēnewā. Ie' k̄i duas tso' cien böyök̄ k̄i skel (205).

12

Jehová tté Abram tā

¹ Mik Abram bak senuk ká kiè Ur eē, etā Jehová tō ie' ā iyě': “Be' ká ena be' ditséwōpa ena be' yě yamipa, e' múat̄ tā be' yúshka senuk, ká kkachekeyō be' ā eē. ² Ká e' k̄i ye' tō be' aleripa alōweraē taië. Ie'pa dōraē ká taië wakpaie. Ye' er buaē chōraē be' a. Ye' tō pē' taië keraē be' kkeökkā taië. Ñies be' er buaē chōraē pē' taië a. ³ Wēpa er buaē ché be' a, esepa ā ye' er bua' chōraē. Wēpa tō alibché be' k̄i, esepa we'ikerayō. Be' batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a.”

⁴ Etā Abram e' yéttsā ká kiè Harán weṣ Jehová tō ie' ā iyě' es. E' késka' tā ie' k̄i duas tso' dabom

kuryök k_i skel (75). Ie' m_ia Canaán. ⁵ Et_a ie' w_a iyamipa m_itser sera_a. Ilaköl kiè Sarai ena ilayök kiè Lot ena íyi ulitane tso'rak iwa, ekkè kos m_itserak iwa. Ñies Harán wakpa welepa tso' ie' w_a kanè mésoie, e' m_itser ie' w_a. Mik ie' demi Canaán, ⁶ et_a ie' tkami k_a kos ekkè dõmi k_a kiè Siquem at_e Canaán ee. E_e k_a at_e kiè Moré. E_e kós klõ àr elka. Canaánwakpa a k_a e' dör k_a dalöier_ta' ese. (E' k_ewö ska' t_a Canaánwakpa serkei_a ee.) ⁷ Et_a ee Jehovah e' kkaché Abram a t_a ichéitö i_a: “K_a i' meraëyö be' ditséwö a.”

Et_a Abram tö ák kataté ka'ie et iyiwak jchoie Jehovah dalöioie ee Jehovah e' kkayè' ie' a e' ku_ek_i. ⁸ E' ukuök_i t_a im_ia k_a dör kabataie at_e Betel diwö tskirke e' èk_a. Et_a ee ie' sené ekuölö. K_a e' at_e Betel ena k_a kiè Ai e' sh_uulat a. E_e ie' tö ák skà kataténe et. E_e ie' tö Jehovah dalöié. ⁹ E' ukuök_i t_a Abram m_ia enaena Négueb kke.

Abram m_ia Egipto

¹⁰ E' k_ewö ska' t_a ketba tk_en_ew_a poè k_a e' k_i. K_e ì t_a' katè w_e Abram serke ee. E' ku_ek_i ie' m_ia Egipto senuk ekuölö. ¹¹ Abram dökemitke Egipto et_a ilaköl Sarai, e' a ichéitö: “Ye' ttõ ttsó. Ye' w_a ijcher buaè tö be' dör buaala. ¹² Mik Egipto wakpa tö be' sué tö be' dör buaala, et_a ie'pa tö ichèmi: ‘W_i dör w_em w_i alaköl.’ Et_a ye' tteraw_a ie'pa tö be' ku_ek_i erè ie'pa be' meraat senukw_a ie'pa t_a. ¹³ E' ku_ek_i, be' we'ikèyö, ichö ie'pa a tö ye' dör be' akè as k_e itö ye' ttõw_a be' ku_ek_i as ye' kawö tkõ buaè.”

¹⁴ Mik Abram demi Egipto, et_a Egipto wakpa isué tö Sarai dör alaköl buaala. ¹⁵ K_a e' blú ku_eblupa tö isué ñies tö Sarai dör alaköl buaala. E'

kuək̄i ie'pa m̄iā ichök blu' a tō alaköl e' dör buaala. Eta im̄tserak iwa blu' wé a.

¹⁶ Eta Egipto blú tō Abram kkö'né buaë Sarai dalërmik. Tajë ie' tō Abram a iyiwak uru kakmé. Obeja, baka, burro ena kameio e' kakméitō ie' a. Se' ñies kakméitō ie' a kanè mésoie wēpa ena alakölpa. ¹⁷ Erë Sarai kuək̄i Jehová tō Egipto blú ena iyamipa we'iké tajë. Duè méka tajë ie'pa k̄i. Kawö darërëé mékaitō ie'pa k̄i. ¹⁸ E' kuək̄i Egipto blú tō Abram tsuk patké ta ichéitō ia: “¿Iök bö iwamblé ye' ta es? ¿I kuək̄i be' ké wa ye' a iyëne tō alaköl i' dör be' alaköl? ¹⁹ Be' tō ye' a iyë' tō ie' dör be' kutà. E' kuək̄i tsir eta ye' senéwa ie' ta. I' be' alaköl, itsúmine ta be' yúshka.” ²⁰ Eta Egipto blú tō ishkëk̄ipa patké Abram yöktsa ká e' k̄i ilaköl ta ena i kos tso' ie' wa ekkëpa ta.

13

Abram ena Lot ñi blabatsélor

¹ E' ukuök̄i ta Abram ena ilaköl e' yélur Egipto m̄iane Négueb. Ie' iyi kos m̄tserak iwa seraa. Ie' alayök Lot e' m̄iā ie'pa ta ñies. ² Abram dör iyi blu' tajë. Ie' wa oro tso'. Ie' wa inuköl tso' tajë. Ñies ie' wa iyiwak tso' tajë. ³ Négueb eē ta ie' m̄iane enaena dö Betel. Betel eē ta ie' m̄iane tkörö wé ie' bak senuk kewe eē. Ká e' atē Betel ena Ai e' ulat shusha. ⁴ Ká e' a ie' wa ak katatëulebak ka'ie, eē ie' tō Jehová dalöiéne.

⁵ Lot dör ñies iyi blu' tajë wēs iyëla Abram es. Iyiwak tso' tajë ie' wa obeja ena baka. Se' tso' ie' wa ñies kanè mésopaie. ⁶ Erë wé ie'pa serke ká e' k̄i kakö ké ku'ia ie'pa iyiwak kos a katè.

Ie'pa kě chē'kaia ñi ɔ'mik. ⁷ Abram ena Lot e'pa iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke, ñi wõñatköke. Ñies pē' tso'tke kenet ká e' kī. E' wakpa dör canaánwak ena fereseowak. ⁸ Ká et ta Abram tö iché Lot a: “Se' dör ñi yami. Kě imène buaë tö se' ñippö. Ñies se' iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke ěme e' kě dör buaë. ⁹ Ká saú wì ká bua' tso'. Be' ishustö wéne wa be' wöbatse, e' a be' yúshka. Be' mí wì ěka, e' ta ye' mí dià ěka. Eta be' mí dià ěka, e' ta ye' mí wì ěka.”

¹⁰ Eta Lot ká kī sué kamië, eta kos di' kiè Jordán, e' kkömik ká buaë tso', e' kī sué ie' tö. Eta ie' tö isué tö ká e' dör buaë dö ká kiè Sóar ee. Buaë di' tso' wes ká buaë yö' Jehová tö es ena wes Egipto es. (E' kēwö ska' ta kam Jehová tö ká kiè Sodoma ena ká kiè Gomorra, e' böt eüwa.) ¹¹ Eta kakkue tso' Jordán di' kkömik e' shusté Lot tö, eta e' wa ie' mía. Es ie'pa ñi blabatsélor. ¹² Abram e' tséat senuk Canaán. Lot mía senuk Jordán kakkue kī, ee ká tso' tseë. Ie' sené tsinet ká kiè Sodoma e' ɔ'mik. ¹³ Sodoma wakpa, serke suluë. Ie'pa i sulu ě wambleke kekraë Jehová wöa.

¹⁴ Lot mía e' ukuöki ta, Jehová tö iché Abram a: “Wé be' tso' ee ká kī saú bua'ie shkit wöwí wöiá dià ěka jai ěka ká wa'ñe tö ¿is idör? ¹⁵ Ká kos kī suébö, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a kekraë. ¹⁶ Ye' tö be' aleripa alöweraë taië wes íyök po taië es. Wes íyök po kě shtar̄ta' es be' aleripa alördaë kě ishtar̄pa yi a. ¹⁷ Ká i' kos meraëyö be' a. E' kueki be' yú iweblök seraa.”

¹⁸ Eta Abram e' yéttsa ta imía senuk kós klö wökir àr taië dör wëm kiè Mamré e' icha ee. E' ate tsinet ká kiè Hebrón ee. Ee Abram tö ák skà kataté ka'ie Jehová dalöioie.

14

Abram tö ilayök Lot, e' tsatké

¹ E' k_éwö ska' ta' blu'pa tso' tk_él. Eköl kiè Amrafel, e' dör ká kiè Sinar, e' blú. I_éköl kiè Arioc, e' dör ká kiè E_lasar, e' blú. I_éköl skà kiè Quedorlaómer, e' dör ká kiè Elam, e' blú. Eta' ibata ék kiè Tidal, e' dör ká kiè Goím, e' blú. ² Blu'pa skà tso' döká sk_él e' eköl kiè Bera, e' dör ká kiè Sodoma, e' blú. I_éköl kiè Birsá, e' dör ká kiè Gomorra, e' blú. I_éköl kiè Sinab, e' dör ká kiè Admá, e' blú. Skà kiè Seméber, e' dör ká kiè Seboím, e' blú. Ibata ekké e' dör ká kiè Bela, e' blú. Ká e' kiè Sóar ñies. E' k_éwö ska' ta' blu'pa döká tk_él ñe' e' k_éká ñippök blu'pa skà döká sk_él ñe' ta'. ³ Blu'pa sk_él e'pa tö ñippök wakpa dapa'wé ek ts_íní ñippök blu'pa tk_él e'pa ta' kakkue kiè Sidim ee. E_é dayé wölö me'r b_érie kiè Mar Muerto.

⁴ Blu'pa döká sk_él e'pa bak senuk iwakpa ta' döká duas dabom eyök k_í bök (12), blu' kiè Quedorlaómer, e' dik_ía. Mik e' k_í duas de dabom eyök k_í mañal (13) eta' ie'pa ké éna Quedorlaómer ttè dalöiak_ía. Ie'pa e' kakká ñippök ie' ta'. ⁵ E' k_í duas de ek eta' Quedorlaómer e' yétsa m_ía ñippök ibolökpa ta'. Blu'pa döká mañal dör ie' klépa, e' m_íyal ie' ta' ñippök. Ie'pa m_ía ká kiè Astarot Carnaim ta' ee ie'pa e' aléka refaítawak k_í. E' ukuök_í ta' ie'pa e' aléka zuzitawak k_í, ká kiè Ham ee. E' ukuök_í ta' ie'pa e' aléka emiwak k_í, e' wakpa ká kiè Savé-quiriataim. ⁶ E' ukuök_í ie'pa e' aléka horeowak k_í kabata kiè Seír ee. Eta' itótiémi ie'pa tö dö tkörö ká kiè Elparán ee. Ká e' a_te ká sir poé, e' kkömik. ⁷ Eta' ee ie'pa biténe itö wane dö ká kiè En-mispat. Ká e' kiè Cadés ñies. Ie'pa e' aléka Amalec aleripa k_í ta' iká

klö'wéwarakitö. Ñies ie'pa e' aléka amorreowak k̄i. E' wakpa ká kiè Hasesón-tamar. E' ukuök̄i ta ie'pa mi'ke ñippök blu'pa skel ta. E' kueki blu'pa skel e' dapa'wéka Sidim kékkue k̄i blu'pa tkel kinuk ñippoie.

⁸⁻⁹ Etá Sodoma blú ena Gomorra blú ena Admá blú ena Seboím blú ena Bela blú (Bela kiè Sóar ñies), blu'pa skel ekképa ñi dapa'wéka Sidim kékkue k̄i ñippoie, Quedorlaómer, e' dör Elam blu', e' ta ena blu'pa tso' ie' ta e'pa ta ñies. Blu'pa e'pa dör Tidal, e' dör Goím blu'. Iëköl dör Amrafel, e' dör Sinar blu'. Bata ék dör Arioc, e' dör Elasar blu'. Es blu'pa tkel míyal ñippök blu'pa skel ta. ¹⁰ E' kéwö ska' ta Sidim kékkue k̄i kiöchka dalolo bötsböts ese dapé tso' taië. Mik Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa tkayal ñippè yöki etá ie'pa shaböts anemi kiöchka dapé tso' taië ese a. Imalepa tkayalmi kabata shua.

¹¹ Es blu'pa döká tkel e'pa e' aléka blu'pa skel k̄i. Etá ie'pa tö chkewö ena íyi bua'buá tso' Sodoma ena Gomorra e' kos klö'wéwarakitö ta iponemirak. ¹² E' kéwö ska' ta Abram alayök Lot serke Sodoma. E' mítserak iwá, es ie' dalì kos e' mítserak iwá ñies.

¹³ Etá ñippè shua wém tkashkar eköl, e' wá ibiyö mí Abram a. Abram e' dör hebreowak. Ie' serke tsinet wém kiè Mamré dör amorreowak e' kós klö wökir àr eë. Mamré dör Escol ena Aner èl. Ie'pa wa Abram wër buaë.

¹⁴ Mik Abram tö ibiyö ttsé, etá ie' kanè mésopa kune ie' u a, e'pa dapa'wéitö döká cien mañayök k̄i dabom eyök k̄i pàköl (318) ilayök tsatkoie. Etá ie'pa míyal blu'pa tkel itök̄i döká ká kiè Dan eë. ¹⁵ Etá nañewe ie'pa demi me'ie ñippémiie blu'pa ta. Etá ie'pa tö blu'pa töiémi tkörö ká kiè Hobá eë. Hobá

ate ká kiè Damasco e' wöwí. ¹⁶ Eta ì kōs minetser blu'pa wa, e' kōs yélur ie'pa tō blu'pa ulà a. Ès Abram tō ilayök Lot e' tsatkée. Ñies ì tso' ilayök wa e' kōs dene iulà a. Ñies alakōlpa ena pè' malepa tso' klöulewa e'pa kōs tsatkée ie' tō.

Melquisedec er buaë ché Abram a

¹⁷ Mik Abram e' aléka Quedorlaómer ki, e' sù blu'pa mañal shkōke ie' ta, e'pa ki. E' ukuōki ta ie' bitene de Savé kékkué ki. Kakkue e' kiè ñies Blu' Kékkué. Eta eē Sodoma blú de ie' ñaletsuk ie' shke'uk. ¹⁸ Ñies ká kiè Salem, e' blú kiè Melquisedec, e' dör Skököl dör íyi ulitane tsata e' sacerdote. Ie' tō pan ena vino yéttsa. ¹⁹ Eta ie' er buaë ché Abram a ttè i' wa:

“Skököl dör íyi ulitane tsata, e' tō ká jai ena ká i' yō'. Ie' tō be' kimé as be' kawō tkō buaë kekraë.

²⁰ Ie' dör íyi ulitane tsata, e' kikōkasō.

Ie' tō be' kimé e' alökka be' bolökpa ki, e' kueki ikikōkasō.”

Eta íyi kōs de Abram ulà a ñippè shua, e' mú blatèsō dōka dabop ta e' tsá eyök yéttsaitō méitō Melquisedec a Skököl dalōioie. ²¹ E' ukuōki ta Sodoma blu' tō iché Abram a:

—Sa' yamipa tsatkée be' tō, e'pa múne ye' a. Erë dalì kōs e' tsúmi be' tō be' a.

²² Erë Abram tō iiuté:

—Au. Jehová dör Skököl íyi ulitane tsata, e' tō ká jai ena ká i' yō', ie' a ye' kablétke ²³ tō ì kōs dör be' icha, e' kē tsepaatyō yēs. Dō be' datsi'takla ö be' klökkuö kicha kē tsepaatyō etkla wē'ia as kē be' ichō tō be' íyi wa ye' blune. ²⁴ Kē ì kiane ye' ki ye'

wák a. Chkō kōs ñétke ye' kanè mésopa tö, e' è dör wé' ye' a. Erë wépa dare ye' ta ñippök bulu'pa ta kiè Aner ena Escol ena Mamré, as ie'pa wa dalì kakmi' kōs ikawōta tsukmi ekōl ekkē.

15

Jehová tö ittè mé Abram a

¹ E' ukuōki ta Jehová tté Abram ta kabsueie, eta ichéitō ia:

—A Abram, kē be' suanuk. Ye' dör be' tsatkōkwak. Íyi buaë merayō be' a taiē shūte.

²⁻³ Erë Abram tö iiuté:

—A Skëkōl, ye' wák alà kē ta', e' kueki ì kōs memibō ye' a e' kē dör ìie bua' ye' a. Ye' íyi kōs atdaē ye' kanè méso kiè Eliézer dör Damasco wak e' ulà a. Erë ie' dör o'ka.

⁴ Eta Jehová tö iiuté:

—Be' wák alà kurdaē, e' kē dör o'ka.

⁵ Eta Jehová wa Abram mítser u'rki, ta ichéitō ia:

—Ká saú buaë siwa' ki. Bëkwō saú ta ishta'ú. ¿Be' a ishtarmi? E'ma bua', es be' aleripa alōrdaē taiē.

⁶ Eta Abram erblé Jehová mik, e' kueki iklō'wéitō wes pē' buaë yēsyesē es.

⁷ Eta ichéitō ia:

—Ye' dör Jehová. Ye' tö be' yē'ttsa caldeawak ká kiè Ur e' a ká i' moie be' a ena be' aleripa kōs a.

⁸ Eta Abram ie' a ichaké:

—A Skëkōl, ¿wes e' jchermi ye' wa yēsyesē tö ká i' dōmi ye' ulà a?

⁹ Jehová tö iiuté:

—Baka ena chibo ena obeja e' kōs ki duas tso' mañal, ese tsúbitu ña etō etō. Ñies nuböl et ena ipupula et, e' tsúbitu ña.

¹⁰ Età Abram wà iyiwak kòs ekkè debitu Jehová a. Età ie' tò iyiwak e' ttélur télor shushàè. Shàbòts méwaitò wí wa shàbòts méwaitò i' wa. Es iatè ñi wòshàè. Erè dù kè ténane ie' wà es. ¹¹ Età òlò dettsà iyiwak chkà dalèrmik, erè Abram tò ibukueke chkè kî. ¹² Ká tuinemitke, età Abram kapowà tajè. E' bet Abram pamik ká míà ttsettseè shute se' suawè ekkè.

¹³ Età Jehová tò iché ia:

—Be' wà ijchenú buaè tò be' aleripa serdaè ká kuà'kî kî wés ká kuà'kî wakpa es. Eè ie'pa klòrdawà kanè mésopaie kè patueta'. Ie'pa weirdaè dòka duas cien tkèyòk (400), ekkè ulatòk. ¹⁴ Erè ká wé wakpa tò ie'pa we'ikera, e' wakpa ské we'ikerayò siarè. E' ukuòkî tà be' aleripa yèrdattsà ká e' a. Ie'pa wà iyi bua'buatùè darèrèè ese miraè tajè iwákpa a. ¹⁵ Età mik be' kènewà età be' duòwami buaè, kè weir tà'. Es be' michoè be' dèutòpa itòkî. ¹⁶ Età mik be' aleripa tso' ká kuà'kî ñe' a e'pa de dòka tkètòkicha, età ie'pa dörane ká i' kî. Ká i' wakpa, kiè amorreowak, kam e'pa tò ì sulu wamblò dō wè' ishuloie. E' kuèkî be' aleripa kè dōpane ká i' kî bet.

¹⁷ Katuine de kamiè, età ì dettsà tabechka ukuòie, e' shuà shklè batròke tajè. Nies kuàtak sí wòñarke tajè ese dettsà tà itkami iyiwak chkà blatèule tkèter eè, e' shushà. ¹⁸ Età Jehová tò ttè mé Abram a i' es:

—Ká i' meraëyò be' aleripa a. Di' kiè Egipto dí* eemi dòka di' kibi kiè Éufrates, ká ekkè kòs meraëyò be' aleripa a. ¹⁹ I'ñe tà ká e' dör quenitawak,

* **15:18** Egipto dí: E' kè dör di' bërie tso' Egipto kiè Nilo e'. E' dör di' tsitsirla tso' Egipto ena Canaán e' shushà.

quenizitawak, cadmoneowak, ²⁰ hititawak, fereseowak, refaítawak, ²¹ amorreowak, canaánwak, gergeseowak ena jebuseowak e'pa kōs wakpa ká.

16

Abram alà kune kiè Ismael

¹ Abram alaköl Sarai, e' kě dōta' alàè. Ie' wā alaköl tkēr eköl kanè mésoie kiè Agar. E' dōr egiptowak. ² Etā Sarai tō iché Abram a:

—Isaú tō Jehová kě wā ye' a alà mēne. E' kueki be' senú ye' kanè méso Agar tā. Etā isalema ie' batamik alà dōmi ye' ulà a.

Etā Abram tō Sarai ttō iūté. ³ Etā Sarai tō egiptowak tso' ie' wā kanè mésoie, e' tsēbitū, mé iwēm a alakōlie. E' kēwō ska' tā ie'pa sené Canaán e' ki duas de dabop. ⁴ Etā Abram senéwā Agar tā, etā Agar dunekā. Mik ie' isué tō ie' dunekā, etā ie' tō iwōkir Sarai suémi suluë. ⁵ Etā Sarai tō iché Abram a:

—¡Be' iane iwiie tō Agar tō ye' sueke suluë! Ye' wák tō be' a Agar me' alakōlie i' tā idurtke e' wà kurdaë, etā ie' e' ttsöke jaishet ye' tsata. ¡As Jehová tō se' a ichō tō yi iane iwiie, ye' ö be'!

⁶ Etā Abram tō iiüté:

—Ye' ttō ttsö, be' kanè méso tso' be' ulà a. Be' iú wes be' éna iwak es.

E' ukuöki tā Sarai tō ikanè méso we'ikémi taië. E' kueki Agar tkashkar. ⁷ Etā Jehová biyöchökwak bua'ie, e' tō ikué di' tum o'mik ká wé kě yi ku' ese ska'. Di' tum e' tso' ñalā micho ká kiè Sur e' kkōmik.

⁸ Etā Jehová biyöchökwak bua'ie tō ie' a ichaké:

—A Agar, Sarai kanè méso, ¿Wé be' bite? ¿Wé be' micho?

Ie' iiuté:

—Ye' tkashkar ye' wökir Sarai yöki.

⁹ Eta ie' iché ia:

—Be' daköne be' wökir ska' ta idalöiö bère.

¹⁰ Ie' tö iki ché ia:

“Ye' be' aleripa alöweraë taië. Kë yi a ishtanuk ekkë.

¹¹ Be' eriarke, e' ttsé Jehová tö, e' kuëki se be' dur, e' wà kune, ta ikiè múkabö Ismael.*

¹² Be' alà döraë wes burro pupula kë urutërta' es.

Ie' ñippöraë darère sulitane ta. Ñies sulitane ñippöraë ie' ta.”

Ie' serdaë kekraë ñippök iëlpa ta.

¹³ Jehová tté Agar ta, e' ukuöki ta Agar tö iché: “Skököl ye' sué, e' wák suéwayö.” E' kuëki ie' tö Skököl kié i' es: “Skököl tö ye' sué e'.” ¹⁴ E' kuëki ñies di' tum e' kié mékaitö: “Skököl tso' e' ye' suëke”. Di' tum e' tso' Cadés ena Béred e' shushaë.

¹⁵ E' ukuöki ta Abram alà kéka Agar ta e' wà kune wák wëm. Abram tö ikiè méka Ismael. ¹⁶ Ismael kune, e' kéwö ska' ta Abram ki duas tso' dabom paryök kí teröl (86).

17

Jehová tö ittè mé Abraham a, e' wà kkacho méatitö

¹ Mik Abram ki duas tso' dabom suliyök kí sulitu (99), eta Jehová e' kkaché ie' a ta iché ia:

* **16:11** Ismael: Hebreoie s'kié e' wà kiane chè Skököl tö ittse.

—Ye' dör Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e'. Be' senú yësyësë ye' wörki kékraë, ² e' ta ye' ttè meraë be' a tò be' aleripa alördaë tajë be' itöki.

³ Etä ie' e' téwä iski iwötsa méwä íyök ki. E' dalewa Skëköl tso' ttök ie' ta, ta ichéitö ia:

⁴—Ye' ttè meke be' a e' dör i' es: Be' döraë ká tajë wakpa yéie. ⁵ E' kueki i'ñe ta be' kë kièia Abram. Ye' tò be' tkéka ká tajë wakpa yéie, e' kueki be' kiè mékayö Abraham.* ⁶ Ye' tò be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë blu'paie ena ká tajë wakpaie. ⁷ Kékraë ye' dör be' Këköl ñies be' aleripa Këköl. Kawö e' mekeyö be' a. ⁸ I'ñe ta be' serke Canaán, ká e' kos meraëyö be' a ena be' aleripa a. E' atë ie'pa ulä a kékraë. Ye' dör ie'pa Këköl.

⁹ Skëköl tò iskà chéne Abraham a:

—Erë be' ena be' aleripa kos e' kawöta ttè muk ye' a ñies. ¹⁰ E' dör i' es: A' wëpa kos kawöta itóttola kkuölitla tök tsir. ¹¹ E' kueki a' wëpa kos e' wakyuö es. E' tò ikkacheraë tò se' ttè me' ñi a. ¹² Kékraë kos a' ala'r kurke wëpa, ñies a' kanè mésopa ala'r wëpa, mik e' ki ká de pàköl, etä a' kawöta iwakyuök es. ¹³ A' kawöta iuk kröröë ala'r kos kurke a' u a ekkëpa ta. Es ttè me'tkeyö a' a, e' atë wakyöule a' chkà ki kékraë. ¹⁴ Wëm kë wakyöule, ese kë wä ye' ttö dalöiëne, e' kueki kë ikawö ta'ia senuk a' shua.

¹⁵ Ñies Skëköl tò iché Abraham a:

—Be' alaköl kë kièia Sarai. I'ñe ta ikirdaë Sara.†
¹⁶ Ye' er buaë chöraë ie' a as ie' alä kōka be' a. Moki

* **17:5** Abraham: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ká wakpa tajë, e' yë. † **17:15** Sarai: Erë s'kiè e' ena Sara ttsër bërë kuä'ki, erë iwà dör ñies. Iwà kiane chè blu' alä busi ö alaköl dalöiërtä' tajë ese. Skëköl tò ie' kiè mane'wé es iwà kkachoie tò ttè mène Abraham a e' wà döraë ie' ki ñies.

ye' er buaë chöraë ie' a. Ie' döraë ká tajë wakpa mïe. Ñies ie' aleripa shu döraë blu'paie.

¹⁷ Abraham skà e' téwane iski iwötsa méwajitö íyök kî. E' dalewa ijañéká ta ibikeitséitö: “¿Ye' kî duas tso' cien eyök (100), wes e' dömi yéie? ¿Sara kî duas tso' dabom suliyök (90), etá wes ie' dömi alàè?”

¹⁸ Erë ie' tö iché Skököl a:

—jBe' mú er buaë chö Ismael a!

¹⁹ Erë Skököl tö iüté:

—Au, e' kë dör es. Be' alaköl Sara, e' döraë alàè ta ikiè múkabö Isaac. Ttè me'yö be' a e' ë meraneyö ie' a ena ie' aleripa a kekraë. ²⁰ Kë ye' éna Ismael chë'wa. Ye' tö ie' kimeräë ñies. Ye' tö ie' ala'r alöweraë tajë as ileripa dö tajë ká i' kî. Ismael döraë s'blu'pa döka dabom eyök kî böl e'pa yéie. Ie' aleripa alördaë tajë. ²¹ Erë ttè me'tkeyö be' a e' atdaë be' alà kurdaë kiè Isaac e' a. Be' alà e' keraká Sara tö duas iëk wa kawö ikkë ta.

²² Mik Skököl tté one Abraham ta, ta imía. ²³ E' wöshaë Abraham tö ilà Ismael e' tottola kkuölitla téé tsir. Ñies ie' wá kanè mésopa tso' kune ie' u a ena wëpa toule ese, e'pa kos tottola kkuölitla tééitö tsir wes Skököl tö iyë'ia es. ²⁴⁻²⁵ Mik Abraham kî duas tso' dabom suliyök kî sulitu (99) ena ilà kî itso' dabom eyök kî mañal (13) etá ie'pa tottola kkuölitla tëne tsir.

²⁶⁻²⁷ Es e' diwö ë wa Abraham ena ilà tottola kkuölitla tëne tsir. Ñies wëpa dör ie' kanè mésopa, e'pa kos tottola kkuölitla tëne tsir.

18

Jehová tö iché Abraham a tö alà meraëyö be' a

¹ Ká et dibata a ta Abraham tkër ie' ukkò a. Ie' u tso' wé wëm kiè Mamré e' kós klõ wökir àr ee. Ie' tkër ee eta Jehová e' kkaché ie' a. ² E' wà pakè i' es: Abraham wökéka ta ie' isué tò wëpa de iëter ie' wörki mañal. E' sué ie' tò ta bet ie' e' kéka, mía ie'pa ñaletsuk ta ie' e' téwa iski ta iwötsa méwa íyök ki ie'pa shké'wojie. ³ Ie' tò iché:

—A kékëpa, be' we'ikèyö, kë be' minuk bet. ⁴ Ye' mi' di' tsuk a' klõ skuoie, e' ukuöki ta a' enú bërè kal i' dikia. ⁵ A' detke ye' ska', eta ilè mekeyö a' a ñè as a' diché iërne shkoie.

Eta ie'pa tò ie' iüté:

—E' ma iú wes be' tò iché es.

⁶ Abraham tkawa iu a, ta ichéitö Sara a:

—Bet, harina bua' bua yulõ kilo dõka dabom böyök (20) ekkè, e' wa pan yuõ.

⁷ E' ukuöki ta bet ie' wák tunemi baka pupula shushtök wé bua' bua ese klõ'wéwaitö. E' mítser ie' wá méitö ikanè méso eköl a. Bet ta ikanè méso tò ikanewé ie' a katè. ⁸ Abraham tò baka chkà ena baka tsu'diö wösi ena baka tsu'diö pa'alí e' mé ie'pa a. Ie'pa tular chkök kal àr ukkò a e' dikia. E' dalewa Abraham dur ie'pa tiök ee.

⁹ E' dalewa ie'pa tò ichaké Abraham a:

—¿Wé be' alaköl kiè Sara e'?

Ie' iüté:

—Ie' tkër weshké.

¹⁰ Eta ie'pa eköl tò iché ia:

—Duas ièk e' wa ye' döne be' pakök. E' kèwö ta be' alaköl Sara alà ta'tke.

E' dalewa Sara tkër Abraham tsikka u wékkö a. Ie' tso' ie'pa ttöke, e' ttsök. ¹¹ Abraham ena ilaköl, e' dewatke kékëpala. Bànet Sara kë tò alakölpa

duè sueta'ia. ¹² E' kueki Sara kë a jañè wöklönuk ta ibikeitsé: “¿Wes ye' tö ttè i' klö'wèmi tö sa' kërulunetke e' dömi alàè?” ¹³ Jehovahä tö iché Abraham a:

—¿I' kueki Sara jañéka? ¿I' kueki ie' tö iché: “¿Wes ye' kënewatke e' dömi alàè?” ¹⁴ Kë ì ta ye' a darèrè. Duas ièk ye' döne, eta ie' alà ta'tke.

¹⁵ Sara suane e' kueki ichéitö: “Kë ye' jañine'.”

Erë Jehovahä tö iché ia:

—E' kë dör es. Moki be' jañéka.

Abraham kköché Jehovahä a Sodoma wakpa tsatkö

¹⁶ E' ukuöki ta ipakökwakpa e' duékarak ta imíyal dö wé Sodoma kí wëne ee. Abraham tö inälé mére e' choat ie'pa a. ¹⁷⁻¹⁹ Eta Jehovahä tö ibikeitsé: “Abraham aleripa alördaë taië diché ta' taië. Ye' tö iyë'at ie' a tö ie' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a. Ye' tö ie' shukit as ie' tö ila'r ena ileripa a ichö tö ye' ttè dalöiö ñies tö ì kos buaë yësyësë e' ú. Es ì kos yè'yö ie' a e' weraëyö. E' kueki ye' kawöta ichökia tö iök ye' mí Sodoma.” ²⁰ E' kueki ie' tö iché Abraham a:

—Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa e' wamblökerak suluë taië shute, e' ché sulitane tö. ²¹ E' kueki ye' mía ee isaük tö yëne ie'pa e' wamblöke suluë ichök wes ye' a ikkatëne es.

²² Eta Abraham pakökwakpa böl e' yéttsa mía Sodoma. Erë Abraham ate dur Jehovahä ta. ²³ Ie' e' skéwa tsinet Jehovahä ska' ta ichakéitö ia:

—¿S'ser mokië esepa ewèwamibö se' sulusipa ta? ²⁴ Isalema s'ser mokië esepa tso' Sodoma döka dabom skeyök (50), eta ¿ká e' wakpa ewèwamibö seraa? ¿Kë be' tö ilo'yepa ie'pa ki s'ser mokië tso'

döka dabom skeyök (50), e'pa kueki? ²⁵ iMoki be' kë tö s'ser yësyësë esepa ewepawa se' sulusipa ta ñita! Kë bö iwamblepa es. iE' kë wamblërpa! Be' dör sulitane shulökwak e' kueki ¿wes e' kë tö se' shulepa yësyësë?

²⁶ Jehová tö iiüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö döka dabom skeyök (50) e' ta e'pa dalërmik kë ye' tö imalepa ewepawa.

²⁷ Eta Abraham tö iskà chéne ia:

—Be' dör Skököl. Ta ye' dör wes ká po ena muluchka es be' wöa. E' tö be' chakè taië kë suane. Isalema s'ser mokië esepa kianeia skel (5) as idöka dabom skeyök (50). ²⁸ Skel e' kianeia, e' ta e'pa ë kueki ¿ká e' wakpa ewëwamibö?

Jehová tö iiüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö döka dabom tkëyök ki skel (45), e' ta kë ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

²⁹ Abraham tö iskà chaké:

—Dö' dabom tkëyök (40) ë tso', e' ta ¿be' tö ká e' wakpa ewëwami?

Jehová iiüté:

—Au, kë yö ká e' wakpa ewepawa dabom tkëyök (40) e' dalërmik.

³⁰ Eta Abraham tö iki ché ia:

—Taië be' tsiriwéyö, e' kueki kë be' ulunuk ye' ki. Dö' s'ser yësyësë tso'ia dabom mañayök (30) ë.

Jehová tö iiüténe:

—Au, dabom mañayök (30), e'pa dalërmik kë yö iewepawa.

³¹ Abraham tö iki chaké ëme:

—A ye' Kököl, taië yö be' dalösewéwa be' chakök i' es, erë ká ki s'ser mokië tso' dabom böyök (20) ë, e' ta e'pa kueki, ¿ká e' wakpa ewëwamibö?

Jehová tö iiüté:

—Au, ie'pa dabom böyök (20), e' ð dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

³² Abraham tö ikí chaké ta ichéitö ia:

—Kë be' ulunuk ye' kî. I' ð chakekeyö be' a. S'ser mokië esepa tso' döka dabom eyök (10) ð, e' ta ¿wes bö iwëmi? ¿ká e' wakpa ewëwamibö?

Jehová tö iiüté:

—Dabom eyök ð dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

³³ Mik ie'pa tté one ñita etá Jehová míane. Abraham biteane ie' u a.

19

Skëköl tö Sodoma ena Gomorra wakpa ewéwa

¹ Ká tuinemitke ta Skëköl biyöchökwakpa böl e'pa demi ká kiè Sodoma ee. Abraham alayök kiè Lot, e' tkër ká e' kköiëulewa e' wëkkö a.* Mik ie' tö Skëköl biyöchökwakpa sué, etá ie' e' kéka ie'pa shké'uk. Ie' e' tewa iski iwötsa méwaitö íyök kî. ² Ie' tö iché ie'pa a:

—A këkëpa, ye' kköchö a' a tö a' kapörö ye' ska'. Ee a' klö skuömi etá bule bla'mi a' mi'mine.

Ie'pa iiüté:

—Au. Kë be' tkinuk. Sa' kapömi u'rki.

³ Erë Lot kköché taië ie'pa a. Bata ekkë ta ie'pa míyal ie' u a. Mik ie'pa dewa weshke, etá ie' tö ie'pa a chkè yulé buaë. Pan kë wötuule iwölöwoka wa ese yuëitö ie'pa a. Ie'pa chké.

⁴ Kam ie'pa kapölr e' yöki Sodoma wakpa wëpa debitu taië. E'pa tö Lot u kköiéwa shkit. Ie'pa

* **19:1** ká e' kköiëulewa e' wëkkö a: E' këwö skà ta ká ulitane dör kköiëule ese ké wëkkö tso'.

ulitane, duladulapa dō kēkēpaē, e'pa kulēmi Lot wōa. ⁵ Ie'pa tō ichaké āneule:

—I'ñe wēpa bōl debitū be' u ā ɷwé e'pa? i'ie'pa yōlur iē sa' ā u'rki ās sa' serka ie'pa tā kēsik wa!

⁶ Lot e' yéttsā ttök ie'pa tā. Ukkō wōtéwāitō buaē itsikka. ⁷ Ie' tō ie'pa ā iché:

—A yamipa, ye' kkōchō a' ā tō ì sulu e' kē wamblar ie'pa tā. ⁸ Ye' alà busipa tulur bōl kam ser wēpa tā, e'pa yekeluryō a' ā ās a' tō iwamblō ie'pa tā wēs a' kī ikiane es. Erē kē ì wamblar sulu ye' pakōkwakpa dewā ye' ska', e'pa tā.

⁹ Erē ie'pa iūté:

—i'Be' e' skōu bānet! Be' kē dōr ká i' wak. Be' kē ā ì yēnuk sa' ā. i'E' kuēki be' we'ikeraē sa' tō ie'pa sē tsata!

E' ukuōki tā iwe'ikēmi ie'pa tō tā idemirak u wēkkō batsōkōk. ¹⁰ Etā Lot pakōkwakpa ulā tiéwā u'rki ukkō ā Lot tséwā weshkē. Etā ie'pa tō ukkō wōtéwā. ¹¹ Pē' sulusi kōs wōbla sulu'wélur ie'pa tō, kē wawēneiā. Duladulapa dō kēkēpaē e'pa kōs wōbla sulurulune. E' kuēki ie'pa shtrinewā ukkō yulök. Kē ie'pa wā ikūne. ¹²⁻¹³ Lot pakōkwakpa tō iché iā:

—Taiē ká i' wakpa kkatēne e' tté demi Jehová wō kī. E' kuēki sa' patkēitō ie'pa ēukwa. Ie'pa ēwēkewa sa' tō yēs. E' kuēki be' yamipa ēkka kī tso' ká i' kī, e' tā e'pa yōlur. Be' alà duladulapa tā' ö be' alà busipa tā' ö be' nuakipa tā', ö be' yamipa skà tso' ká i' kī, e' tā jiyōlur bet tsūmi kamie!

¹⁴ Etā Lot miā wēpa tté meule senukwā ila'r busipa tā e'pa weblök tā iché iarak:

—i'A' e' kōka! i'A' yúshka! Jehová tō ká i' ēwēkewa.

Erë ie'pa tö ibikeitsé tö ie' kalöke ie'pa ta. ¹⁵ Ká ñirketke, e' ulatök ta Skëköl biyöchökwakpa tö iché Lot a:

—Sa' tö ká i' ewekewa. Kë be' duakwa, e' ta jbet, be' e' köka! jBe' alaköl ena be' ala'r busipa tsúmi!

¹⁶ Erë ie' e' ukeia enaë. Erë Jehová er buaë ché ie' a, e' kueki Skëköl biyöchökwakpa tö iklö'wéwa iulà a yèttsa. E' sù ñies ilaköl ena ilà busipa yélur ie'pa tö Sodoma a itsatkoie. ¹⁷ Mik ie'pa tö iyéttsarak bánet etä Skëköl biyöchökwakpa tö iché ie'pa a:

—jA' tunú as a' tsatkër! jKë a' ká i' saukia tsikkane yës! jE' sù kë a' e' wöklö'uk kakkue i' ki! jA' éna e' tsatkak, e' ta a' yúshka etkëme kabata a!

¹⁸ Erë Lot tö iché ia:

—jA këkëpa, au, a' we'ikèyö! ¹⁹ A' tö ye' kimé taië. A' tö ye' tsatké duöwa ulà a, erë kë ye' shkak kabata a. Ye' ibikeitsè tö ì sulu datse ká i' eukwa, e' tö ye' kuëmi ñala ki etä ye' duöwami. ²⁰ Ká tsitsir tso' ie tsinet, eë ye' tköshkarmi. Kawö mú ña shkowa eë e' tsatkoie. Moki e' dör ká tsir.

²¹ Etä ie'pa eköl tö iiüté:

—Ye' be' ttö ttsé, e' kueki yö iweke wes be' tö ye' a ikié es. Ká chébö ye' a e' kë eweku'wayö. ²² Erë be' yú etkëme eë. Kë ye' a ì wamblënuq kam be' dömi e' dalewa.

E' kueki ká e' kiè Sóar.†

²³ Mik ká ñine etä Lot demi Sóar. ²⁴ Etä azufre wöñarke bö'ie e' patkébitu Jehová tö taië Sodoma ena Gomorra ki. ²⁵ Ká e' wakpa ewéwa bö' tö yës. Ñies dalikua kos tskirke ká e' ki e' ñanewa seraä.

† 19:22 Sóar: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè ká tsir.

26 Erë Lot alaköl dami itöki. E' tö ká sué itsikka. Bet ie' yönane dayë wösiie shkë'ka.

27 Bule es bla'mi ta Abraham míane wé ikapaké Jehová ta ee. 28 Sodoma ena Gomorra kí suéitö ta ishklé batröke taië wes të blublu ña'wësö es. 29 Es Skököl tö ká e' wakpa ewéwa. Erë ì ki' Abraham tö ie' a, e' ska' ie' er de, e' kueki ie' tö Lot tsatkée.

Lot alà busipa alà kéka ie' ta

30 Sodoma ena Gomorra ewéwa Skököl tö, e' ukuöki ta Lot suane senukia Sóar. E' kueki imía senuk kabata a ila'r busipa böl ta. Ee ie'pa mañal sené ákuk a.

31 Ká et ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Se' yé kënewatke eta kë wé wépa ta' senuk se' ta wes alaköpa malepa wépa ta' es. 32 E' kueki se' yé ttökasö blo' wa eta se' ser ie' ta, eta es se' ulà a alà dömi.

33 E' nañewe ta ie'pa tö iyé ttéka blo' wa taië, eta ilà busi kibi êk sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna ì añaia. 34 Bule es ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Bö ittsö, ye' sené se' yé ta. I'ñe nañewe iska ttökasö blo' wa. Eta be' senú ie' ta. Eta es se' böl ulà a alà dömi.

35 E' nañewe ta ie'pa tö iyé skà ttéka blo' wa. Eta ilà busi tsirla sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna ì añaia. 36 Es ilà busipa böl e' bukluwéka iyé wa. 37 Eta ikibi êk alà kune kiè mékaitö Moab. I'ñe ta Moab aleripa datse e' batamik. 38 Ñies itsirla de alàë, kiè mékaitö Ben-amí. I'ñe ta amonwak datse e' batamik.

20

Abraham ena Abimélec

¹ Abraham e' yéttsa Mamré a, mía tkörö ká kiè Négueb ee. Eta ie' e' tséat senuk ká kiè Guerar ee. Guerar ate Cadés ena Sur e' shushaë. ² Ie' tö ká e' wakpa a iché tö Sara dör ie' kutà. Ká e' blú kiè Abimélec, e' tö Sara tsuk patké alakölie e' a. ³ Erë nañewe ta ie' kapowa e' dalewa, Skëköl tté ie' ta kabsuè a ta iché ia:

—Alaköl tsuk patkébö e' wëm ta', e' kueki be' duöwami.

⁴ Erë kam ie' ser Abraham alaköl ta, e' kueki ie' iüté:

—A këkëpa, ye' kë ki e' nuí ku' ¿wes e' ttëwamibö?

⁵ E'ma Abraham wák tö ye' a iché tö alaköl e' dör ie' kutà. Nies ilaköl tö ye' a iché tö Abraham dör ie' akë. E' kueki ye' tö ì kos wé er bua' wa. Kë ye' wa iwamblëne er sulu wa.

⁶ Skëköl tö iskà iüténe kabsuè a ta ichéitö ia:

—Ye' éna iane buaë tö be' tö iwé er bua' wa. E' kueki kë ye' wa be' kàne ie' kökwa as be' kë tö ì sulu wamblö ye' ki. ⁷ Abraham dör ye' tteköl, e' kueki bet be' yú ilaköl mukne ia. Ie' tö ye' a ikieraë as be' seriä ttsë'ka. Erë be' kë dë'ne imukne, e' ta be' ena be' yamipa kos duöralur.

⁸ Bule es bla'mi ta Abimélec shkene ikanè mésopa kiéitö ta ì suéitö kabsuè a e' kos pakéitö ie'pa a. Mik e' ttsé ie'pa tö eta taië ie'pa suanéka iyöki.

⁹ Eta Abimélec tö Abraham kié ta iché ia:

—¿Iök be' tö iwamblé sa' ta es? Be' kueki Skëköl tö sa' pauñé ewëwa, erë Skëköl tö sa' pauñé es, eta ¿ì sulu wambléyö be' ta? Íyi ese kë kawö ta'

wamblënuκ. ¹⁰ Be' tō ì sulu wamblé ye' ta, etā çì dör iwà?

¹¹ Abraham tō iiüté:

—Ye' tō ibikeitsé tō ká i' kī kē yi tō Skëköl dalöieta'. Ye' suane dö' a' ye' ttëwā ye' alaköl yottsā ye' ulā a. ¹² Erë iyëne tō ie' dör ye' kutà. Ie' yě dör ye' yě, erë ie' mī kē dör ye' mī. Ñies ie' dör ye' tayë. ¹³ Mik Skëköl tō ye' a iyë' tō be' e' yöttsā be' yě ká a, etā yō iché ye' alaköl a: “Ká wa'ñe wé se' demi, etā ichö tō ye' dör be' akë.”

¹⁴ Etā Abimélec tō Sara méne iwëm Abraham a. Ñies iyiwak kakméitō Abraham a obeja ena baka. Ñies kanè mésopa kakméitō ie' a wëpa ena alakölpa.

¹⁵ Etā ie' iché Abraham a:

—Ye' ká saü seraā wé wa be' wöbatse e' kī be' yú senuκ.

¹⁶ Etā Sara a ichéitō:

—Ye' tō inuköl wömulë kakmé be' akë a döka mil ekkë. E' dör ì sulu wambléyö be' ta be' wakpa ulitane wöa e' patuoie. Es be' kē jaëneia.

¹⁷ Etā Abraham tō Skëköl a ikié tō Abimélec ena ilaköl duöke, e' bua'üne. Etā Skëköl tō ie'pa bua'wéne. ¹⁸ Alakölpa kōs tso' Abimélec u a, e'pa shü mo'wā Jehová tō as kē idöiarak aläë Sara kuëki. Ie'pa kōs shü wötséne Jehová tō.

21

Sara alà kéka Abraham a

¹ Ì yë' Jehová tō Sara a tō be' alà kōraka, e' wà tka wës iyëne bak es. ² Erë Sara ena iwëm dör këkëpalatke, erë ie' duneka e' wà kune. Alà e' kune mik Skëköl tō ikéwö yë' ie' a etā. ³ Sara alà kune

wëm e' kiè méka Abraham tö Isaac. ⁴ Mik Isaac ki ká de pàköl, eta Abraham tö itóttola kkuölitla téé tsir wës Skëköl tö ie' a iyë' es. ⁵ E' kéwö ska' ta Abraham ki duas tso' cien eyök (100). ⁶ Eta Sara tö ibikeitsé: “Skëköl tö ye' jañawéka. Mik sulitane wa ijchenewa tö ye' de aläe eta taië ie'pa jañumi ye' ta. ⁷ Kam ye' alà kōka eta kë yi a iyënuke tö ye' dömi aläe. Erë i' ta ye' alà kéka Abraham a, ie' kënewatke eta.”

Agar ena Ismael uyéttsa bánet

⁸ Eta Abraham alà Isaac de bërie ta itsu'batsée e' kéwö tkö'wé Abraham tö taië. ⁹ Eta Sara tö isuë tö Abraham alà kune egiptowak kiè Agar e' ta kiè Ismael, e' tö Isaac wayueke suluë. ¹⁰ E' kueki Sara mia ichök Abraham a: “Ì kos tso' be' wa mè se' alà Isaac a, e' kë kawö ta' blatë se' kanè méso e' alà a. E' kueki iyuöshkar aläe.”

¹¹ Ismael dör Abraham alà ñies e' kueki ì ché Sara tö e' tö ie' eriawé taië. ¹² Erë Skëköl tö iché ia: “Be' aleripa chökke e'pa döraë Isaac wa. E' kueki kë be' tkinuk be' alà kibi ëk ki ena imi ki. Ì kos ché Sara tö e' ú. ¹³ Be' alà kune a' kanè méso ta, ñies e' aleripa alöweraëyö taië, ie' dör be' alà e' kueki.”

¹⁴ Eta bule es bla'mi ta Abraham tö Agar a chké mé. Ñies di' méitö ia iyiwak kkuölit yöule di' tsoie ese a. E' tiéka ie' tö seraa itsi ki ta iyuëshkar ilà Ismael e' ta. Agar mia shkëmi éanas wé kë yi serku' ese ska' ká kiè Beerseba e' ëka. ¹⁵ Mik idi' enewa, eta ilà tkéseritö kal dikia. ¹⁶ Ie' kë ki ilà kiane suë duökwa, e' kueki imia e' tkéser kukuie. Mik ie' e' tkéser iski eta ilà iémí.

17 Ilà ijuke e' ttsé Skéköl tō ta bet Jehová biyöchökwak bua'ie e' tō Agar a ichaké ká jaì a: “¿A Agar wes be' de? Kě be' suanuk. Be' alà tkēr ijuk e' ttsé Skéköl tō. 18 Be' yú be' alà yulök. Ikökā ulā a kě arwa. Ye' tō ie' aleripa alöweraë taië.”

19 Eta Skéköl tō Agar a di' tum kkaché et. Ie' mía di' e' tsuk, iyiwak kkuölit a e' méitö Ismael a yè. 20 Skéköl tō Ismael kkö'né buaë. Ie' talane sené ká wé ki kě yi ku' kiè Parán eë. Ie' de sulename buaë. 21 Ie' kibine ta imì tō iulabatséwā alaköl dör egiptowak ese ta.

Abraham ena Abimélec tō kawö mé ñi a

22 E' kēwö ska' ta blu' kiè Abimélec mía ttök Abraham ta. Ie' ñippökwakpa wökir, kiè Ficol, e' mí ie' wapie. Eta Abimélec tō iché Abraham a:

—Sa' wā ijcher tō Skéköl be' kimeke taië ì kōs wēkebō e' wa. 23 E' kuëki be' ttè mú ye' a ie Skéköl wō wa tō be' kě tō ì sulu wamblepa ye' ki ñies ye' ala'r ki ena ye' aleripa kōs e'pa ki. Be' ttè mú ye' a tō be' er bua' chöraë ye' a wes ye' er buaë ché be' a es. Ñies be' ttè mú ye' a tō be' er buaë chöraë ká i' wé be' serke e' wakpa a.

24 Abraham tō iiüté:

—Tō. Es ye' ttè mé be' a.

25 Erë Abimélec wakpa tō di' tum biule yē'ttsa et Abraham wakpa ulā a. E' chaké Abraham tō ie' a.

26 Ie' tō iiüté:

—Erpa be' ye' tkiwéwā ttè e' wa. Kě bö ichōpa ye' a, e'ma kě ye' wā ijcher. Brör ¿yi tō e' wamblé be' ki?

27 Abraham tō baka ena obeja kakmé Abimélec a eta ie'pa böl kawö mé ñi a. 28 E' ukuöki ta Abraham

tö iobeja alakipa pupula e' dapa'wé döka kuktö ek tsiní. ²⁹ Mik e' sué Abimélec tö eta ie' tö Abraham a ichaké:

—¿I kueki be' iyiwak kuktö dapa'wé ek tsiní?

³⁰ Abraham tö iiuté:

—Iyiwak kuktö, e' meke ye' tö be' a iwà kkachoié tö moki ye' tö di' tum e' bi'.

³¹ Ie'pa böl kawö mé ñi a ee e' kueki ká e' kinewa Beerseba.*

³² Ie'pa kawö mé ñi a, e' ukuöki ta Abimélec ena Ficol e'pa biteyal filisteowak ká a. ³³ Eta Abraham tö kal kuá kiè tamarisco ese kuatké elka Beerseba. Ee ie' tö Jehová dör Skököl yöbië e' dalöié. ³⁴ Ee ie' sené ká tajë filisteowak ká a.

22

Skököl tö Abraham ma'wé ilà wa

¹ E' ukuöki ta Skököl tö Abraham ma'wé tö moki ie' tö idalöieta'. Ie' chakéitö:

—A Abraham.

Abraham tö iiuté:

—¿I'?

² Eta Skököl tö iché ia:

—Be' alà eköl ë kiè Isaac e' dalër be' éna tajë, e' tsúmi Moria. Mik be' demi ee, eta ye' tö be' a kabata kkacheke, e' ki be' alà ttöwa ta ñna'úwa ye' a ye' dalöioie.

³ Bule es bla'mi ta Abraham e' kéka ta burro payuétö. Bö' jchéitö tsèmi. Eta ie' mía wé Skököl tö ie' a iyë' ee ilà ena ikanè mésopa böl e'pa ta. ⁴ E'

* **21:31** Beerseba: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè ttè mène ñi a e' di' tum biule ö Obeja kuktö e' di' tum biule.

böiki es ta Abraham tö ká yëne ie' a e' kí sué kamië.
 5 Etä ie' tö iché ikanè mésopa a:

—Íe a' e' tsúat burro i' ta. Ye' ena ye' alà, sa' micho kabata jaì a Skëköl dalöiök, e' wa sa' döne.

6 Etä Abraham wä bö' mí e' ppékaitö Isaac kuli' ki. Tabela ena bö'ka bö' batsoie e' mí Abraham wä. Etä imíyal ñita. 7 Etä Isaac tö iché iyë a:

—A, yéwö.

Abraham tö iiuté:

—A alà, ¿ì kiane be' ki?

Isaac tö iché ia:

—A Yéwö, bö' tso' se' wä, ñies bö'ka, erë ¿wé obeja pupula ttekewä Skëköl a e'?

8 Iyë tö iiuté:

—A alà, Skëköl wák tö e' meraë se' a.

Ie'pa mir ñita. 9 Mik ie'pa demi wé Skëköl tö iyë' Abraham a ee, etä Abraham tö ák kataté et ka'ie. E' ukuöki ta ibö' dapa'wéka ka' e' ki ta ilà klö'wéwaitö payuéwä mékaitö bö' bata ki. 10-11 Ie' tabela klö'wéwä ilà ttowä ña'wè Jehová a. E' wöshä ta Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham chaké siwä' ki:

—¡A Abraham, a Abraham!

Ie' tö iiuté bet:

—¿Ì?

12 Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö iché ia:

—¡Be' alà kë shkä'war, kë ittarwä! Be' wák alà eköl ëme e' kë kkëone be' wä ye' yöki. E' wa ye' wä ijcher tö moki be' tö ye' dalöieta' tajë.

13 E' wöshä Abraham tö isué tö obeja wë'ñe e' malítséwä idula' a kal tsitsir chale a. Ie' tö iyiwak e' klö'wéwä jché ña'wéwä ilà skéie Jehová dalöioie.

14 Ie' tö ká e' kiè méka i' es: “Ì kiane se' ki e' mera

Jehová tō.” E' kuəkī i'ñe ta se' tō ichekeia: “Ì kiane se' kī, e' merdaë se' a Jehová kébata a.”

¹⁵⁻¹⁶ Jehová biyöchökwak bua'ie e' tō Abraham skà kié ká jai a ta ichéitō ia:

—Jehová tō iché: ‘Buaë be' tō ye' dalöieke, be' alà eköl ë, e' méttsabö ye' a. ¹⁷ E' kuəkī ye' er buaë chöraë be' a taië. Be' aleripa alöweraëyö taië wës bëkwö tso' taië ká jai a es, wës ttsa'wö tso' taië dayë kkömik es. Ñies ie'pa e' alöraká ibolökpa kī kekraë. ¹⁸ Be' tō ye' ttö dalöié, e' kuəkī be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

¹⁹ Eta Abraham biteane wé ikanè mésopa atéat eë ta imíyal serea ñita dömine Beerseba wé ie' serke eë.

Nahor ala'r

²⁰⁻²³ E' ukuöki ta biyö debitu Abraham kī tō ie' ël kiè Nahor, e' alaköl kiè Milcá, e' ala'r de pàköl (8). E' alà ko'k kiè Uz. Imalepa kiè dör Buz, Quemuel, e' dör Aram yë, Quéсед, Hazó, Pildás, Idlaf ena Betuel e' dör Rebeca yë.

²⁴ Nahor alaköl skà tso' kiè Reumá, e' ta ie' ala'r kéka tkël. E'pa kiè dör Teba, Gáham, Tañas, ena Maacá.

23

Sara blënewa

¹ Mik Sara kī duas tso' cien eyök kī dabom böyök kī kul (127), ² eta ie' blënewa ká kiè Quiriat-arbá ate Canaán eë. Ñies ká e' kiè Hebrón. Abraham schöne e' iëitséitö siarë. ³ Ie' tkër idëütö nu o'mik e' e' kéka ta imía ttök hititawakpa ta, ta ichéitö ie'pa a:

4 —Erë ye' dör ká kua'ki wak serke a' shua e' ë, erë ká wataú ña pöie ye' dëütö blowa.

5 Ie'pa tö iüté:

6 —A kékëpa, be' we'ikè sa' tö, sa' ttö ttsö. Sa' a ta be' dör kékëpa taië e' serke sa' shua. E' kueki be' dëütö nu blö sa' pö bua'ie ese a. Sa' ulitane kë tö ichepa be' a tö kë iblar sa' pö a.

7 Ie' e' duéka ie'pa wörki ta ie' e' tkéwa kuchë ki ie'pa dalöiök ⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—Moki a' ki ikiane tö ye' dëütö nu blèwayö ie' a' ká a, e' ta wëm kiè Efrón dör Sóhar alà, e' a ichö ⁹ tö ákuk tso' ie' ká kkö a kiè Macpelá e' wataútsa ye' a ye' yamipa pöie. Ye' tö ipatuëmi ie' a kos ituë ekkë. Es ákuk e' aṭe ye' ulà a a' shua.

10 Eta Efrón dör hititawak e' tkërñak ie'pa shua, e' tö Abraham iüté darërë as iyamipa ena kos daparke ká e' wékkö a e'pa tö ittö ttsö. Ie' tö iché Abraham a:

11 —A kékëpa, kë ye' tö ákuk watuëpa be' a. Ká e' ñies ákuk tso' ia, e' kakmekeyö be' a é. Ye' yamipa kos tso' ie' e'pa tö ye' ttö ttsé tö ká e' kakméyö be' a. Be' dëütö nu blö eë.

12 Erë Abraham e' tkéwane kuchë ki ká e' wakpa wörki ¹³ ta ichéitö ie' a sulitane wörki:

—Ye' ttö ttsö. Be' pablèyö tö ká e' ské klö'ú ye' ulà a. E' ukuöki ye' dëütö nu blekewayö.

14 Ie' tö iüté:

15 —A kékëpa, ye' ttö ttsö. Ká e' ské dör inuköl wömule doka cien tkëyök (400), erë inuköl ekkë ë, kë e' ki se' tkinuk. Be' dëütö nu blö eë.

16 Eta k̄os ie' t̄o k̄á ské ché imalepa w̄orki e' mène buaë Abraham a, ekkē patuéttsait̄o.* 17-18 Es Efrón k̄á tso' Macpelá aṭe Mamré diw̄o tskirke e' ëk̄a e' de Abraham ulà a iákuk ta ena kal tso' k̄os iki e' ta. Hititawak ena sulitane dami k̄á e' wékkō a e'pa k̄os d̄or k̄á tone e' ttekōlpa.

19 E' ukuōki ta, Abraham t̄o idēüt̄o nu bléw̄a ákuk tuéit̄o Macpelá ee. K̄á e' aṭe Mamré aṭe Canaán e' o'mik tsinet (Mamré kiè ñies Hebrón). 20 K̄á e' watuéttsa ie' a hititawak t̄o. Es k̄á e' ena ákuk e' de Abraham ulà a iyamipa p̄oie.

24

Abraham t̄o alaköl yulök patké Isaac a

1 Abraham dew̄a k̄ekēpalaie. Ie' a Jehová er buaë ché iyi ulitane wa. 2 K̄á et ta ie' t̄o ikanè méso kibi kié. E' d̄or ie' iyi k̄os e' kuēblu. Ie' t̄o iché ia:

—Be' ulà múw̄a ye' tu' dik̄ia iwà kkachoie t̄o moki ì kiekeyō be' a e' waweraëbö. 3 Jehová d̄or k̄á jaì ena k̄á i' e' K̄eköl e' w̄orki be' ttè mú ye' a mokië t̄o ye' alà k̄e kar senukw̄a Canaán ie se' serke e' alékōlpa ta. 4 Be' yú k̄á wé ye' manét ee, eta ee alaköl yulō eköl ye' yamipa shuā senukw̄a ye' alà ta.

5 Ie' t̄o iiüté:

—D̄o' alaköl k̄e bitu ye' ta, e' ta ¿wes ye' iwèmi? ¿Buaë idir be' a t̄o be' alà mi' ye' w̄a d̄o wé be' manét ee?

6 Ie' iiüté:

* **23:16** Es ie'pa wōblar iyi watauk ñi a. Erë Efrón t̄o iché t̄o k̄á e' kakméit̄o Abraham a erë e' k̄e yēne. Ñies e' ane Abraham éna, e' kuēki ie' t̄o Efrón patué b̄erē k̄os Efrón ie' a iché ekkē.

—iAu, kë ye' alà tsarmi ee! ⁷ Jehovahä dör ká jai Këköl, e' tö ye' yë'ttsa ye' yé u a ena ye' yamipa ká a. Ie' tö itte me' ye' a tö ká i' meraëitö ye' aleripa a. Ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' kimuk alaköl tsukbitu ye' yäkie. ⁸ Alaköl kë shkak be' ta, e' ta kë be' tkinuk. Kë be' kàne iskà yulök. Erë kë ye' alà tsarmi ee.

⁹ Eta ikanè méso ulà méwa ie' tu' dikia ta itte mé ia tö iweraë wes iuk patkéitö es. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' tö iwökir íyi kos bua'bu, ese shtë tsëmi kakmè. Ekkè kos payuëitö iyiwak kiè kameio e' ki döka dabop. Eta ie' mia iyiwak wëttsë tkörö Nahor a te Mesopotamia ee. ¹¹ Mik ie' demi tsinet Nahor, eta ká tuirketke. Diwö ekkè ta ká e' alékölpa mi'ke di' tsuk. E' wösha ta ie' de di' tum biule e' kkömik ta ikameio kéitö e' tulöksér enuk ee. ¹² Eta ie' tö iché Skëköl a: “A Jehovahä, be' dör ye' wökir Abraham e' Këköl. Ye' kimú i'ñe ñies er buaë chö ye' wökir a. ¹³ Ie di' tum biule o'mik ye' e' tsukeat bërber ë ká i' busipa tso' di' tsuk e' dalewa. ¹⁴ Kawö mú ña tö wéne ëk a ye' iché: ‘Be' kakö' öwa ye' a di' kakmú yè’, as e' tö ye' iutö: ‘Be' di' yö ñies be' kameio a ikakmekeyö.’ Es ye' éna iane tö e' ëk shushtë be' tö Isaac a alakölie. Es ye' wa ijchermi tö be' er bua' ché ye' wökir a.”

¹⁵ Eta kam i' chekeitö e' or, eta ie' isué alaköl datse eköl kakö' bune kuli' ki di' tsoie. E' dör Rebeca, ie' dör wëm kiè Betuel e' alà busi. Betuel mi dör Milcá ena iyé dör Nahor. Nahor dör Abraham él. ¹⁶ Rebeca dör busi buaala kam iser wëm ta. Ie' mia dötsa di' tum biule e' a ikakö' wà iök. ¹⁷ Mik imítke eta Abraham kanè méso tunemi itöki ta iché ia:

—Be' we'ikèyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.

18 Ie' tō iiuté,

—A kēkēpa, be' di' yō.

E' bet ie' kakō' éwa klō'wéwa ulà a ta di' méitō ia yè. 19 Mik ie' di'yé one ta Rebeca tō iché ia:

—Ye' mí di' tsuk ñies mè be' kameio a.

20 Bet ikakō' wà ka'wéitō wé iyiwak di'yöke e' a ta imí di' kí tsuk iyiwak a. Es iwéitō kameio ulitane a. 21 E' dalewa Abraham kanè méso tso' isauk bërè, wà dör tō ie' kī ikiane jchenowā yēsyesè tō Jehová tō ie' kimé ì dalèrmik ie' shkō e' wa as idöttsa buaè ö au. 22 Mik kameio di'yé one, eta ie' tō ula'tsio sù es dör gramo teröl ese tkéwa busi yik a. Ñies ulaio méitō böt, e' es dör cien gramos tsata. 23 Eta ie' tō iché ia:

—Be' we'ikèyö, ichö ña ¿Yi alà busi be' dör? ¿Ye' chōmi ì ñe nañewe be' yé u a kapökrö ye' kanè mésopa ta?

24 Ie' iiuté:

—Ye' dör Betuel alà busi, e' dör Milcá ena Nahor alà wëm. 25 Sa' u a a' chōmi. Ñies a' kameio a chke tso'.

26 Eta Abraham kanè méso e' tkéwa kuchë kī Jehová dalöiök 27 ta ichéitō: “Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl. E' kīkökka ye' tso'. Këkraë ie' tō ye' wökir Abraham kīmeke buaè. Këkraë ie' er buaè chöke ye' wökir a. Ie' wā ye' debitū buaè ñala kī dō íe ye' wökir yamipa u a. E' kuekī ikikèkayö.”

28 Rebeca tunemi shkałalaë imì u a ì kos tka ie' ta e' pakök. 29-30 Ie' akè kiè Labán, e' tō ula'tsio sué ena ulaio sué ikutà ulà a. Ñies ì ché Abraham kanè méso tō e' tté ttséitō. E' kuekī ie' bitea ñaletsuk di' tum biule a. Ie' de Abraham kanè méso ska' e' tso'ia

ikameio ta di' tum biule ska'. ³¹ Eta Labán tö iché ia:

—Jehová tso' be' ta buaë. ¡Mishka ye' ska! ¿Wes be' e' tsukeat u'rki? Ye' u kanewétke be' a ñies kameio a.

³² Es Abraham kanè méso bitea ie' ta. Ee ie' tö dalì tso' kameio ki e' éwa ta itiéitö. E' ukuöki ta ie' wa di' debitu Abraham kanè méso a ena iwapiëpa a klö skuoie.

³³ Mik ie'pa tö itié, eta Abraham kanè méso tö iché:

—Kë ye' chköpa kam ye' tö iök ye' debitu e' wa pakö a' a eta.

Labán tö iüté:

—E'ma ichö. ¿Ì dör iwà?

³⁴ Ie' tö iché:

—Ye' dör Abraham kanè méso. ³⁵ Jehová tö ikimé taië. Ie' tö iblu'wé taië. Obeja, baka, orochka, inukölchka, kanè mésopa wëpa ena alakölpä, kameio ena burro, e' kos méitö ia taië. ³⁶ Ñies ilaköl Sara e' tö alà mé ia eköl wák wëm ikënewatke eta. Ì kos tso' ye' wökir wa e' méitö ilà a. ³⁷ Ie' tö ye' ké ttè muk ie' a. Ye' a ichéitö: 'Ye' alà kë kar senukwa Canaán wé ye' serke e' alékölpä ta. ³⁸ Be' yú wé ye' yëpa tso' ee ta alaköl yulö eköl ye' yàkie ye' ditséwö shua.' ³⁹ Ye' tö iüté: 'A ye' wökir Abraham, ¿dö' alaköl kë bitu ye' ta?' ⁴⁰ Ie' tö ye' iüté: 'Këkraë ye' serke buaë Jehová wöa, e' kueki ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' ta as be' kawö tkö buaë ñalä ki, ñies as alaköl kübö ye' yàkie ye' yamipa ye' yé wa e'pa shua. ⁴¹ Erë ye' yamipa kë éna ilà busi patkak be' ta, e' ta kë be' tkinuk. Kë ì tté ta'ia be' ki.'

42-44 “E' kuęki ye' debitu i' ñe di' tum biule ska'. Eę ye' tö ikié Jehová dör ye' wökir Abraham e' Kėköl e' a: ‘tö moki be' ye' kimeke alaköl yulök ye' wökir Abraham yąkie, e' ta ąs e' bitu ye' ska' ie di' tum biule ska'. Mik ye' tö ie' a di' kak kié, eta ąs imütö ye' a ena ichđitö: Ñies ye' tö be' kameio a ikakmeke. Es ye' isuęmi tö alaköl e' shushtë be' tö ye' wökir yąkie.’ 45 Mik e' chekeyö e' ęrketke, eta ye' isuę tö Rebeca datse ikakö' bune ikuli' ki. 46 Mik ie' di' yinetke eta ye' tö ie' a iché: ‘Be' we'ikęyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.’ E' bet ikakö' éwaitö ta ichéitö: ‘Be' di' yö. Ñies imekeyö be' kameio a. Ie' ye' a di' mé ñies ye' kameio a. 47 E' ukuöki ta ye' tö ie' a ichaké: ‘¿Yi alà busi be' dör?’ Ie' iüté: ‘Ye' dör Betuel alà busi e' dör Nahor ena Milcá alà.’ Eta ula'tsio sù e' tkéwayö iyik a ena ulaiö tkéwayö böt iulà a. 48 E' ukuöki ta ye' e' tkéwa kuchę ki ta Jehová dalöiýö. Ie' dör ye' wökir Abraham e' Kėköl e' kıkékayö. Ie' wa ye' debitu buaę yęsyęsę busi shukititö ye' wökir yamipa shua ilà a e' ska'. 49 Es ąa' er buaę chöke ye' wökir a? ąA' e' chöke ikimuk er bua' wa? Ichö ña i' ta yęsyęsę ima a' tö iché, es ye' éna iarmi tö i węmiyö.”

50 Eta Labán ena Betuel e'pa tö iüté:

—E'ma i' kos debitu Jehová ttö wa. E' kuęki kę wes sa' a i onuk. Kę sa' a i yęnuk yęs. 51 I' Rebeca. Itsúmi be' wökir a senukwą ilà ta wes Jehová ki ikiane es.

52 Mik Abraham kané méso tö tté e' ttsé, eta ie' e' tkéwa kuchę ki iwötsą méwa íyök ki Jehová dalöiök. 53 E' ukuöki ta ie' tö íyi yöule orochka wa ena inukölchka wa ñies datsi' bua' bua e' taię yélur

méitö Rebeca a. Ñies ie' tö ikakmé Rebeca akë a ena imì a. ⁵⁴ E' ukuöki ta ie' ena iwapiepa chké di'yé ta ikapere ee. Bule es ta itì'nerak ta Abraham kanè méso tö iché:

—Ye' miáne ye' wökir ska'.

⁵⁵ Erë Rebeca akë ena imì e'pa tö iché ia:

—Rebeca kë tsarmi bet. Kawö mú ie' a as ie' e' tsùat sa' ta ká dabop, e' wa wë' be' wä imi'mi.

⁵⁶ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kë ye' wöklö'ukia a' tö. Jehová tö ye' kímé as ì kos dötsa buaë ye' a. E' kueki ye' ömi ye' wökir u a.

⁵⁷ Ie'pa tö iüté:

—Sa' mí Rebeca kiök chakè ¿ima ichèmiitö?

⁵⁸ Eta Rebeca kiérakitö ta ichakérakitö ia:

—A Rebeca ¿be' shkak wëm i' ta?

Ie' tö iüté:

—Tö.

⁵⁹ Es ie'pa tö Rebeca ena alaköl tso' ie' kkö'nuk kekraë e'pa a kawö mé as imi'rak. Ñies Abraham kanè méso ena iwapiepa kos e'pa a kawö méraakitö as imi'rak. ⁶⁰ Ie'pa mitke ta Rebeca yamipa er buaë ché ie' a ttè i' wa:

“A sa' yami,

As be' alör taië shuteë.

As be' aleripa e' alöka ibolökpa kos ki.”

⁶¹ Eta Rebeca ena ikanè mésopa e' tuléka ie'pa kameio ki ta imiyal Abraham kanè méso itöki.

⁶² E' kéwö ska' ta Isaac serke Négueb wé di' tum biule tso' kië “Skëköl tso' e' tö ye' sueke” ee, e' dene iyé ska'. ⁶³ Tsáli ta Isaac e' yéttsa shkök kabikeitsörami. E' wösha ta ie' isué tö kameio datse tseë. ⁶⁴ E' wösha Rebeca tö ie' sué ñies ta ie' e'

éwa kameio k_i. ⁶⁵ Rebeca tō ichaké Abraham kanè méso a:

—¿Wēm do_a w_i se' kke, e' dör yi?

Ie' iiüté:

—E' dör ye' wökir Isaac.

Et_a Rebeca wö pabakéw_a datsi'tak wa.

⁶⁶ Abraham kanè méso tō ì kōs tka ie' t_a e' paké Isaac a. ⁶⁷ E' ukuök_i t_a Rebeca mítser Isaac w_a imì Sara blēnew_a e' u a. Es Isaac senéw_a ie' t_a. Isaac éna Rebeca ðalër tajé, es ie' er pabléne imì blēnew_a e' kuék_i.

25

Abraham ena Queturá e'pa aleripa

¹ Abraham alaköl ské tséw_a kiè Queturá. ² Ie' ala'r kék_a Abraham t_a wēpa dök_a teröl. E'pa kiè dör Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac ena Súah. ³ Jocsán dör Sebá ena Dedán, e'pa yě. Dedán aleripa e' ditséwö dök_a mañal kiè asurwak, letuswak ena leumwak. ⁴ Madián ala'r wēpa kiè Efá, Éfer, Hanoc, Abidá ena Eldaá. E'pa kōs dör Queturá aleripa.

⁵⁻⁶ Ì kōs tso' Abraham w_a e' atē Isaac ulà a. Erè kam Abraham duōw_a, e' yök_i ie' tō íyi kakmé ilakölpa malepa ala'r a. Ie'pa patkémiitō senuk ká bánet atē diwö tskirke e' ék_a kamië as kë iku'rak Isaac ská' tsinet.

Abraham blēnew_a

⁷ Abraham sené' duas cien eyök k_i dabom kulyök k_i skel (175) sera_a ⁸ et_a iblēnew_a buaë ikēnewatke kë weine siarë. Es ie' michoë idēütöpa itök_i. ⁹⁻¹⁰ Ila'r Isaac ena Ismael e'pa tō inú blé ilaköl

Sara pö e' ɔ'mik ákuk kiè Macpelá ee. Ákuk e' aṭe Mamré diwö tskirke e' wa. Ká e' bak hititawak kiè Efrón dör Sóhar alà e' ulà a. Ká e' wato'ttsa hititawak tö Abraham a. ¹¹ Abraham blënewa, e' ukuökí ṭa Skëköl er buaë ché Isaac a. Ie' e' tséat senuk tsinet di' tum biule kiè “Skëköl tso', e' ye' sueke” ee.

Ismael ala'r

¹² Ismael dör Abraham alà Agar ṭa. Agar dör Abraham alaköl Sara, e' kanè méso e' dör egiptowak. Ikkë dör Ismael ala'r e'pa kiè ¹³ wes ikunerak es: Nebaiot, e' dör ilà tsá. E' itökí Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis ena ibata kiè Quedmá. ¹⁶ E'pa kos dör Ismael ala'r döká dabom eyök kí bül (12). Ie'pa ká kiérak iwákpa kiè wa. Ie'pa kos dör iwakpa ká wökirpa.

¹⁷ Ismael kí duas de cien eyök kí dabom mañayök kí kul (137) ṭa iblënewa. Es ie' michoë idëṭöpa itökí. ¹⁸ Ie' aleripa mía senuk Havilá ena Sur e' shuşa. Ká e' aṭe Egipto wöshaë Asiria ñalé kke. Ie'pa serke ee bánet Abraham aleripa malepa yöki.

Jacob ena Esaú kune

¹⁹ Ttè i' dör Isaac dör Abraham alà, e' pakè. ²⁰ Isaac kí duas de dabom tkëyök (40) ṭa isenéwa Rebeca ṭa. Rebeca dör Betuel e' alà busi ena Labán kutà. Ie'pa dör arameowak serke ká kiè Padán-aram ee. ²¹ Rebeca kë dö alàë. E' kuëki Isaac tö Jehová a ikié as Rebeca dö alàë. Jehová tö ittö ttsé ṭa Rebeca duneká e' wakpa dör klö. ²² Erë klöpa ñippöke taië ie' shuşa. E' kuëki ie' ibikeitsé: “Ye'

weirke i' es, e'ma ǵiök ye' sermiia?" E' kuęki ie' mía iwà chakök Jehová a. ²³ E' tō ie' a iché:

“Be' shuā ala'r tso' bōl.

Mik ie'pa de kēchke, etā ikibi ěk dōraē itsirla kanè mésoie.

Ie'pa aleripa dōraē ká bōt ñi bolōkpa ese wakpa.

Itsirla aleripa dōraē diché kibiie ikibi aleripa tsāta.

E' kuęki ie'pa ñippémitke kam ikur e' yōki.”

²⁴ Rebeca kēwō de, etā klōpa kune wēpa. ²⁵ Ikewe ěk kune e' tsā dōr mashmash ipākō shamamaē. Ie' kiè mékaitō Esaú.* ²⁶ Alà tsá kune e' klōulewā iël tsirla wā iklō kaniñak a iulà et wa. E' kuęki ikiè mékaitō Jacob.† Mik Rebeca klōpa kune etā Isaac kī duas tso' dabom teryök (60).

Iyě wā ì tso' mekeat Esaú a e' kēwō watuēttsaitō

²⁷ Klōpa kibinetke. Esaú dōr yēria poē. Ie' wōbatsō sulu yēble wa. Erē iël Jacob, e' kē dōr es. Ie' serke bērē. Ie' wōbatsō senuk u a ě. ²⁸ Iyiwak kañiru tteke Esaú tō e' chkà wa Isaac wōbatsō suluē. E' kuęki Isaac kī Esaú kiar kibiie Jacob tsāta. Erē Rebeca kī Jacob kiar kibiie Esaú tsāta.

²⁹ Ká et tā Jacob tso' ulök. E' dalewa Esaú debitu shtrinewā tajē datse kañika. ³⁰ Ie' iché Jacob a:

—Be' we'ikèyō, ì alé be' tō mat se kakmú ye' a ñè. Sulu ye' dué bli wā. E' kuęki Esaú kiè Edom‡ ñies.

³¹ Jacob tō iiüté:

* **25:25** Esaú: Esaú kiè ñies Seír. Hebreoie Seír wà kiane chè pakō. Génesis 36.8 saú. † **25:26** Jacob: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè s'klō kaniñak. ‡ **25:30** Edom: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè mat.

—Keweie ì mekeat se' yě tō be' a be' dör ilà kibi e' kueki, e' kēwō múttsa ye' a chkō i' skéie.

³² Esaú tō iché:

—Ye' tteke bli tō dō' e' tō ye' ttèwā, e' tã ì mekeat se' yě tō ye' a çìie bua' e' dör ye' a?

³³ Jacob tō ikí ché ia:

—I' tã be' ttè mú ye' a tō mokì be' tō ye' a imeke.

Eta Esaú tō ittè mé Jacob a yēsyesē Skèköl wōa. Es ì mekeat iyě tō ie' a, e' kēwō méttstaitō Jacob a.

³⁴ Jacob tō chkō mé ia pan tã. Mik Esaú chké one dì' yé one, tã ie' e' kékã tã imía. Ie' dör ilà kibi e' ulà a iyi bua' kēwō tso', e' kē kì ie' tkine yēs.

26

Isaac míã Guerar

¹ E' kēwō ska' tã ketba ane taië ká e' kos kì wēs ibak Abraham kēwō ska' tã es. E' kueki Isaac míã Guerar wé filisteowak blú serke kiè Abimélec eē.

² Eē Jehová e' kkaché ie' a tã ichéitō ia: “Kě be' minuk Egipto. Be' e' tsúat wé ye' be' a iché eē. ³ Be' senúia ká i' kì. Ye' tso' be' tã. Ye' er buaë chōraë be' a. Ká i' kos meraëyō be' a ñies be' aleripa a. Es ye' ttè muke be' a wēs kewe ime'yō be' yě Abraham a es. ⁴ Be' aleripa alöweraëyō taië wēs bëkwō tso' taië es. Ká i' kos merayō be' aleripa a. Ñies ie'pa batamik ye' er buaë chōraë ká ulitane wakpa a.

⁵ Abraham tō ye' ttè kos e' iutè' buaë. Ttè mé ye' tō ie' a e' kos blè' buaë ie' tō e' kueki ye' tō ttè buaë e' meke be' a ñies.”

⁶ Isaac e' tséat senuk Guerar. ⁷ Ká e' wakpa tō Isaac a ichaké: “çRebeca dör be' yaie?” Erë ie' suane ichök: “Ie' dör ye' alaköl.” E' kueki ie' iché: “Ie' dör

ye' kutà." Ie' tō ibikeitsé tō ká e' wēpa tō ie' ttèwami ilaköl buaala kueki.

⁸ Isaac ki ká de taië ee. Ká et ta, ká e' blú kiè Abimélec, e' tō isué ukkō tsitsir a tō Isaac tso' ilaköl Rebeca peñuk. ⁹ Bet itsuk patkemiitō ta ichéitō ia:

—¿Moki tō alaköl se dör be' alaköl? ¿Ì kueki be' tō iyè' kuaë tō ie' dör be' kutà?

Isaac tō iüté:

—Ye' ibikeitsé tō isalema a' ye' ttèwami ie' kueki.

¹⁰ Erë Abimélec tō iché ia:

—¿Ì kueki i' wamblébö sa' ta? Tsir etā wēm wele senéwa ie' ta, e' ta iekkè ta be' tō sa' ké ì sulu wamblök Skököl wöa.

¹¹ Abimélec tō iché sulitane a:

—A' isie tō Isaac tsiriwé ö ilaköl tsiriwé, e' ta e' tterawa.

¹² Duas e' wa Isaac tō dalì kuatké, wà wöne buaë, Jehovah er buaë ché ie' a e' kueki. ¹³ Ie' de íyi blú taië. Taië íyi tso' ie' wa. ¹⁴ Ie' wa obeja ena baka tso' taië. Nies kanè mésopa tso' taië ie' wa. E' kueki filisteowak er ttsè'r suluë ie' ki. ¹⁵ E' kueki ie'pa tō di' tum bi' iyé Abraham e' kanè mésopa tō, e' kos wötéwa íyök wa. ¹⁶ Bata ekkè ta Abimélec tō iché Isaac a:

—Be' yöne íyi blu' taië sa' tsata, e' kueki jbe' yúshka!

¹⁷ Eta Isaac mía senuk Guerar kakkue ki. ¹⁸ Ee di' tum bi' iyé tō, e' wöté'wa filisteowak tō iyé blénéwa ukuöki ta, e' kos biéneitō ta ikiè mékaitō wes iyé tō ime'ka es. ¹⁹ Ká et ta ie' kanè mésopa tso' di' tum biök ká e' ki, etā ie'pa tō di' tum a di' tuökeka taië ese kué et. ²⁰ Erë ká e' obeja kkö'nukwakpa debitu ñippök Isaac obeja kkö'nukwakpa ta. Ie'pa tō iché

tö di' tum e' dör ie'pa icha. E' kuëki Isaac tö di' tum biule e' kiè méka “Ñippök.” ²¹ E' ukuöki ta Isaac kanè mésopa di' tum skà bié et, e' ki iskà ñippérak. E' kuëki di' tum biule e' kiè mékaitö “Se' ñi bolök.”

²² Ie' mía kamië ká e' ki, ee di' tum skà biéitö et. E' kë ki ñni bunerak. Ie' iché: “I'ñe ta Jehovahá tö ká bua' mé se' a wè' ta se' serdaë buaë.” E' kuëki ká e' kiè mékaitö “Ká tso' taië se' a.”

²³ E' ukuöki ta ie' mía Beerseba. ²⁴ E' nañewe Jehovahá de ie' ska' ta ichéitö ia:

“Ye' dör be' yé Abraham e' Këköl.
Ye' tso' be' ta, e' kuëki kë be' suanuk.
Abraham dör ye' kanè méso e' dalërmik ye' er buaë
chöraë be' a,
ñies be' aleripa alöweraëyö taië.”

²⁵ Eë Isaac tö ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Jehovahá dalöioie. Eë ie' sené ta ikanè mésopa tö di' tum bié et ee.

Isaac ena Abimélec kawö mé ñi a

²⁶ Ká et ta, Abimélec datse Guerar debitu ttök Isaac ta. Iyamipa debitu böl ie' ta. Eköl kiè Ahuzat. Iëköl kiè Ficol. E' dör Abimélec ñippökwakpa wökir.

²⁷ Isaac tö iché ia:

—A' éna ye' ar suluë. A' ye' yö'shkar a' ká ki. Eta jïök a' do ye' ska'?

²⁸ Ie'pa tö iüté:

—Sa' isué tö Jehovahá tso' be' ta. E' kuëki sa' bitea be' a ichök tö kawö mùwasö ñita. ²⁹ Sa' kë wa be' tsirioule i wa. Kekraë sa' tö be' kimé. Mik be' manetwa, eta sa' kë wa i tté ku' a' ki. I'ñe ta

iwēnewa tō be' a Jehová er buaē chōke tajē. E' kuēki be' tte mú sa' a tō be' kē tō ì sulu wamblepa sa' ki.

³⁰ Eta Isaac tō kawō buaē tkō'wé ie'pa ta, chke wa di'yè wa. ³¹ Bule es bla'mi ta ie'pa tō ikawō mé ñi a tō kē ñippöiarak. E' ukuöki ta ie'pa e' chéat ñi a er bua' wa.

³² E' diwō shà ta Isaac kanè mésopa tso' di' biök, e'pa wa ibiyö de tō sa' di' kué. ³³ Ie' tō di' e' kiè méka Sebá.* E' kuēki i'ñe ta ká e' kièia Beerseba.

³⁴ Mik Esaú ki duas de dabom tkëyök (40), eta ie' senéwa alakölpä bül ta. Eköl kiè Judit e' yé kiè Beerí, e' dör hititawak. Iëköl kiè Basemat e' yé kiè Elón, e' dör hititawak ñies. ³⁵ Alakölpä bül e'pa tō Isaac ena Rebeca eriawéka tsiriwéka tajē.

27

Isaac er buaé ché Jacob ena Esaú a

¹ Isaac dewa kékëpalatke. Ie' kē wöbla wawëria. Ká et ta ilà kibi Esaú e' kiéitö ta ichéitö ia:

—¡A alà!

Esaú tō iiüté:

—A yéwö, ¿ì?

² Eta Isaac iché ia:

—Be' tō isué tō ye' kënewatke dö' wekké alè ta ye' duöwa. ³ E' kuēki ye' ki ikiane tō be' kuaböt klö'ú ta be' yú ye' a yëblök. ⁴ Eta iwakaneú ña buaé wes ye' wöbatsö iwa es, ta itsúbitu ña katè. E' wa ye' er buaé chōke be' a kam ye' duöwa e' yöki.

⁵ Erë Isaac ttöke Esaú ta e' ttsé Rebeca tō. E' kuēki mik Esaú mía yëblök kañika ⁶ eta bet ie' tō iché Jacob a:

* **26:33** Sebá: Hebreoie di' biule kiè e' wà kiane chè tte mène ñi a.

—A alà, ye' ttõ ttsõ. Ye' tõi be' yě ttsé ttõk be' èl Esaú ta, ta iché ia: ⁷ “Be' yú yěblök, e' wakaneú ña buaè ta itsúbitu ña katè. E' ukuökì ta ye' tõi be' a iyi kôs bua' e' kèwö mekeyö be' a Jehová wörkì kam ye' duõwa e' yökì.” ⁸ E' kuekì ye' ttõ ttsõ buaè. ⁹ Be' yú chibo pupula bua' bua ese tsúbitu ña bõtõ ta ikanewèkeyö buaè wës be' yě wöbatsö iwa es. ¹⁰ E' ukuökì ta be' tõi chkè tsúmi be' yě a as ññuitõ. Es iyi kôs e' kèwö atmi be' a be' èl skéie.

¹¹ Erè Jacob tõi iché imì a:

—Ye' èl pa shamamaè. Ye' kè dör es. ¹² Ye' yě tõi ye' kèmi, e' ta ittsewami tõi ye' idir, eta ie' ichèmi tõi ye' tso' ie' dalõseukwa. Ie' kè er buaè chepa ye' a. E' skéie ie' er sulu chõraè ye' kì.

¹³ Erè imì tõi iüté:

—A alà, as ie' er sulu chõ ye' kì. Ye' ttõ iütõ. Be' yú chibola chéyö be' a e' tsuk.

¹⁴ Eta Jacob mía chibola tsuk e' debitu iwa imì a. E' kanewé imì tõi buaè wës Isaac wöbatsö iwa es. ¹⁵ Ilà kibi Esaú datsi' tso' blèule u a e' bua' bua yéttsa iékaitõ ilà tsirla kì. ¹⁶ E' ukuökì ta chibola kkuölit wa Jacob ulà ena ikuli' patrèwaitõ. ¹⁷ Chkõ bua' ena pan yuétkeitõ, e' méitõ Jacob a tsèmi iyé a.

¹⁸ Jacob dèwa iyé ska' ta ichéitõ ia:

—A yèwö.

Isaac tõi iüté:

—A alà, ¿be' dör ye' alà wéne èk?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör Esaú, be' alà kibi èk. Ì chébõ ña, e' kanewétkeyö. Be' e' tkõser iyiwak ttéyö e' katök. E' ukuökì ta be' iyi buaè e' kèwö mekebö ye' a, e' mú ye' a.

²⁰ Erè Isaac tõi ichaké ia:

—A alà, ¿wēs be' ulà de iyiwak e' ska' bet?

Ie' iiuté:

—Jehová dör be' Këköl e' tö ye' kimé e' wa ikuéwayö bet.

²¹ Isaac tö iché ia:

—Be' e' skōwa ye' o' mik pattsèyö tö mokië be' dör ye' alà Esá.

²² Ie' e' skéwa iyě o' mik as ipattsöitö. Isaac tö iché:

—Be' ttö e' dör Jacob ttö. Erë be' ulà e' dör Esá ulà.

²³ Jacob ulà kō shamamaë wēs iël kibi ulà es, e' kuëki Isaac kë éna iane buaë tö e' dör Jacob. Mik ie' er buaë chöketke ilà a, ²⁴ eta iskà chakéneitö:

—¿Moki be' dör ye' alà Esá?

Ie' iiuté:

—Tö, ye' dör Esá.

²⁵ Iyě tö iché ia:

—A alà, iyiwak ttébö kanewébö e' mú ña katè as ye' er buaë chö be' a.

Ie' tö iyě tié ñies vino mé ia yè. Isaac chké, vino yé. ²⁶ E' ukuöki ta ichéitö ia:

—A alà, be' e' skōwa ye' o' mik ye' wöalattsö.

²⁷ Mik Jacob e' skéwa iyě wöalattsök, eta iyě tö idatsi' alattsé ta ier buaë ché ilà a ttè ikkè wa:

“Tö, ipaalar wēs ye' alà paalar es.

Ie' paalar buaë wēs kañika kkö'nè Jehová tö e' alar e'.

²⁸ As Skëköl tö be' a mò wöli mè këkraë be' dalikua ki.

As ie' tö be' dalikua kos e' wöu buaë as be' wa trigowö ta' taië ena vino ta' taië.

²⁹ Ka kua'ki wakpa taië as e' dö be' kanè mësopaie.

Ḃs ie'pa e' tulōwarak kuchē kḱ be' wōrkḱ be' dalōiōk.
 Ḃs be' mú dō be' ēlpa wōkirie.
 Ḃs ie'pa e' tulōwā kuchē kḱ be' wōrkḱ be' dalōiōk.
 Wépa er sulu ché be' kḱ, esepa kḱ Skēkōl er sulu ské
 chōraē.
 Ñies wépa er buaē ché be' a, esepa a Skēkōl er buaē
 ské chōraē.”

30 Isaac er buaē chétke Jacob a ta Jacob míatke.
 E' bet ta Esaú tso' yēblōk e' dene. 31 Ñies ie' tō chkè
 alé buaē, e' mí iwā iyē a ta ichéitō ia:

—A yéwō, dúla ttéyō e' alí katō. E' ukuōkḱ ta be' er
 buaē chōke ye' a e' chō ña.

32 Isaac tō ichaké:

—¿Yi dōr be'?

Ilà tō iiuté:

—Ye' dōr Esaú be' alà kibi.

33 Isaac tkinewā painéka tajē ta ichéitō:

—E'ma ¿yi dare yēblōk, e' wā chkè debitū ña? E'
 katéwayō seraa kam be' dō e' yōkḱ. E' a ye' er buaē
 chétke. Es ie' a ye' er buaē chē e' atetke.

34 Mik Esaú tō ì ché iyé tō e' ttsé, etā ie' erianeka
 anekā tajē ta ichéitō:

—¡A yéwō, ye' a er buaē chō ñies!

35 Erē Isaac tō iiuté:

—Be' èl datke ye' kitō'uk e' a ye' er buaē chétke be'
 skéie.

36 Esaú tō iiuté:

—Wēe' ie' kiē Jacob. I' ta bōtōkicha iwambléitō ye'
 ta i' es. Be' íyi kéwō mekebō ye' a ye' dōr be' alà kibi
 e' kuēkḱ, e' kéwō yē'ttsa ye' ulà a ie' tō kuaē. I'ñe ta
 be' er buaē chōke ye' a e' yéttsaitō ye' yōkḱ. ¿Warma
 be' er buaē chōke ye' a e' kē ta'ia?

37 Isaac tō iiuté:

—Ittsö. Ye' tö ie' mékatke be' wökirie. Ye' tö be' aleripa kos e' métke ie' kanè mésopaie. Ñies ye' tö ichétke as chkewö ena vino dö ie' ulà a tajë. A alà, çì memiia ye' tö be' a i' ta?

³⁸ Erë Esaú tö ikí ché iyë a:

—A yëwö çbe' er buaë chöke sa' a e' dör etkë? ¡Ye' a er buaë chö ñies! Eta Esaú iéka tajë.

³⁹ Isaac tö iché ia:

“Be' serdaë wé mò wöli kë ta' tajë ese ska'. Eë be' dalikua kë wörpa buaë.

⁴⁰ Be' ñippöraë tabè wa o'ka ta iíyi kueki, e' mik be' serdaë.

Be' döraë be' ël kanè mésoie.
Erë mik be' ñippémi ie' ta,
eta be' e' yörattsä ie' ulà a.”

Jacob tkashkar Esaú yöki

⁴¹ Isaac er buaë ché Jacob a Esaú skéie. E' kueki Esaú éna suluë Jacob arke. Ie' ibikeitsé: “Ye' yë duökewatke. Mik iduowa e' kéwö tka, eta ye' ël tterawayö.”

⁴² Mik Rebeca wa ijchenewa tö Esaú tö iël bikeitsé ttëwa, eta Jacob tsuk patkëitö ta iché ia:

—A alà, ittsö. Be' ël Esaú e' pablöke tö ie' be' tterawa. ⁴³E' kueki ye' ttö ttsö. Be' tköshkar bet ye' akë kiè Labán serke Harán e' u a. ⁴⁴⁻⁴⁵ Be' e' tsuat ie' ska' ká tajë dö mik be' ël er buanene be' ki ena ì sulu wamblébö e' chowane ie' éna eta. E' ukuöki ta ye' tö be' tsuk patkeraë, e' wa be' döne. ¡Ye' kë ki ikiane tö ye' ala'r bö! e' duöwa diwö etkë a!

⁴⁶ E' ukuöki ta Rebeca tö iché Isaac a:

—Esaú alakö!pa dör hititawak e'pa tö ye' shtriwétke tajë. Jacob senéwa alaköl ese ta, e' ta ye' mú duöwa.

28

¹ Etá Isaac tö Jacob kié ta ishke'wéitö ta ichéitö ia:

—Kě be' senukwā canaánwak ta. ² Be' yú be' duöchke kié Betuel serke Padán-aram e' ska'. Ee be' senúwā be' nau Labán alá busipa e' eköl ta. ³ Skěköl Diché Ta' Ýi Ulitane Tsata as e' er buaë chõ be' a. Nies as ie' tö be' aleripa alöu tajë ká wa'ñe. ⁴ Ie' tö iyë'atbak Abraham a tö ká i' meraëitö ie' a. E' kī se' serke shkal. As ie' er buaë chõ be' a ena be' aleripa a wes ie' er buaë yë' Abraham a es as ká i' dõ a' ulà a.

⁵ Es Isaac tö Jacob patkēmi Padán-aram. Jacob demi inau Labán ska'. Labán dör arameowak kié Betuel, e' alá. Ie' dör Rebeca akë. Rebeca dör Jacob ena Esaú e'pa mì.

Esaú senéwā Mahalat ta

⁶ Esaú wā ijchēnewā tö Isaac er buaë ché Jacob a ñies tö ipatkēmiitö ká kié Padán-aram senukwā ee. Nies ie' wā ijchēnewā tö mik iyë er bua' ché Jacob a etá ichéitö ia:

—Kě be' senukwā canaánwak ta.

⁷ Nies ie' wā ijchēnewā tö Jacob míā ká kié Padán-aram wes iyë ena imì tö iché ia es. ⁸ Es ie' éna iane tö iyë kē kī ikiane tö ie'pa serwā canaánwakpa ta. ⁹ E' kuēkī ie' míā alaköl skà yulök Ismael dör Abraham alá e' ska'. Ee ie' senéwā Ismael alá busi kié Mahalat e' ta, e' dör Nebaiot kutà. Es alaköl kī tséwaitö eköl e' kē dör canaánwak wes imalepa es.

Jacob kabsué Betel

¹⁰ Etá Jacob e' yéttsā Beerseba michoë Harán.

¹¹ Ie' michoë wé katuine iki ta ee ikapere. Ák

méwaitö wökir kataie, e' k̄i ie' kapöwā. ¹² Eē ie' kabsué. Ie' isué tö klökata batsië tkër iski ibata dōk̄a k̄á jaì a. E' k̄i ie' isué tö Skëköl biyöchökwakpa shköke wō'k wa'k. ¹³ Ñies ie' isué tö Jehová dur ie' o'mik ta ichéitö ia: “Ye' dör Jehová. Ye' dör be' talà, Abraham, ena be' yě, Isaac, e'pa Këköl. Ká i' wé be' tēr, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a. ¹⁴ Ie'pa alördaë tajë wēs k̄á po es. Ie'pa michoë senuk k̄á wa'ñe. Ye' er buaë chöraë k̄á ulitane wakpa a be' ena be' aleripa e'pa batamik. ¹⁵ Ye' tso' be' ta. Ye' tö be' kkö'neraë k̄á wa'ñe wé be' mir ee. Be' dörane ye' wā k̄á i' k̄i. Kē yö be' we'ikepa. Ttè kōs méyö be' a, e' waweraëyö es.”

¹⁶ Mik Jacob t̄i'neka, eta ie' ibikeitsé: “Mok̄i Jehová tso' k̄á i' k̄i, e' kē jcher ye' wā.” ¹⁷ Tajë ie' suane ta ibikeitséitö: “Ká i' dör batse'r tajë. ¡Íë dör Skëköl wé! ¡Íë dör k̄á jaì wékkö!”

¹⁸ Bule es ta Jacob e' kéka bla'mi. Ák méwaitö iwökir kataie, e' kékaitö duékaatitö iwà kkachöie tö k̄á e' dör batse'r. Kiö téitö ák bata k̄i iwà kkachöie tö k̄á e' tso' Skëköl dalöioie. ¹⁹ Ká e' kiè mane'wëttsane ie' tö Betel* Kewe ta k̄á e' kiè Luz.

²⁰ Eē ie' tö ittè mé Jehová a i' es: “Be' tso' ye' ta ena ye' kkö'né be' tö i' ye' mir eta, ena be' tö chkè ena datsi' mé ye' a, ²¹ ñies ye' dene buaë ye' yě ska', e' kōs wébö ye' a, e' ta be' klö'weraëyö ye' Këkölíe. ²² Ák duékayö i', e' dör iwà kkachöie tö íë be' dalöiërdaë. A Skëköl, ì kōs mekebö ye' a, e' mú blatèsö dōk̄a dabop ta e' tsá eyök meraneyö be' a.”

* **28:19** Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane chè Skëköl wé.

29

Jacob demi Labán ska'

¹ E' ukuök_i ta, Jacob mí_a pē' serke diwö tskirke e' äka. ² Eē ie' tö di' tum biule sué et kañika. E' pamik obeja daparke mañayök enuk eē di' e' yekerakitö e' kueki. Di' tum biule kkö ki ákkue bērie me'r et. ³ Iyiwak kkö'nukwakpa wöblanewatke tö as iyiwak ulitane daparka eē, e' ukuök_i ta ákkue skeuke di' tum biule kkö ki as iyiwak di'yö. Iyiwak di'yane one ta ie'pa tö ikkö pabakéwane ákkue wa. ⁴ Jacob tö iyiwak kkö'nukwakpa a ichaké:

—A yamipa, ¿ká wé wakpa a' dör?

Ie'pa tö iiüté:

—Sa' dör Harán wakpa.

⁵ Ie' tö iskà chakéne:

—¿A' wā wēm kiè Labán dör Nahor alà, e' suule?

Ie'pa tö iiüté:

—Tö, e' suule sa' wā.

⁶ Ie' tö ichaké:

—¿Is ie' tso'?

Ie'pa tö iiüté:

—Ie' tso' bua'. Isaú. Wì busi datse e' dör ie' alà kiè Raquel e'. Ie' datse iyé iyiwak wëttsé.

⁷ Ie' tö iché:

—Ká tso'ia ñiwe. Diwö tso'ia kakkéë iyiwak dapa'wowa ek tsiní. Ì kueki a' kē tö di' mè ia ta ièmirak chkök.

⁸ Erē ie'pa tö iiüté:

—Kē sa' a e' wamblēnuk. Sa' kawōta ipanuk. Mik obeja de sēraa, etā sa' tö di' tum kkö ppekeka ta di' meke sa' tö iyiwak a.

⁹ Ie' ttöke ie'pa ta, e' dalewa Raquel debitū iyé iyiwak wëttsé, ie' dör iyé iyiwak kkö'nukwak e'

kuëki. ¹⁰ Jacob tö Raquel sué inau iyiwak wëttsë, e' bet ie' tunemi di' kkõ kéka ta iyiwak a di' méitö. ¹¹ E' ukuökj ta Raquel shke'wéitö wöalatséitö ta ie' iékaie ttsë'ne buaë kuëki. ¹² Ie' tö iché ia: “Ye' dör Rebeca alà ena Labán nauyö.” E' bet ta Raquel tunemi ichök iyë a.

¹³ Mik Labán tö inauyök tté ttsé, etä bet itunemi iñaletsuk. Ipaklö'wéwaitö ta iwöalatséitö ta imítser iwä iu a. Ì kos tka Jacob ta e' pakéitö inau a. ¹⁴⁻¹⁷ Ta Labán tö iché ia: “Mokië be' dör ye' yami ëkka.”

Jacob senéwa Lía ena Raquel ta

Labán alà busi böi, ikibi ëk kiè Lía, itsirla ëk kiè Raquel. Lía wöbla e' kë dör buaala* erë Raquel dör buaala wa'ñe.

Jacob sené Labán ska' dö si' et. E' ukuökj ta Labán tö iché ia:

—Be' dör ye' yami, erë be' kë kawötä kanëblök ye' a éme. Ichö ña ¿kos be' tö ye' ña'wëmi? ¹⁸ Jacob wöbatse Raquel wa, e' kuëki ie' tö Labán iüté:

—Be' tö kawö mé ye' a senukwä Raquel ta, e' ta e' skéie ye' kanëblöke be' a döka duas kul.

¹⁹ Labán tö iüté:

—Ye' a ta e' dör buaë. Be' je' a ye' tö imëmi buaë. Ye' kë éna imak o'ka a. Be' e' tsuat ye' ska'.

²⁰ Es Jacob kanëblë' döka duas kul Raquel dalërmik. Erë ie' kji Raquel kiane taië, e' kuëki kawö ekkë e' ttséitö ká bërbër ë. ²¹ Mik duas kul tka, etä Jacob tö iché Labán a:

* **29:14-17** Lía wöbla e' kë dör buaala: Hebreoie ttë e' wà kë jcher se' wä bua'iewä. Isalema e' wà kiane chë Lía wöbla dör buaala.

—Kawö yë'yö be' a, e' detke. Kawö mú ye' a senukwa be' alà busi Raquel ta.

²² Eta Labán tö sulitane a ishkeñé tö a' shkõ ulabatsè e' kèwö tkö'uk. ²³ Erë kaṭuine, e' shua Lía mí ie' wa Jacob a Raquel skéie ta Jacob kapé ie' ta. ²⁴ Labán tö ikanè méso eka kiè Zilpá, e' me'tke Lía a ikanè mésoie. ²⁵ Bule es bla'mi ta Jacob tö isuéwa tö e' dör Lía. Ie' mía Labán ska' ta ichéitö ia:

—¿Ì wamblé be' tö ye' ta? Ye' kanéblé be' a Raquel dalërmik. ¿Iök be' tö ye' kütö'wé es?

²⁶ Labán tö iüté:

—Íe sa' wöblar tö alà busi kibi ese serkewa keweie, e' itöki itsirla êk. ²⁷ Se' kawöta Lía ulabatsöke e' kèwö tkö'uk döka ká kul. Mik kèwö e' tka, eta ye' tö be' a Raquel meke ñies. Erë be' kawöta skà kanéblökne ye' a duas kul Raquel dalërmik.

²⁸ E' dör buaë Jacob a. Mik Lía ulabatsè kèwö e' diwö tka, eta Labán tö Raquel mé Jacob a alakölie ñies. ²⁹ Ñies ie' tö ikanè méso eka kiè Bilhá e' mé Raquel a ikanè mésoie. ³⁰ Es Jacob senéwa Raquel ta ñies. Erë ie' kawöta kanéblökne skà Labán a döka duas kul, erë ie' éna idalër kibiie Lía tsata.

Jacob ala'r

³¹ Jehová tö isué tö Jacob kë kī Lía kiane bua'ie. E' kuëki Lía a alà méitö. Erë Raquel kë döta' alàè. ³² Lía duneka alà kune ta ie' tö iché: “Ye' eriarke tajë e' sué Jehová tö, e' kuëki i'ñe ta ye' dalërdaë ye' wëm éna.” E' kuëki ikiè mékaitö Rubén.†

† 29:32 Rubén: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' eriane e' suéitö.

³³ E' ukuöki ta ie' alà skà kune eköl ta ichéitö: “Ye' wëm kë tkine ye' ki e' sué Jehová tō e' kueki alà skà méitö ye' a.” E' kueki ikiè mékaitö Simeón.‡

³⁴ Ie' alà skà kēka ta ichéitö: “Ire' ye' ala'r deka mañal e' kueki ye' wëm éna ye' dalërmi kibiie.” E' kueki ikiè mékaitö Leví.§

³⁵ E' ukuöki ta ie' alà skà kēka ta ichéitö: “I'ñe ta ye' tō Jehová kikekeka.” E' kueki ikiè mékaitö Judá.* Etā ekkē ē ie' alà dē'.

30

Raquel ala'r

¹ Mik Raquel tō isué tō ie' kë dō alàè, etā ie' sibineka iël ki. Ie' tō iché iwëm a:

—Be' kë tō ye' a alà mè, e' ta ye' duōrawa.

² Jacob uluneka ie' ki ta ichéitö ia:

—Ye' dör Skököl kalì, e'ma ye' a alà mermi be' a. Ie' wák tō be' méat kë dō alàè.

³ Ie' tō iiüté:

—Ittsó, ye' kanè méso kiè Bilhá, e' ta be' senú. Mik ie' alà kēka etā e' dör wēs ye' alà es. Es ye' dōraè alàè ie' batamik.

⁴ Es ie' tō ikanè méso Bilhá e' mé iwëm a alakölie, e' ta Jacob sené. ⁵ Ie' ta Jacob alà kēka. ⁶ Raquel tō iché: “Skököl tō ye' tsatké buaè. Ie' tō ye' ttō ttsé ta alà méitö ye' a wëm.” E' kueki ie' tō ikiè méka Dan.*

‡ **29:33** Simeón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ittsök. § **29:34** Leví: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñita. * **29:35** Judá: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè Skököl kíkəkəsö. * **30:6** Dan: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè Skököl tō s'tatké buaè.

7 E' ukuöki ta Bilhá alá skà kune Jacob ta.
8 Raquel tö iché: “Ye' ñippé taië ye' ël ta eta ye' e' aléka iki.” E' kueki ikiè mékaitö Neftalí.†

9 Mik Lía tö isué tö ie' kë dë'ia aláë, eta ie' tö ikanè méso kiè Zilpá, e' mé Jacob a alakölie. 10 Zilpá alá kékä Jacob ta. 11 Lía tö iché: “¡Edaa ì mène ye' a!” E' kueki ilà kiè mékaitö Gad.‡

12 E' ukuöki ta Zilpá alá skà kékä Jacob ta. 13 Lía tö iché: “¡Ye' ttsë'r buaë! Ire' alakölpä kos tö icheraë tö be' ttsë'r buaë.” E' kueki ilà kiè mékaitö Aser.§

14 Trigo wö alirke e' këska' ta Rubén mía kañika. Eë ie' tö kalwö kiè mandrágora* e' alí kué. E' bite iwä imì Lía a. Mik Raquel tö kalwö e' sué ta ichéitö Lía a:

—Be' we'ikèyö, kalwö debitu be' alá wä be' a, e' kakmú ña.

15 Lía tö iüté:

—¿Be' kë a wè' idir tö be' wä ye' wëm mítser? ¡Kíie ta be' éna kalwö debitu ye' alá wä ye' a, e' yaktsa ye' ulà a!

Erë Raquel tö iché ia:

—Kalwö e' skéie i'ñe nañewe ye' wëm patkekeyö be' ta kapök.

16 Katuirketke ta Jacob tso' kaneblök e' debitu ta Lía mía iñaletsuk ta ichéitö ia:

—Ye' tö ye' alá mandrágora e' mé Raquel a, e' skéie be' kawötä kapök ye' ta i'ñe nañewe.

† 30:8 Neftalí: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ñippök. ‡ 30:11

Gad: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë kawö buaë mène. § 30:13

Aser: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ittsë'r buaë. * 30:14

mandrágora: Ká e' k'ewöska ta ie'pa tö ibikeitseke tö mandrágora wö katé alakölpä tö, e' ta e' tö ie'pa kímèmi dök aláë.

E' nañewe Jacob kapé ie' ta. ¹⁷ Eta Skëköl tö Lía ttö ttsé ta iduneka ta ilà skà kune Jacob ta. Es ie' alà deka skel. ¹⁸ Lía tö iché: “Ye' tö ye' kanè méso mé ye' wëm a e' skéie Skëköl ye' a alà i' mé.” E' kueki ilà kiè mékaitö Isacar.†

¹⁹ E' ukuöki ta Lía alà skà kéka Jacob ta, e' ta ideka teröl. ²⁰ Ie' iché: “Skëköl tö ye' a ì buaë kakmé. Ire' ye' ala'r de teröl. E' kueki ye' wëm éna ye' dalërdaë jaishet.” E' kueki ilà kiè mékaitö Zabulón.‡

²¹ Bata ekké ta ie' alà skà kune alaköl. E' kiè mékaitö Dina. ²² Erë ñies Raquel kímé Skëköl tö. Ie' tö ala'r mé ia wes Raquel tö ikié ia es. ²³ Ie' duneka ta ilà tsá kune kiè mékaitö José. Ie' tö iché: “Ye' jaène' siarë e' yëttsa Skëköl tö ye' ki. ²⁴ Jehová mú tö ye' a alà kī mè ia eköl.” E' kueki ikié mékaitö José.§

Jacob iyiwak alöne taië

²⁵ José kune e' ukuöki ta Jacob tö iché Labán a:

—Ye' ömine ye' kaska'. ²⁶ Ye' alakölpa ena ye' ala'r e'pa mú ye' a as imi'rak ye' ta. Ye' kanéblétke be' a ie'pa skéie. Be' wa ijcher buaë tö kos ye' kanéblé be' a.

²⁷ Erë Labán tö iiüté:

—Be' we'ikèyö. Be' e' tsúatia senuk ye' ska'. Ye' tö itötké tö Jehová er buaë ché ye' a be' batamik. ²⁸ Ichö ña kos be' ki inuköl kiane be' kanè skéie, e'ma ekké ye' be' patuëmi.

²⁹ Ie' tö iiüté:

—Be' wa ijcher tö ye' kanéblé buaë be' a. Ñies ye' tö be' iyiwak kkö'né buaë be' a. ³⁰ Mik ye' dë'bitu

† **30:18** Isacar: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ské. ‡ **30:20** Zabulón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè kakmeule. § **30:24** José: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ilè kímú.

be' ska', eta be' kē wā ì ku' tajē. I'ñe ta be' wā íyi tso' tajē. Jehová er buaē ché be' a ye' kueki. Erē ħmik ye' kaneblōmi ye' wák a? Ye' wōché yamipaē.

³¹ Labán tō iskà ché ia:

—Ķkos be' kī ikiane tō be' patuèyō?

Ie' tō iūté:

—Be' kē tō ye' patauk. Erē ì chekeyō be' a e' iūtō, e' ta ye' tō be' iyiwak kkō'nemi. ³² I'ñe ye' mi'ke be' iyiwak shushtök. Obeja kos dalolo ena chibo kos wōaule shkitshkit ö ulaula ese klō'wekeyō ye' wák a e' patuoie. ³³ Mik be' de ye' iyiwak sauk ta eē be' isuēmi tō obeja dalolo ö chibo wōaule shkitshkit ö ulaula ese è tso', e' ta be' wā ijcherwami tō ye' dör wēm yēsyesē. E' kē dör es, e' ta be' wā ijcherdaē tō ye' tō be' iyiwak ekiblē.

³⁴ Labán tō iūté:

—Tō, buaē idir. Iūsō wēs be' iché es.

³⁵ Erē e' diwō shà ta ie' mīa ie' iyiwak shushtök. Ie' chibo kos tso' wōaule skēkshkēk ö ulaula ese yéluritō. Ñies ie' obeja kos tso' dalolo ese yéluritō ta iméitō ila'r wēpa a kkō'nè. ³⁶ E' ukuōki ta iyiwak yélur ie' tō e' wēttsē ie' mīa shkè dō ká mañat Jacob yöki. Eta Jacob kawōtä Labán iyiwak malepa e' kkō'nuk.

³⁷ Erē Jacob tō kal kuā'ki kuā'ki dō mañalka e' ulà aki tée. Elka kiè álamō, skà kiè almendro, skà kiè castaño. Kal ulà kkuölit takla jchéloritō as iwēr wōaule saruru skēkshkēk. ³⁸⁻³⁹ E' ukuōki ta kal ulà e' tuléwaitō wé iyiwak daparke di'yök e' wōshaē. Eē iyiwak wōbatsōke ñi wa. Iyiwak wōbatsōke ñi wa kal ulà ñe' wōshaē e' ala'rla kos tskirke wōaule skēkshkēk ö shkitshkit ö ulaula. ⁴⁰ Iyiwak tskirke wōaule e' kos dapa'wéitō bānet ie' wák a. Ese wē'ñe

kos uyéwaítö Labán iyiwak kos wöaule ö dalolo ese a as itskir wöaule ö dalolo. Es ie' iyiwak alörke taië bänet, kë ku' Labán icha ta ñita. ⁴¹ Mik iyiwak bua'buä ese wöbatsöke ñi wa, eta ie' tö kal ulà ñe' tuléwa wé iyiwak di' yöke ee. Es ie'pa tö kal ulà wöaule e' sué mik iwöbatsöke ñi wa e' dalewa. E' ala'rla tskirke kos e'pa dör wöaule. ⁴² Erë mik iyiwak sí po ese datse, eta ie' kë tö kal ñe' tuléwa. E' kueki iyiwak sí po ese ala'rla kos tskirke e' dör Labán icha. Erë wé bua'buäe ese dör ie' icha. ⁴³ Es ie' de iyi blú taië. Obeja ena kanè mésopa wépa ena alakölpä ñies kameio ena burro e' kos tso' ie' wa taië.

31

Jacob tkakshkar Labán yöki

¹ Erë Jacob tö ittse tö Labán ala'r dulakölpä tö icheke: “Jacob tö se' yé iyi kos e' klö'wéwa, e' wa ie' e' blu'wé taië.” ² Ñies ie' tö isué tö Labán kë tö ie' suëia buäe wes kenet es. ³ Eta Jehová tö ie' a iché: “Be' yüne be' yépa kaska' wé be' yamipa tso' ee. Ye' michoë be' ta be' kkö'nuk.”

⁴ Jacob tö Raquel ena Lía tsuk patké dö wé ie' tso' obeja wëttsé ee ⁵ ta ichéitö ia:

—Ye' wa ijchenewa tö a' yé kë ki ye' kianeia wes kenet es. Erë ye' yé e' Kéköl tso' ye' ta kekraë ye' kimuk. ⁶ A' wa ijcher buäe tö ye' kanéblé a' yé a moki. ⁷ Erë ie' tö ye' kitö'wé kekraë ye' kané ské wa. Erë Skéköl kë wa ie' a ikéwö mène as à sulu wamblöitö ye' ki. ⁸ Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkitshkit ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkitshkit ëme. Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule

shkëkshëk ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkëkshëk ëme. ⁹ Es Skëköl tö a' yë iyiwak yë'lur mè ye' a.

¹⁰ “Iyiwak wöbatsöke ñi wa e' këwö ska' ta ye' kabsuë tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos wák dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. ¹¹ Kabsuë e' a, Skëköl biyöchökwak ye' chaké ye' kiè wa ta ye' iüté: ‘¿Ì?’ ¹² Ie' ye' a iché: ‘Isaú bua'ie ta be' isueraë tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. Ì sulu kos wamblé Labán tö be' ki, e' suéyö, e' kuëki ye' tö iwé es. ¹³ Ye' dör Këköl dë'bitu be' wörki ká kiè Betel eë e'. Eë be' tö ák du'kaat ye' dalöioie. Eë be' tö kawö me' ye' a. Be' e' kóka bet, be' e' yöttsa ká i' a. Be' yüne wé be' kune eë.’”

¹⁴ Eta Raquel ena Lía e'pa tö iüté:

—Kë sa' a sa' yë daliukuö ta'ia. ¹⁵ Ñies sa' sué sa' yë tö suluë wës o'ka es. Kíie ta sa' watö'ttsaitö be' a, sa' ské klöo'itö buaë e' ewéwaitö yës. ¹⁶ E'ma kos Skëköl tö íyi yë'lur sa' yë ulà a, e' dör sa' icha ena sa' ala'r icha. E' kuëki ì kos ché Skëköl tö be' a e' iütö.

Jacob e' yéttsa Padán-aram

¹⁷⁻¹⁸ E' ukuöki ta Jacob tö ila'r ena ilakölpa e'pa ké e' tkökka kameio ki. Ie' iyiwak kos ena ie' íyi kos dë' ie' ulà a Padán-aram ikanè skéie, e' patkémiitö keweie ie' yöki. Eta ie' e' yéttsa micho iyé Isaac ska' Canaán. ¹⁹ Labán mía ká bánet ioveja köyök tök, e' dalewa ie' wa íyi diököl tso' dalöie e' kos bléwami Raquel tö. ²⁰ Jacob kë wa iyëne Labán a tö ie' mi'keä. Es ie' tö ikité buaë. ²¹ Ie' tkashkar. Íyi tso' ie' wa e' kos wëttsë. Bet ta ie' tkattsa di' kiè

Éufrates, e' wışeṭ. Ee ta ie' micho ká kiè Galaad e' ká köwö ki.

Labán tö Jacob tötié

²² Jacob bakshkar e' ki ká de mañat, eta Labán wa ijchenewa tö ie' bakshkar. ²³ Eta ie' mía itöki iyamipa ta. Ká de kul ta ie' tö ikué Galaad ká köwö ki. ²⁴ E' nañewe Labán kabsué tö Skököl de ie' wörki ta ichéitö ia: “Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.”

²⁵ Ie' de wé Jacob úla tulur Galaad ká köwö ki ee. Ee ie' ena iyamipa, e'pa tö iúla tuléka kapowaie ñies. ²⁶ Ie' tö iché Jacob a:

—¿Ì wamblé be' tö i' es? ¿Iök be' tö ye' kitö'wé i' es? Be' wa ye' alá busipa bitetser weş ñippökwakpa tö s'tsëmi es. ²⁷ ¿Ì kuéki be' ye' kitö'wé? Be' tkashkar akir ye' yöki. Be' e' biyö chöpa ye' a, e' ma kawö buaé tkö'wé ye' tö a' wëttsë tsëne buaé wa, ma'ma kicha ta' ese wa ena sabak blar buaé ese wa. ²⁸ Kë be' wa kawö méne ye' a ena ye' ala'r busipa ena ye' duöchkepa e'pa a as sa' e' chöat ñi a. Be' tö iwamblé weş pë' sulué es. ²⁹ Ye' wa diché tso' a' ulitane tsajioie buaé, erë enia nañewe be' yé e' Kököl tö ye' a iché: “Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.” ³⁰ Be' mitkene be' yé u a weş be' ki ikiane taié es, eta ¿lie be' tö ye' wa íyi diököl tso' dalöie e' ekiblé?

³¹ Eta Jacob tö iüté:

—Ye' suane be' yöki. Ye' ibikeits dö' be' ye' yöki be' ala'r busipa yettsane er sulu wa. ³² Yi wa be' íyi diököl tso' dalöie e' tso', e' ta as e' wák duöwa. Se' yamipa kos tso' íe se' sauk, e'pa wörki be' yú be' íyi yulök. E' kuébö, e' ta itsúmi.

Erë ie' kě wā ijcher tō Raquel tō iyě íyi diököl e' blë'wābitu.

³³ Etā Labán tkawā Jacob úla ā ie' íyi yulök. E' ukuökí tā ie' tkawā Lía úla ā. Ñies Lía ena Raquel kanè mėsopa bōl e'pa úla shuyuléitō. Erë kě ie' wā ikune. Ie' e' yéttsā Lía úla ā míā Raquel úla shuyulök. ³⁴ E' dalewa Raquel tō iyě íyi diököl bléwā kameio tsikkuō dikíā tā ie' wák e' tkéka ibata kí. Labán tō ie' úla ulitane shuyulé erë kě iwā ikune yēs. ³⁵ Raquel tō iché ia:

—A yéwō, kě be' ulunuk ye' kí. Ye' e' kōkami be' wōrkí, erë ye' duōke sik duè wā.

Labán tō ie' íyi diököl yulé taië. Erë kě ie' wā ikune. ³⁶ E' kuēkí Jacob ulunekā taië tā ichéitō Labán ā:

—¿Ì sulu wambléyō be' kí, e' kuēkí be' ye' tōtié dō íe? ³⁷ Be' tō ye' íyi kōs e' shuyulé tā ¿be', ì kuébō? E' tulō íe se' yamipa wōrkí ās ie'pa tō ichō tō yi ttè dōr mokíë, be' ö ye'. ³⁸ Ye' kaneblë' be' ā duas dōkā dabom böyök (20), e' dalewa tā be' chibo ena be' obeja e' kōs tskirke bua'buaë. Be' iyiwak bobokpa kě tkēulettsā yēs. Ñies kě ye' wā be' obeja pupula ë kataulewa. ³⁹ Namu tō be' iyiwak ttéwā, e' tā kě ye' wā inú dē'bitu. E' nuí pato' ye' tō be' ā. Ñiwe ö nañewe be' iyiwak ekiblélur akblōkwakpa tō, e' patauk be' tō ye' ka'. ⁴⁰ Ñiwe ye' tteke kaba tō. Nañewe tā ye' tteke kase tō. Kě ye' kapowā buaë. ⁴¹ Ye' kaneblë' be' ā duas dabom böyök (20) etā es ye' bak weinuk kēkraë. Ye' kaneblë' duas dabom eyök kí tkél (14) be' alà busipa dalërmik. E' ukuökí tā ye' skā kaneblë' duas teröl be' iyiwak kuēkí, erë be' bak ye' kītō'uk kēkraë ye' kanè ské

wa. ⁴² Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Këköl kë kúpa ye' ta, e'ma be' ye' patkë'bitu ulà wöchka. Erë Skëköl tö isué tö ye' siarla, e' kanëblë' tajë, e' kuëki ie' tö be' wöuñé eniä nañewe.

Jacob ena Labán e'pa kawö mé ñi a

⁴³ Eta Labán tö Jacob iüté:

—Be' alakölpä dör ye' alà busipa. Be' ala'r dör ye' duöchkepa. Obeja kos e' dör ye' icha. Ì kos suébö íe, e' dör ye' icha ë. ¿Wes ye' a ye' alà busipa ena ye' duöchkepa e'pa ormi? ⁴⁴ E' kuëki be' shkö. Mishka kawö muk ñi a. Es se' wä ijcherdaë tö wes se' kawötä ñi dalöiök.

⁴⁵ Eë ta Jacob tö ák duéka ek ie'pa kawö muke ñi a e' wä kkachöie. ⁴⁶ Ie' tö iché iyamipa a:

—Ák dapa'ú íe.

Ie'pa ulitane tö ák dapa'wé ta ichkérak ák dapaule e' o'mik. ⁴⁷ Eta Labán tö ká e' kiè méka iwák ttö wa “Jegar Sahadutá”. Ñies Jacob tö ikiè méka iwák ttö wa “Galaad.”* ⁴⁸ Labán tö iché:

—I'ñe ák ikkë dapa'wéatsö kawö mesö ñi a e' wä kkachöie.

E' kuëki Jacob tö ká e' kiè méka es. ⁴⁹ Ká e' kine ñies Mispá, wä dör tö Labán tö iché:

—Mik kë se' ñi suneia, eta as Jehová tö se' saú tö wes se' ñi wamblöke. ⁵⁰ Be' tö ye' ala'r busipa we'iké ö be' senéwa alakölpä kuá'ki ta, e' ta e' sueraë Skëköl tö. Eré kë yi kü' e' sauk chène ye' a, eré Skëköl wák tö isueraë.

⁵¹ Eta Labán tö ikí ché Jacob a:

* **31:47** Galaad: Ká e' kiè dör böt eré iwà kiane ché ñies. E' dör ák dapaule kawö mène e' wä kkachöie.

—Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dapa'wéyö se' bȫl shushäë. ⁵² Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dör se' bȫl a iwà kkachoie tö ié ë se' kawötä dökwa. Kë ye' tköpami be' kker ñippök be' ta. Ñies kë be' tköpami ye' kker ñippök ye' ta. ⁵³ Abraham dör be' duöchke ena Nahor dör ye' duöchke, e'pa Këkȫl eköl ë, as e' tö se' shulö.

Etä Jacob tö kawö mé mokië Labán a Skëkȫl dalöieke iyë Isaac tö e' wörki. ⁵⁴ E' ukuöki ta ie' tö iyiwak jché ña'wé Skëkȫl dalöioie ee. Ie' tö iyamipa kié chkök. Ie'pa ulitane chké ta ikaperö ee.

⁵⁵ Bule es bla'mi ta Labán tö iduöchkepa ena ila'r busipa e'pa wöalattsé e' choat ie'pa a. Ie' tö iché iarak: a' mú kawö tkö buaë kekraë. E' ukuöki ta imichone ikaska'.

32

Jacob tö Esaú ma'wé er bua'wé

¹ E' ukuöki ta Jacob mir ë wé imírö ee. Ñalä ki Skëkȫl biyöchökwakpa de ie' ska'. ² Mik e'pa suéitö, etä ichéitö: “I'pa dör Skëkȫl ñippökwakpa.” E' kueki ie' tö ká e' kié mékã Mahanaim.*

³ Etä ie' tö ikanè mésopa patkëmi biyö muk ie' ël Esaú a tö ie' datse. Ie' ël serke ká kié Seir atë Edom ee. ⁴ Ie' tö ichémi ikanè mésopa a: “A' tö ichö ye' ël a: ‘Be' ël Jacob datse be' wöki be' kanè mésoie. Ie' tö ichébitu be' a: Dwas ikkë kos ye' sené Labán ska'. ⁵ Ye' wä baka tso' ena obeja tso' ena burro tso' tajë. Ñies kanè mésopa tso' ye' wä tajë wëpa ena alakölpä.

* **32:2** Mahanaim: Hebreoie ká kié e' wà kiane chë ñippökwakpa böltëpa.

Be' dör ye' kékëpa. Be' a ttè i' patkémíyö as be' tö ye' kiöwä er bua' wa.' ”

⁶ Mik ibiyö wakpa dene, etä ie' a ichéitö:

—Sa' dare be' ël ska', e' wák datse bet be' shke'uk. Etä ie' wä wëpa datse e' ta döka cien tkëyök (400).

⁷ Mik e' ttséitö, etä taië ie' suane. Taië ie' kabikeitséka wes ye' e' ümi. E' kueki ie' tö iyamipa ena ikanè mésopa ena iobeja ena ibaka ena ikameio e' kos blabatsélor böl tsiní. ⁸ Ie' ibikeitsé tö isalema ye' ël ñippömi ek tsiní ta, e' dalewa iëk tsiní tköshkarmirak. E' kueki ie' iblabatsélor es. ⁹ E' ukuöki ta ie' tö iché Skököl a: “A Jehová, be' dör ye' talà Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Kököl. Be' ye' a iyë': ‘be' yüne be' yamipa ska', etä ye' tö be' kimeräe as be' kawö tkö buaë.’ ¹⁰ Be' er bua' ché ye' a. Be' kë wä ye' meätule bërber ë. Warma e' kë dör ye' siarla e' a. Ye' bakmi di' Jordán wä a kë wä i ta', e' kewö ska' ta ye' wä shko kéli ë dami. Erë i'ñe ta ye' wöché taië iyyiwakie ena se'ie blabutsule böl tsiní. ¹¹ Be' we'ikëyö, ye' tsatkö ye' ël Esaú e' ulà a. Ye' suane ie' yöki dö' ie' datse ñippök ye' ta; ñies dö' ye' alakölpa ena ye' ala'rla e'pa kos ewëwa ie' tö. ¹² Be' tö ye' a iyë' atbak yësyësë tö be' tö ye' kimeräe as ye' kawö tkö buaë. Ñies be' tö iyë' tö ye' aleripa alördaë taië wes dayë tsëwö kë shtar'ta' es.”

¹³ E' nañewe ie' kapére ee. Iyyiwak tso' ie' ta ee e' shushtë ie' tö kakmè ie' ël a. ¹⁴ Ikkë shutshhtë ie' tö: chibo alaki döka cien böyök (200); chibo wë'ñe döka dabom böyök (20); obeja alaki döka cien böyök (200); obeja wë'ñe döka dabom böyök (20); ¹⁵ kameio alaki pane ñiköl ilà ta, ese döka dabom mañayök (30); baka alaki döka dabom

tkëyök (40); baka wë'ñe pupula dökā dabop (10); burro alaki dökā dabom böyök (20); burro wë'ñe dökā dabop (10). ¹⁶ E' ukuök_i t_a iyiwak ekkē kōs tuléitō ikanè mēsopa a iwakmik iwakmik ulawa ulawa t_a ichéitō iarak:

—A' yú ye' yök_i kewe. Ká ulat múat iyiwak a ulat ulat as kē iwöierwā ñita.

¹⁷ Et_a kanè méso kewe patkémiiitō e' a ichéitō:

—Mik be' tō ye' ël kué t_a ie' tō be' chaké: “¿Yi be' wökir? ¿Wé be' micho? ¿Sekké dör yi iyiwak?”,
¹⁸ et_a iiutō: “A kékēpa, iyiwak i' kōs e' kak patké be' kanè méso Jacob tō be' a. Ie' wák datse sa' itök_i.”

¹⁹ E' sù ikanè mēsopa malepa patkémiiitō iyiwak wëttsē, e' pa a ichémiitō ñies:

—Mik a' tō Esaú kué, et_a ichō ia es ë. ²⁰ Kē a' éna ichökwa chē ia: “A kékēpa, be' kanè méso Jacob e' datse sa' itök_i.”

Ie' tō ibikeitsé: “Iyiwak patkémiiyō keweie ye' ël a e' dör as ie' er buarne ye' k_i. E' ukuök_i t_a ye' wák tō isuëmi. Es ie' tō ye' kièwami er bua' wa.” ²¹ Es iyiwak kak patkémiiitō keweie ie' yök_i. Erë ie' wák e' tséat kapökrö ie' úla a.

Jacob ñippé kapa wa Skököl t_a

²²⁻²³ E' nañewe Jacob e' kéka. Ie' tō ilakölpa böl ena e'pa kanè mēsopa böl ena ila'r dökā dabom eyök k_i eköl e'pa kōs dapa'wéitō t_a iuyöktsa ké di' Jaboc wishet ñies i' kōs tso' iwā ekkē uyéttsaitō.
²⁴ Ie' e' tséat eköl. Ee t_a wëm de eköl ie' ska' t_a ie'pa ñippé kapa wa darërë dō ká ñine et_a. ²⁵ Erë wëm e' tō isué tō kē ie' e' alöpaka Jacob k_i. E' kuëk_i ie' tō itéwā itu' wöierkewā e' k_i t_a itu' wöyënettsa. ²⁶ Et_a wëm ñe' tō iché ie' a:

—Ká ñirkewaṭke e' kueḱi ye' öwa.

Ie' tö iiuṭé:

—Kě be' tö ye' a kawö bua' mè, eṭa kẽ ye' tö be' epamine.

²⁷ Wëm tö ie' a ichaké:

—¿İma be' kiè?

Ie' tö iiuṭé:

—Ye' kiè Jacob.

²⁸ Wëm tö iché ia:

—Kě be' kièia Jacob. Be' kirdaë Israel.† Be' ñippé Skëköl ta ñies s'ditsö ta eṭa ì kiane be' ki e' de be' ulà a, e' kueḱi be' kiè mékayö es.

²⁹ Jacob tö ie' a ichaké:

—Ichö ña, ¿İma be' kiè?

Ie' iiuṭé:

—¿İök be' ki ye' kiè kiane jchenuk?

Ee ta wëm ñe' er bua' ché ie' a. ³⁰ Ie' tö ká e' kiè méka Penuel.‡ Ie' tö iché: “Eré ye' tö Skëköl wák suéwa ye' wöbla wa, eré kẽ ye' du'wa.” E' kueḱi ká e' kiè mékaitö es.

³¹ Mik ie' tkökemitke Penuel, eṭa diwö tskine. Erë ie' tu' wöyënettsa, e' kueḱi ie' shkõrami shaotshaot.

³² Ie' tēnewa itu'kicha ki, e' kueḱi dö ikkë ta ie' aleripa koş kẽ tö iyiwak tu'kicha kateta'.

33

Esau er buanene Jacob ki

¹ Mik Jacob tö isué tö ie' ël datse ena wëpa taië datse ie' wa döka cien tkëyök (400), eṭa ie' tö ila'rla blabatsé. E'pa méitö Líá a ena Raquel a ena

† **32:28** Israel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñippé Skëköl ta.

‡ **32:30** Penuel: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè Skëköl wö.

e'pa kanè mēsopa bōl a. ² Kanè mēsopa bōl e'pa patkémiītō keweie ila'r ta. E' ukuōkī ta ie' tō Lía ena ila'r patkēmi. Bata ekkē Raquel ena ilà José e'pa patkémiītō. ³ Etā ie' wák tkami kewe ie'pa yōkī. Ie' mirwā ie' èl wōrkī e' dalewa ie' wōémi dō iski es iwōōmir dōkā kuktōkicha (7 veces). Es ie' demī tsinet ièl wōrkī. ⁴ Etā Esau tūnebitu ie' wōkī, ta ipaklō'wéwaitō ikuli' a ta iwōalattséitō ta iérak ñita. ⁵ E' ukuōkī ta Esau tō Jacob alakōlpa ena ila'rla e'pa sué ta ichakéitō ia:

—¿Wíkkēpa dōr yi?

Jacob tō iiuté:

—A kēkēpa, Skēkōl tō ala'rla wíkkēpa mé ye' a.

⁶ Etā ilakōlpa kanè mēsopa e'pa de ila'rlaē ta iwō éwarak dō iski. ⁷ E' ukuōkī ta Lía de ila'rè ta ie'pa wōéwa iski ñies. Bata ekkē ta Raquel de ilà José ta etā ie'pa wōéwa dō iski ñies. ⁸ E' bet ta Esau tō ie' a ichaké:

—Iyiwak kuéyō ñala kī ulawa ulawa ¿iie e' dōr?

Ie' iiuté:

—E' dōr as be' er buarne ye' kī.

⁹ Esau tō iiuté:

—Au, kē be' tkinuk ye' kī. Ye' wā itso' taië. E' tsúat be' wák tō.

¹⁰ Erë Jacob tō iskà ché ia:

—Au, kē be' tō ye' ttè watōktsa. Be' er buanene ye' kī e' ta íyi kakmekeyō be' a e' klō'ú. Be' tō ye' kiéwa buaë. Be' suéneyō e' dōr buaë ye' a wes Skēkōl wák suéyō es. ¹¹ Taië Skēkōl tō ye' blu'wé. Kē ì kianeia ye' kī. E' kuēkī ye' be' pablè tō íyi kakméyō be' a e' tsú ye' ulà a.

Jacob tō iyiwak watké ia taië, e' kkēpa ièl Esau tō iyiwak tsé iulà a. ¹² Esau tō iché ia:

—E'ma mishka ñita. Ye' mi'ke kewē.

¹³ Erē Jacob tō iiuté:

—A kēkēpa. Be' wā ijchēr bua' tō ye' ala'r ià tsitsirla. Ñies obeja ena baka tso' alàè e' bikeitséyō dō' ishtrirwā tā iduölurmi sekka ká etkēme. ¹⁴ Ye' a tā buaē idir tō be' yu'tke kewē, etā wē' ye' do be' itōkī enaena wēs ye' iyiwak ena ye' ala'rla shkōmir es. Es ye' mir ie'pa tā dō be' sērke Seír eē.

¹⁵ Etā Esaú tō iiuté:

—E'ma buaē idir. Kawō mú ña ye' kanè mésopa wēlepa mukāt be' a be' kīmoie.

Erē Jacob tō iiuté:

—Au, žiök be' e' we'ikō ye' wā ekkē chōkle?

¹⁶ E' è diwō tā Esaú míane Seír iyamipa tā. ¹⁷ Erē Jacob míā ká kiè Sucot* eē. Eē ie' u yué iwák a. Ñies iyiwak wé chali'wēitō. E' kuekī ká e' kiè mékaitō Sucot.

¹⁸ Es Jacob manétat Padán-aram dō Canaán. Ie' dettsā buaē. Ie' sené ká kiè Siquem, e' wōsha. ¹⁹ Wé ie' tō ká yué e' tuéttsā ie' tō. E' ské dōr inukōl wōmule dōkā cien eyök (100). Hamor dōr Siquem yé, e' ala'r tō ká watué Jacob a. ²⁰ Ká e' a Jacob tō ák kataté et ká'ie iyiwak jchoie Skékōl dalōioie. E' kiè mékaitō El-elohé-israel.†

34

Dina dalōsewéwā Siquem tō

¹ Jacob alà busi Líā tā kiè Dina, ká et tā e' míā ká e' wakpa busipa pakök. ² Etā Hamor e' dōr heveowak e' dōr ká e' wōkir, e' aladulakōl kiè Siquem e' tō

* **33:17** Sucot: Hebreoie ká kiè e' wá kiane chē u yöule chalichali.

† **33:20** El-elohé-Israel: Hebreoie kiè e' wá kiane chē Israel Kékōl diché tā' tajē.

Dina sué. Eta ie' tō iklō'wéwā tā isenékā itā kēsik wa. ³ Erē ie' wōbatse Dina wa taiē tā ipabléitō taiē. ⁴ Eta ie' tō iché iyé a:

—A yéwō, be' yú kékēpa Jacob ska' ilà busi kiöktsa ye' a as ye' serwā ie' tā.

⁵ Ì sulu wamblé Siquem tō Dina tā e' jchenewā Jacob wā. Erē ie' aladulakōlpa tso' kañikā iyiwak kanéuk, e' kueki ie' kē wā iyēne ie'pa a. ⁶ E' dalewa Hamor dōr Siquem yē e' mīa Jacob ska' ttök ie' tā.

⁷ Mik Jacob aladulakōlpa dene u a, eta ì wamblēne Dina tā e' jchenewā ie'pa wā. E' tō ie'pa uluwéka taiē. Siquem senéka Jacob alà busi tā e' dōr íyi suluē Israel aleripa a. E' kē kawō tā' wamblè es. ⁸ Erē Hamor tté ie'pa tā, tā ichéitō ia:

—Ye' aladulakōl Siquem, e' wōbatse taiē a' kutà wa. A' we'ikèyō kawō mú ie' a senukwā ie' tā. ⁹ Es a' yōrmi sa' yamipaie. Es sa' serwāmi a' alà busipa tā. Ñies a' serwāmi sa' alà busipa tā. ¹⁰ A' e' tsúat senuk sa' shuā. A' senú sa' ká a wé a' kī ikiane ee. A' tō íyi wataú ena íyi taú. A' tō ká taú. Kē yi tō a' wōklō'wēpa.

¹¹ Ñies Siquem tté Dina yē tā ena ikēpa tā, eta ichéitō ia:

—Ye' a' pablè tō ye' ttè klō'ú. Ye' tō a' a íyi kakmeraē kōs a' kī ikiane ekkē. ¹² Kōs iské* dōr e' tsatā a' tō ye' a ikí kié, e' tā ekkē meraëyō a' a. E' kē kī ye' tkine. Ye' tō íyi meraē taiē a' a, erē kawō mú ye' a senukwā be' kutà tā.

¹³ Erē Siquem tō ie'pa kutà dalōsewéwā, e' kueki ie'pa tō ie' ena iyé iuté kachè wa. ¹⁴ Ie'pa tō iché ia:

* **34:12** iské: E' kēwō ska' tā ie'pa wōblar tō ilà busipa watuēke inuāki a.

—Kě sa' a sa' kutà menuk wěpa kě tottola kkuölitla tēule tsir, esepa a. E' dör suluē sa' a jaē taiē. ¹⁵ Es ē sa' tō a' iūtēmi. A' wěpa kos tottola kkuölit tēe tsir wes sa' es, e' ta sa' tō a' ttō iūtēmi. ¹⁶ Es a' serwami sa' alà busipa ta. Nies sa' serwami a' alà busipa ta. Es sa' sermi a' ta ñita wes ká etkě wakpa es. ¹⁷ Erē kě a' wā a' tottola kkuölitla tēne wes sa' tō iché a' a es, e' ta sa' míyalne ká i' kī. Sa' kutà mítserne sa' wā.

¹⁸ Eta Hamor ena ilà Siquem e'pa a imène buaē. ¹⁹ Taiē duladula e' kī Jacob alà busi kiane, e' kueki bet iwéitō wes ie'pa tō iché es. Ie' dalō taiē iyē ska' imalepa tsata. ²⁰ E' kueki ie' míā iyē ta ká kköiēule e' wékkö a. Eē ká e' wakpa ñi dapa'uke ttē shuloie. Eē Siquem ena iyē míā ttök iká wakpa ta. Ta ichéitō iarak:

²¹ —Pē' debitu ie er buaē se' ta. Ie'pa de senuk se' ta, íyi tauk ena íyi watauk se' shua. Ká tso' wē' ie'pa a. Se' serwami ie'pa alà busipa ta. Nies ie'pa serwami se' ichapa ta. ²² Eta as se' dō ká etkě wakpaie ie'pa ta ñita, eta s'kawōta iuk wes ie'pa tō iché es. Ie'pa tō iché tō se' wěpa ulitane kawōta itóttola kkuölitla tōk tsir wes ie'pa wöblane iuk es. ²³ Eta kos ie'pa wā iyiwak tso', ì tso' e' dōraē se' icha. Sō ichō ie'pa a tō. Eta es ie'pa e' tsukeat senuk se' shua.

²⁴ Eta wěpa tso' ká e' kī kibinetke, e'pa ulitane a buaē idir. Eta ie'pa kos tottola kkuölitla télor tsir.

²⁵ E' ukuöki bökki es ta mik e' dalërkeia taiē kě wa ie'pa e' tsatkēr, eta Jacob aladulakōlpa dör Dina akēpa kiē Simeón ena Leví, e'pa míyal Siquem, eta ká e' wakpa wěpa télurdakitō sēraa tabè wa. ²⁶ Es

ie'pa tō Hamor ena ilà Siquem e'pa ttéwā tabè wa. Ie'pa tō ikutà yéttsa Siquem u a tā imíyal. ²⁷ Ká e' wēpa ttélur seraā. E' ukuökī tā Jacob aladulakōlpa malepa debitū tā íyi kōs tso' ká e' kī e' tsémirakitō. ²⁸ Es ie'pa wā obeja ena baka ena burro ena íyi kōs tso' ká kkōiëulewā e' a, ñies ì kōs tso' kañikā e' mítser. ²⁹ Ñies íyi tso' kōs u a, e' mítser ie'pa wā seraā. Ala'rla kōs ena alakōlpa kōs e'pa klō'wélur ie'pa tō ie'pa kanè mēsopaie. ³⁰ Eta Jacob tō iché Simeón ena Leví a:

—A' tō se' tsaié. A' kuekī ká i' wakpa e' dör canaánwak ena fereseowak e'pa ulurdaë se' kī taië. Ie'pa ñi dapa'uraë ñippök se' tā. Kë se' wā ñippökwapka tā' taië, e' kuekī ie'pa e' alörakā se' kī. Ye' ena ye' yamipa kōs ttelurdaë ie'pa tō.

³¹ Erë ie'pa tō iüté:

—¿Ima ie'pa erbikō tō ie'pa wā sa' kutà mi'mitser wēs alakōlpa sulusi es?

35

Skököl er buaë ché Jacob a Betel

¹ E' ukuökī tā Skököl tō iché Jacob a: “Be' yú senuk Betel. Eë ak katatō ka'ie ye' dör be' Këköl e' kkayë' be' a mik be' bakshkar Esau yökī eta, e' dalöioie.” ² Eta Jacob tō iché iyamipa a ena kōs itso'rak ie' tā, e'pa a ñies:

—Íyi diököl tso' a' wā dalöie, ese kōs tulöttsa bet. A' kuō tā a' datsi' mane'úlor. ³ Mishkarak bet Betel. Eë ye' tō ak katateke et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Ie' tō ye' kīme' mik ye' bak erianuk taië eta. Ie' tō ye' kkōna' kōs ye' káka're ekkë.

4 E' bet ta íyi diököl tso' ie'pa wa dalöie ese tuléraitö Jacob a. Nies ikukuöio kos, e' tuléraitö Jacob a. E' kos wötéluritö kós klö ter tsinet Siquem e' dikia. 5 Eta ie'pa e' yélur. Erë ká tso' tsinet tsinet e' wakpa kos suawéka taië Skököl tö, e' kueki e'pa kë wa ie'pa töiene.

6 Eta Jacob ena iyamipa kos demi ká kiè Luz ate Canaán. Ká e' kiè nies Betel. 7 Eta ee ak katatétö et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Ee Skököl e' kkayë' ie' a mik ie' bakshkar iël yöki eta. E' kueki ak katatétö e' kiè mékaitö El-Betel.* 8 E' ukuöki ta ká e' a Rebeca kkö'nukwak bak kiè Débora, e' blénewa ta inú bléwarakitö kós klö ter ee e' dikia. Kal e' ter ká kiè Betel e' o'mik. Jacob tö ká e' kiè méka “Iè kéli”.

9-10 Mik Jacob biteane Padán-aram dene Canaán, eta Skököl e' kkachéne etökichane ie' a. Eta Skököl er' buaë ché ie' a i' es:

“Be' kiè Jacob,
erë be' kë kièia es.
I'ñe ta be' kiè mékayö Israel.”

Skököl tö ie' kiè mane'wéttsa, 11 e' ukuöki ta ichéitö ia:

“Ye' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e';
Be' ala'r ena be' aleripa alönú taië.
Be' aleripa alördaë taië,
e'pa döraë ká taië wakpaie.
Nies ie'pa shua blu'pa döraë.
12 Ká me'bakyö Abraham a ena Isaac a,

* 35:7 El-Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane chè Skököl tso' Betel.

e' méyö be' a ñies be' aleripa a.”

¹³ Mik Skëköl tté one Jacob ta, ta imía. ¹⁴ Ee Jacob ák duéka ek sē sū. Ák e' kī ie' tō kiō ena vino té iwà kkachöie tō e' dör batse'r Skëköl a. ¹⁵ Ká e' kiè mékātō Betel.

Raquel blënewa

¹⁶ E' ukuöki ta ie'pa e' yélur Betel míyal Efrata. Kam ie'pa dömi Efrata e' tso'ia elkeë, eta Raquel alà kurketke e' diwö de. E' tō Raquel kiri'wéwa taië erë kë iwà kur yēs. ¹⁷ Ie' tso'tke suluë ichök eta ikkö'nukwak dur ee, e' tō iché ia: “Kë be' suanuk. Be' alà kune. E' wák dör wëm.” ¹⁸ Eta Raquel wake' duökewatke, isiwa' bata tkökeia, e' shua ilà kiè mékātītō Ben-oní.† Erë ilà yé tō ikiè mane'wé Benjamín.‡

¹⁹ Es Raquel blënewa. Inú wötéwarakitō Efrata ñalé kī. I'ñe ta ká e' kiè Belén. ²⁰ Eta wé Raquel nu bléwaītō e' kī ák duéka ek Jacob tō iwà kkachöie. I'ñe ta ák e' tkëria Raquel pō kkachöie.

²¹ Eta Israel§ michöë wé imi'kerö ee. Ie' e' tséat senuk ká kiè Migdal Éder e' wışhke. ²² Ie' tō ká yué senöie ee, e' ukuöki ta ilà Rubén senéka ie' alaköl kiè Bilhá e' ta, e' jchënewa ie' wa.

Jacob aladulakölpä

Jacob aladulakölpä döka dabom eyök kī böi (12). ²³ Ie' ala'r Lía ta e'pa dör Rubén, e' dör ikibi, ñies Simeón, Leví, Judá, Isacar ena Zabulón. ²⁴ Ila'r

† **35:18** Benoni: Hebreöie s'kiè e' wà kiane chë ye' eriane e' alé.

‡ **35:18** Benjamín: Hebreöie s'kiè e' wà kiane chë ye' ulà bua'kka e' alé. § **35:21** Israel: E' dör Jacob kiè pa'ali me'ka Skëköl tō ikī e'.

Raquel ta e'pa dör José ena Benjamín. ²⁵ Raquel kanè méso kiè Bilhá, e' ta ila'r dör Dan ena Neftalí. ²⁶ Lía kanè méso kiè Zilpá, e' ta ila'r dör Gad ena Aser. E'pa dör Jacob aladulakölpá kune Padán-aram e'pa.

Isaac blënewa

²⁷ Jacob minea iyë Isaac sauk ká kiè Mamré ee. Ká e' kiè ñies Arbá ö Hebrón. Ká e' a Abraham ena Isaac bak senuk. ²⁸⁻²⁹ Isaac kënewatke. Mik ie' kî duas tso' cien eyök kî dabom paryök (180), eta iblënewa mía idëütöpa itöki. Ila'r Esáu ena Jacob e'pa tö inú wötéwa.

36

Esáu aleripa

¹ I'pa dör Esáu aleripa. Esáu kiè ñies Edom. ² Esáu senéwa canaánwak alakölpá mañal ta. Eköl dör Adá, e' dör hititawak kiè Elón, e' alà busi. Iëköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena heveowak eköl kiè Sibón, e' talà. ³ Bata ëk kiè Basemat, e' dör Ismael alà busi ena Nebaiot kutà. ⁴ Adá alà tsá kune e' kiè Elifaz. Basemat alà kiè Reuel. ⁵ Oholibamá ala'r kune mañal. E'pa kiè dör Jesús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Esáu ala'r kune mik ie' bak senuk Canaán eta e'pa.

⁶ Esáu wa ilakölpá ena ila'r wëpa ena ila'r busipa ena imalepa kos serke ie' ska' e'pa kos míyal ie' wa e' ta senuk ká bánet iël Jacob e' yöki. Ñies ie' wa iyiwak kos ena i kos dë' ie' ulà a Canaán, e' mítser seraa. ⁷ Esáu ena Jacob wa iyi tso' tajë. E' kuëki ie'pa kë chë'kaiä ñita. Kë i ku'ia wë' ie'pa böl iyiwak a katè. ⁸ E' kuëki Esáu (e' kiè ñies Edom) e' mía senuk Seír kébata a.

⁹ I' dör Esaú aleripa bak senuk Seír ké köwö kî, e'pa kiè edomwak. ¹⁰ I'pa dör Esaú ala'r: Elifaz e' dör Esaú alà Adá t̃a, ena Reuel e' dör Esaú alà Basemat t̃a.

¹¹ Elifaz ala'r dör Temán, Omar, Sefó, Gatam ena Quenaz. ¹² Elifaz alaköl skà bak eköl kiè Timná, e' t̃a ilà t̃a' eköl kiè Amalec. E'pa dör Esaú alaköl kiè Adá e' uyökpa.

¹³ Reuel ala'r dör Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Esaú alaköl kiè Basemat e' uyökpa.

¹⁴ Esaú alaköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena Sibón talà. Ie' ala'r dör Jeús, Jaalam ena Coré.

¹⁵ I'pa dör Esaú aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa: Esaú alà kibi kiè Elifaz e' aleripa dör: Temán, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶ Coré, Gatam ena Amalec. E'pa dör Elifaz aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Adá uyökpa.

¹⁷ Esaú alà kiè Reuel e' ala'r dör: Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Reuel ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Basemat uyökpa.

¹⁸ Esaú alaköl kiè Oholibamá e' dör Aná alà busi. Ie' ala'r dör: Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Oholibamá ditséwöpa wökirpa.

¹⁹ E'pa k̃os dör Esaú (kiè ñies Edom) e' aleripa. E'pa dör ie'pa ditséwöpa wökirpa.

²⁰ I'pa dör wëm dör horeowak eköl kiè Seír, e' ala'r. Ie'pa bak senuk Edom ñies. Ie'pa kiè dör: Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹ Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör Seír ala'r wëpa. Ie'pa dör horeowak wökirpa bak senuk Edom. ²² Lotán ala'r dör Horí ena Hemam. Lotán kutà dör Timná. ²³ Sobal ala'r dör Alván, Manáhat, Ebal, Sefó ena Onam. ²⁴ Sibón ala'r dör Aiá ena Aná. Ká e' t̃a Aná tso' iyě kiè Sibón

e' burro kkö'nuk e' dalewa ie' tö di' tum kué taië ká sí po e' a. ²⁵ Aná alà wëm kiè Disón. Ie' alà busi kiè Oholibamá. ²⁶ Disón ala'r dör Hemdán, Esbán, Itrán ena Querán. ²⁷ Éser ala'r dör Bilhán, Zaaván, ena Acán. ²⁸ Disán ala'r dör Us ena Arán.

²⁹ Horeowak wökirpa dör Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰ Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör horeowak wökirpa iyamipa wa. Ie'pa bak senuk Seír.

³¹ I'pa dör Edom blu'pa, kam Israel aleripa blúpa dö e' yöki. ³² Bela, e' dör Beor alà, e' de Edom wakpa blúie. Ie' ká kiè Dinhaba. ³³ Bela blënewa e' skéie Jobab yöne blu'ie. Ie' dör Zérah alà. Ie' datse Bosrá. ³⁴ Jobab blënewa e' skéie Husam datse Temán e' yöne blu'ie. ³⁵ Husam blënewa e' skéie Hadad dör Bedad alà e' yöne blu'ie. Bedad e' ali'ka Madián wakpa kī ká kiè Moab ee. Husam ká kiè Avit. ³⁶ Hadad blënewa, e' skéie Samlá yöne blu'ie. Ie' ká kiè Masrecá. ³⁷ Samlá blënewa, e' skéie Saúl yöne blu'ie. Ie' ká dör Rehobot. Ká e' atē di' kkō a tsinet. ³⁸ Saúl blënewa, e' skéie Baal-hanán yöne blu'ie. Ie' dör Achbor alà. ³⁹ Baal-hanán blënewa, e' skéie Hadad yöne blu'ie. Ie' ká kiè Pau. Ie' alaköl kiè Mehetabel, e' dör Matred alà busi ena Mezaab talà.

⁴⁰ I'pa dör Esaú aleripa kiè iyamipa wa ñies iká wa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Mibsar, ⁴³ Magdiel ena Iram. Esaú kiè ñies Edom. E'pa kos dör Edom ká blu'pa wé isenerak iká kī ee.

37

¹ Jacob e' tséat senuk Canaán wé iyé bak senuk ee. ² Ttè i' dör Jacob aleripa e' pakè.

José ena iëlpa

Jacob alà kiè José, mik e' k_i duas tso' dabom eyök k_i kul (17) età ie' tso' iyě obeja kkö'nuk iëlpa ta. Iëlpa dör iyě alakölpa kiè Bilhá ena Zilpá, e'pa ala'r. Età ì sulu kōs wambleke iëlpa tō ie' wōwa, ese kKateke seraa ie' tō iyě a.

³ Ie' kune mik iyě Jacob kënewatke età. E' kuek_i Jacob k_i ie' kiar ila'r malepa tsata. E' kuek_i Jacob tō datsi' yué ie' a kitkēule buaë. ⁴ Erë mik ie' ëlpa wa ijchēnewa tō ie'pa yě k_i ie' kiar ie'pa ulitane tsata età ie'pa éna iar suluë, kë ishke'weta'.

⁵ Ká et ta ie' kabsué e' pakéitō iëlpa a. E' kuek_i ie'pa éna suluë ie' k_i ane. ⁶ Ie' tō ikabsuë paké iëlpa a i' es:

—Ye' ttō ttsö. Ye' kabsué e' pakekeyö a' a. ⁷ Ye' kabsué tō se' ulitane tso' kanēblök kañika dali shua. Se' tso' dali wōshtök e' tsatésö ettsak ettsak. Ye' tō isuë tō bet ye' icha e' duéka bua' shkē'ka. A' ichapa e' dapa'wé ye' icha pamik shkit ta e'pa tō ye' icha dalöié.

⁸ Età iëlpa tō iüté:

—¿Be' éna iwà chak tō be' dōraë sa' blúie? ¿Sa' serdaë be' dikia?

Ie' kabsué ena wēs ipakéitō ie'pa a, e' kuek_i ie'pa éna suluë ie' k_i ane.

⁹ E' ukuök_i ta ie' skà kabsuëne, e' pakéitō iëlpa a ñies. Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' kabsué tō diwö ena si'wö ñies bëkwö dōka dabom eyök k_i et (11), e' kōs tō ye' dalöieke.

¹⁰ Mik ie' tō ikabsué e' paké iyě a ena iëlpa a, età iyě tō iuñé:

—¿Ì kiane ché be' k_i kabsuë e' wa? Ttsësua be' mì ena be' ëlpa ena ye', sa' kawötà be' dalöiök.

11 Ie' ělpa ěna iar suluĕ. Erĕ iyĕ tō ibikeitsĕ tajĕ: ĵì kébisuĕ José tō es?

José watuĕttsa iĕlpa tō

12 Ká et ta José ělpa míyal dō Siquem iyĕ iyiwak wĕttsĕ kākō yulök. 13 Etā Jacob tō iché José a:

—Be' ělpa tso' tsĭnet Siquem iyiwak kkō'nuk. Ye' kĭ ikiane tō be' yú isaṽk.

Etā José tō iiüté:

—E' buaĕ. Ye' mí isaṽkrak.

14 Jacob tō iiüté:

—Ĕkĕkĕ. Be' yú be' ělpa saṽk, is itso'rak, is iyiwak tso' ñies. E' wa be' wā ye' a ittĕ dōmine.

Etā Jacob tō ie' patkĕmi. Ie' e' yĕttsa Hebrón ké kkuĕ kĭ mía Siquem. 15 Eĕ ie' shkōdur chō kañika, e' kuĕwā wĕm eköl tō ta e' tō ie' a ichakĕ:

—ĵĭ yulök be' tso'?

16 Ie' tō iiüté:

—Ye' tso' ye' ělpa yulök. ĵBe' kĕ wā ijcher wĕ ie'pa tso' ye' yĕ iyiwak kkō'nuk?

17 Wĕm e' tō iiüté:

Ie'pa kĕ ku'ia ĩe. Ie'pa mineyalbak. Ye' ittō ttsĕrak tō ie'pa mi'keā Dotán.

Etā ie' mía iĕlpa yulök. Etā ie'pa kuĕitō Dotán.

18 Etā iĕlpa tō ie' suĕ kāmĕ tō ie' datse. Kam idō e' dalewa iĕlpa kawō mérak ñi a ie' ttowa.

19 Ichĕrakitō ñi a:

—Kabsaṽkwak datse. 20 Ittōwasō. Inú ba-trōomisō kṽk kĕ a di' tā' ese a. Etā ichōsō tō iyiwak sulusi ie' katĕwa. Es ie' kabsuĕ e' kĕ wā tkōpa yĕs.

21 Mik Rubén tō ttĕ e' ttsĕ, etā ie' ěna iĕl tsatkak. E' kuĕkĭ ie' tō iché iĕlpa a:

—Kě ittarwā. ²² Kě a' tō ie' pě tkö'uk. A' tō iōmi kawk i' a. Kě a' ulà mukka iki.

Rubén éna José tsatkak tsēmīne iyě a, e' kueki ie' tō iché ie'pa a es. ²³ Erē mik José debitu iēlpa ska', eṭa ie'pa tō ie' datsi' kitkēule bua', e' yéṭṭsa. ²⁴ Eṭa iklö'wēwarakitō batréemi, kawk tso' di' blóie, erē kě iwà ṭa' ese a.

²⁵ E'ukuōki ṭa ie'pa e' tuléwā chkök, e' shuā ie'pa isué tō taiē Ismael aleripa datse. E'pa datse Galaad michoē Egipto dali dami iwā e' watauk. Kameio ki ie'pa wā kiō alar buaē e' dami. Nies kiō masmas kiē bālsamo ena mirra e' dami iwā. ²⁶ Eṭa Judá tō iché iēlpa a:

—Se' ēl ttéwasō ṭa e' tté blésō, e' ṭa e' wa ṣi buaē dōmi se' ulà a? ²⁷ Ye' ichè buaē idir tō iwatauttsasō Ismael aleripa a. Ie' dör se' ēl se' yami ekkā, e' kueki kě sō ittōwā.

E' mēne buaē iēlpa a. ²⁸ Mik íyi wataukwakpa datse Madián e'pa tkami ee, eṭa ie'pa tō iēl yéṭṭsa kawk a watuēttsarakitō Ismael aleripa a inuköl wōmule dōkā dabom böyök (20) ské ekkē. Es Ismael aleripa wā José minetsēr Egipto.

²⁹ Mik Rubén debitu kawk kkō ki, eṭa kě iēl ku'ia. E' tō ie' eriawé taiē. E' kueki idatsi' jchélor. ³⁰ E' ukuōki ṭa, ie' míā iēlpa ska' ṭa ichéitō ie'pa a:

—Se' ēl tsirla kě ku'. ṣWes ye' e' ùmi?

³¹ Eṭa ie'pa tō chibola ttéwā ṭa e' pě wa José datsi' patiēkarakitō. ³² Eṭa datsi' e' patkémiitō iyě a ṭa ichémi iā: “Datsi' i' kué sa' tō. Ì saú bua'ie. ṣKě idör be' alà datsi'?”

³³ Eṭa Jacob tō iché: “jTō, i' dör ye' alà datsi'! Iyiwak sulusi wésele tō ye' alà ttéwā katéwā.” ³⁴ Eṭa Jacob tō idatsi' jchéloyar eriane kueki. Eṭa datsi'

tso' iëno mik schönewa ese iékaitö. Eta ilà blënewa e' eriaitséitö ká taië. ³⁵ Eta ila'r, wëpa ena alakölpä, e'pa kos de ie' pablök, erë kë ie' pablër yës. Iki juke taië shute ilà dalërmik. Ie' tö iché: “Ye' schö eriaitséraë dö mik ye' duowa ekkë, es ye' döraë ie' ska'.”

³⁶ Eta madiánwakpa demi Egipto. Eë ie'pa tö José watuéttsa wëm kiè Potifar e' a. Wëm e' kanëblöke Egipto blú a. Potifar dör Egipto blú tsatkökwakpa e' wökir.

38

Judá ena Tamar

¹ E' kéwö ska' ta Judá e' batséttsa iëlpa yöki mía senuk wëm kiè Hirá e' ska'. E' serke ká kiè Adulam. ² Eë Judá tö alaköl sué eköl. E' dör wëm canaánwak kiè Súah e' alà busi, e' ta ie' senéwa. ³ E' ukuöki ta iduneka ta ilà kune wëm, e' kiè mékaitö Er. ⁴ E' ukuöki ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Onán. ⁵ E' ukuöki ta ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Selá. E' kune mik ie' serke ká kiè Quezib, eë eta.

⁶ Judá tö alaköl yulé senowaie ilà kibi kiè Er e' ta. E' kiè Tamar. ⁷ Eta Er serke suluë shute Jehová wöa. E' kueki Jehová tö ittéwa. ⁸ Eta Judá tö iché Onán a:

—Be' kawöta senukwa be' dabököt ta alà köka be' ël blënewa e' a wës se' wakpa a imeneatbak es.

⁹ Onán éna iane tö ie' alà kurmi kos ischö ta, e' kë dör ie' wák ala'r. E' kueki mik ie' serke ischö ta, eta bet ta ie' e' skéu bánet as kë alà köka ischö ta. Es ie' kë wa iël a iditséwö meneat. ¹⁰ E' dör suluë ichök Jehová a, e' kueki ie' tö Onán ttéwa ñies. ¹¹ Eta Judá tö iché iyàk Tamar a:

—Be' yú senuk be' yě u a wes schö es dö mik ye' alà Selá talane eta.

Erë Judá tso' Tamar kitö'uk. Ie' ibikeitsé tö Selá duöwami wes iëlpa duöur es. Es Tamar minea senuk iyě ska'.

¹² Ká de taië ta Judá alaköl dör Súah alà busi e' blënewa. Ie' schö kéwö tka ta ie' mía ká kiè Timnat, wé itso'rak ie' obeja köyök tök eë. Ie' yami kiè Hirá e' dör adulamwak, e' mí ie' ta ie' wapiöuk. ¹³⁻¹⁴ Tamar tö isué tö Judá alà kiè Selá, e' detke kéchke erë kë ie' senèwa ie' ta. E' wa ie' wa ijchenewa tö Judá tö ie' kitö'wé Selá wa. E' kuëki mik ie' wa ijchenewa tö inuaki mía Timnat iobeja köyök tök, eta ie' e' paiöke schöie e' mane'wéttsaneitö. Iwö pabakéwa datsi'tak wa as kë yi a iwërwa. Eta imía ká kiè Enaim. Eë ie' e' tkéser Timnat ñalé kkö a.

¹⁵ Mik Judá tö Tamar sué ta ie' ibikeitsé tö e' dör alaköl sulusi iwö pabakéwa e' kuëki. ¹⁶ Eta ie' mía iwöki. Kë ie' wa ieri ta' tö e' dör ie' yàk. Eta ichéitö ia:

—¿Se' ser ñita?

Eta Tamar tö iché ia:

—¿Ì meke be' tö ye' a iskéie?

¹⁷ Eta Judá tö iiuté:

—Ye' chibo patköke be' a etö iskéie.

Ie' iiuté:

—Èkëkë. Erë be' íyi tsá múat ye' a dö mik be' tö chibola patké eta.

¹⁸ Judá tö ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' ki tö ye' imèat be' a?

Eta ie' tö iiuté:

—Be' tabechka tso' e' kiè shtoie, e' múat ye' a ikichaë. Nies be' shko kéli múat ye' a.

Judá tö imé ia tā ie' sené ie' tā. Etā alaköl duneka.
 19 E' ukuöki tā Tamar mía iu a etā idatsi'tak wa iwö pabakéwa e' yéttsaitö. Etā ie' e' paiéne schö es.

20 E' ukuöki tā Judá tö chibo patkémi iyami adu-lamwak e' ulà a as ie' tö imù alaköl a as alaköl e' tö ie' íyi méat alaköl ulà a e' mùbitüne. Erë ie' yami kë wā alaköl e' kuneia. 21 Etā ie' tö ká e' wakpa a ichaké:

—Alaköl sulusi e' dör enaimwak atéat ñala ska', ¿wé e'?

Etā ie'pa tö iiüté:

—Íe alakölpa sulusi kë dè'.

22 Etā ie' biteane Judá wörki tā ichéitö ia:

—Kë ye' wā alaköl kune. Ye' tö ichaké ká e' wakpa a. Ie'pa tö ye' a iché: 'Íe alakölpa sulusi kë dè'.

23 Judá tö iiüté:

—As ye' íyi tsúatitö es kë yi tö sa' jaewepa. Kë ye' iane iwíie. Ye' tö ichibo patkémi be' ulà a, erë kë be' wā alaköl kune.

24 Etā si' mañat ulatök tā Judá ki biyö de tö:

—Be' yàk Tamar e' sene' wēpa kua'ki tā. Ie' duneka.

Etā Judá tö iché aneule:

—¡Iyöttsa tā ñña'úwa!

25 Erë mik ie' yekettsa ie'pa tö ttèwa, e' wösha ie' ttè mémi inuaki a: “Yi íyi a'tser ye' ulà a i', e' wák tö ye' duéka. Be' isaú. ¿Yi kiè shto tabechka i' ikichaë ena shko kéli i'? ¿e' suule be' wā?” 26 Mik Judá tö ie' íyi suéwa iyàk ulà a tā ichéitö: “Alaköl i' dör buaë.

Kě ye' wā iulabatse ye' alà Selá ta. Ye' e' wamblé sulu ie' kī.” Etā kě ie' seneia ie' ta.

²⁷ Tamar alà kune klō wák dör wēpa. ²⁸ Itsörke e' wōsha, etā eköl ulà dettsa kewe. Etā ie' kkō'nukwak tō datsi'kicha batsē e' muéwā ilà ulà mik ta ichéitō: “I' ék kune kewe.” ²⁹ Erē e' wōshaē bet ta alà ulà tiéwane etōkichane etā iék kune keweie. Etā ikkō'nukwak tō iché ia: “¿Wes be' kune keweie?” E' kueki ikiè mékaitō Fares.* ³⁰ E' ukuöki ta, iulà a datsi'kicha tkēr batsē e' kune, e' kiè mékaitō Zérach.

39

José tkashkar Potifar alaköl ulà a

¹ José minetsarak iwā Egipto. Ká e' kī wēm tso' eköl kiè Potifar, e' tō ie' tuéttsa Ismael aleripa a. Wēm e' kanēblöke Egipto blú a. Ie' dör Egipto blú tsatökowakpa wökir. ² Erē Jehová tso' José ta, e' kueki i kōs kanewekeitō e' dōkettsa buaē iwökir egiptowak e' ska'. ³ Iwökir tō isué tō Jehová tso' José ta, e' kueki i kōs kanewekeitō e' dōkettsa buaē. ⁴ E' kueki iwökir kī ikiarke tajē. Ie' tō iméka ie' wák kimukwakie. Nies imékaitō ie' íyi kōs e' kuebluie. Ie' wā íyi kōs tso' e' kkō'nekeitō. ⁵ Mik Potifar tō ie' méka íyi kōs kuebluie, etā Jehová er buaē chémi Potifar a. Ie' íyi kōs tso' iu a ena kañika e' kōs mir buaē. ⁶ José tō Potifar íyi ulitane kkō'neke buaē. E' kueki Potifar kě wöki i wēneia yēs. I' ñak ie' éna e' ē bikitsekeitō.

José wák dör bua'bluka. ⁷ Ká de iki tajē etā iwökir alaköl wöbatsekā iwa. Ká et ta ie' iché ia:

—Be' senúka ye' ta.

* **38:29** Fares: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè tkabitū keweie.

⁸ Erë José kë wā ie' ttè iūtēne tā ichéitō iā:

—Ye' ttō ttsō. Ye' wōkir íyi ulitane méat ye' ulà a sunoie. Ye' tso' íe, e' tā kë ie' tkine ie' íyi kōs kī. ⁹ Ye' tso' ie' u kueblu kibiie. Ye' wōkir kë wā ì kkēone ye' kī. Be' ě kë meneat iwā ye' a be' dōr ie' alakōl e' kuekī. ¿Wes ye' tō ì sulu i' wamblèmi be' tā? ¿Wes ye' tō ì sulu wamblèmi Skèkōl kī?

¹⁰ Kēkraē alakōl tō ie' a icheke: “Be' senú ye' tā.” Erë ie' kë tō iūteta' yēs. Ie' tō iulawaté kēkraē. ¹¹ Ká et tā ie' tkawā weshke íyi kanéuk eta iwōkir alakōl e' ě tkēr. ¹² Eta iwōkir alakōl tō ie' klō'wéwā idatsi' a tā ichéitō iā:

—Be' senú ye' tā.

Erë ie' tkashkar iulà a míā tuneule. Ie' datsi' yēnettsaat alakōl ulà a. ¹³ Mik iwōkir alakōl tō isué tō José datsi' atē ie' ulà a ¹⁴ eta ie' tō ikanè mésopa kié tā ichéitō ie'pa a:

—Isaú, ye' wēm wā hebreowak dē'bitū e' tso' se' wayuök. Ie' dewā ye' ska'. Ie' senakka ye' tā kēsik wa erë ye' anekā taië. ¹⁵ Mik ie' ittse tō ye' anekā taië tā ie' tkashkar tuneule. Ie' datsi' yēnettsaat e' atē ye' ulà a.

¹⁶ E' ukuökī tā ie' tō José datsi' blé kkayēnoie iwēm a mik idene eta. ¹⁷ Mik iwēm dene, eta ipakéitō iā tā ichéitō iā:

—Be' wā hebreowak dē'bitū kanè mésoie, e' tkawā weshke ye' ska'. Ie' senakka ye' tā. ¹⁸ Erë mik ye' anekā taië, eta ie' tkashkar tuneule tā idatsi' atē tēr íe. ¹⁹ Es be' kanè méso tō ye' dalōsewéwā.

Mik iwōkir tō ttè e' tse eta iluneka taië. ²⁰⁻²¹ José klō'wéwaitō wötökwa patkéitō wé Egipto blú bolökpa tso' wötēule ee. Erë Jehová tso' José kimuk

s'wöto wé a ñies. Ie' er bua' chöke ia. Ie' tö s'wöto wé wökir ké er buaë chök ia. ²² S'wöto wé wökir tö iméka s'tso' wötërulewa malepa kos kuebluie. José tö ì kos weke s'wöto wé a e' kéwö meke. ²³ Jehová tso' José ta. Ie' tö ikimeke as ì kos döttsa buaë ie' a. E' kueki ì kaneweke José tö e' kë sueku'ia s'wöto wé wökir tö tö is imir.

40

Kabsuë böt e' wà paké José tö

¹⁻² E' ukuöki ta wëm dör Egipto blú a vino mukwakpa e'pa kueblu ena wëm dör blu' a pan yuökwakpa e'pa kueblu, e'pa bül tö iblú tsiriwéka. E' kueki ie' uluneka ie'pa ki ³ ta ie'pa patkëitö wötëwa ikkö'nukwakpa kueblu e' u a s'wöto wé tso' e' a. Eë José tso' wötëule ñies. ⁴ Eta Egipto blú kkö'nukwakpa e' kueblu tö José ké wëpa bül ñe'pa kkö'nuk. Eë ie'pa sené wötëule ká taië.

⁵ Ká et nañewe ta ie'pa bül kabsuë ku'a'ki ku'a'ki. E' wà dör ku'a'ki ku'a'ki. ⁶ Bule es bla'mi ta José debitu isaük. Ie' tö isuë tö ie'pa eriane. ⁷ E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Iök i'ñe ta a' wö wër siar?

⁸ Ie'pa tö iüté:

—Sa' kabsuë, erë kë yi ku' sa' a iwà pakök.

Ie' tö iché ie'pa a:

—¿A' kë wa ijcher tö Skëköl tö s'kabsuë e' wà chëmi se' a? ¿Ima a' kabsuë? E' chö ña.

⁹ Eta blu' a vino mukwakpa kueblu e' tö ikabsuë paké ia ta ichëitö:

—Ye' kabsuë tö uva kicha me'r ye' wösha ¹⁰ e' ulà tso' mañat. E' dapëneka e' wörkua bune taië ta iwörkua míane iwölliie e' yua' tso' taië. ¹¹ Egipto

blú tka' a'tser ye' ulà a. E' a uvawöli diö tuéeyö. E' ukuökí tã ye' wák tö imé blu' a. Es ye' kabsué.

¹² José tö iché ia:

—Be' kabsuè e' wà kiane yënu*k* i' es: Be' tö uva kicha ulà kébisué mañat. E' wà kiane yënu*k* ká mañat. ¹³ Ká mañat tã blu' tö be' shuleraë. Be' kané meraneitö be' a. Vĩno meranebö ie' a wes be' tö iö' kuaë es. ¹⁴ Be' we'ikèyö, mik iwà tka, etã kè be' éna ye' chökwa. Ye' tté chö blu' a as itö ye' yöttsã ié. ¡Be' er buaë chö ye' a! ¹⁵ Ye' dör hebreowak e' ekiblè' wãbitu ie'pa tö. Ye' kè wã ì sulu wamblène. Ye' tso' wötëule é.

¹⁶ Mik blu' pan yuökwakpa kueblu e' tö isué tö José tö iyami kabsuè e' wà paké tã idettsã buaë etã ie' tö ie' icha paké ia ñies. Ie' iché:

—Ye' kabsué tö ye' wã kkö dami mañal ye' wökir k*í*, e' a pan saruru dami. ¹⁷ Kkó tkër kákke èk e' a pan dami blu' a daktili. Erë pan dami ye' wã kkó a ye' wökir k*í* e' ñe*ke* dù tö.

¹⁸ Etã José tö iché ie' a:

—Be' kabsué e' wà kiane yënu*k* i' es: kkö mañal e' dör ká mañat. ¹⁹ E' wà kiane ché tö ká mañat tã blu' tö be' kuli' tökók patkeraë, tã be' nu kichatkerakã kal ulà a. Dù tö be' nu katerawã.

²⁰ Ká de mañat tã blu' tö iduéswo tkö'wé ch*kè* wa di'yè wa taié ikuèblupa ulitane kanèblöke ie' a e'pa a. E' shuã ie' tö ivino mukwakpa kueblu ena ipan yuökwakpa kueblu e'pa bö*l* tsukbitu patké s'wöto wé a ikuèblupa ulitane wör*kí*. ²¹ Vĩno mukwakpa kueblu e' a ikané méneitö. Ie' tö blu' a itka' méne wes kuaë es. ²² Erë pan yuökwakpa kueblu, e' patkém*i* nu kichatkèkã wes José tö iyè' es. ²³ Erë vĩno mukwakpa kueblu e' kè er aneĩa José ska'.

41

Egipto blú kabsué bötökicha e' wà paké José tö

¹ Duas de bök, e' ukuöki ta Egipto blú kabsué tö ie' dur di' kiè Nilo e' kkömik. ² Ie' isué tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shuä. ³ E' itöki baka skà deyal kuktö di' a. Erë e' dör suluë sí sulula. E' míyal di' kkömik baka malè o'mik. ⁴ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur.

Eë ta blu' ti'neka. ⁵ E' ukuöki ta bet ie' kapowane ta ikabsuëne tö ì talarke kuö sù kiè trigo e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ⁶ E' itöki iskà tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies, erë sulula idir. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë míä wö yabé ë. ⁷ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraä.

Blu' ti'neka ta iëna iane tö ie' kabsauke moki. ⁸ Erë bule es bla'mi ta ie' kabsué e' tö ie' eriwéka. E' kueki ie' tö Egipto íyi tötkökwakpa ena íyi jcher taië ese wakpa, kos tsuk patké. Ie' kabsué e' pakéitö ie'pa a. Erë ie'pa ulitane kë a ie' kabsué e' wä ane. ⁹ Eta vino mukwakpa kueblu e' tö iché blu' a:

—A blu', erpa ye' éna idaä tö sulu ye' e' wamblé. ¹⁰ Mik be' uluneka taië be' pan yuökwakpa kueblu ki ena ye' ki, eta be' tö sa' wötökwa patké' be' kkö'nukwakpa kueblu e' wé a. ¹¹ Kä et nañewe ta pan yuökwakpa kueblu kabsué. Ye' kabsué ñies. Sa' kabsué e' wä ta' ulawa ulawa. ¹² Eë wëm dur eköl duladula hebreowak, e' dör s'wöto wé wökir e' kanè méso. Ie' a sa' tö sa' kabsué e' paké ta ie' tö iwà ché sa' a. ¹³ jiwamblëne yësyësë wës ie' tö sa' a

iyè' es! Ye' dene ye' kané a ta iëköl nu kichatkéka kal ulà a.

14 Età blu' tö José tsuk patké ta iyéttsarakitö bet s'wöto wé a. José tsà téé buaë, e' paié buaë, ta ide ie'pa wa blu' wörki. 15 Blú tö iché ia:

—Ye' kabsué erë kë yi éna iwà ane. Erë ie'pa tö iché ye' a tö buaë be' tö s'kabsué e' wà pakè.

16 Ie' tö iüté:

—A këkëpa e' kë yë nuk ye' a. Erë Skëköl tö e' chëmi be' a be' kimoie.

17 Blu' tö iché ia:

—Ye' kabsué tö ye' dur di' kiè Nilo e' kkömik.

18 Ye' isué tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buä jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua.

19 E' itöki baka skà deyal di' a kuktö. Erë e' dör suluë sí pola. ¡Kë ye' wa baka suule sí poë suluë ká i' a ekkë chök! 20 Età baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buä kuktö e' katélur. 21 Baka sí suluë e' tö baka bua'buä katélur erë kë iwër tö ikatélur. Itso'ia sí poë wëset es.

“Eë ta ye' ti'neka. 22 Età bet ye' skà kapowane ta ye' skà kabsuéne tö ì talarke kuö sù e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buä iwö blubluë.

23 E' itöki iskà tschine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies. Erë e' ala'k dör sulula. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë mía wö yabé ë. 24 Età ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buä katélur sera. E' kos pakéyö s'tötkökwakpa a erë ie'pa shua kë yi a iwà ane yës.”

25 Età José tö blu' iüté:

—A këkëpa, be' kabsué bötökicha, e' wà dör etkë. Ì weraë Skëköl tö kukuie e' chök ie' tso' be' a kabsué a kam iwà tkö e' yöki. 26 Baka bua'buä ena ala'k

bua'buäe e' wà dör etkë, e' dör duas kul. ²⁷ Baka sulula sí poë deka ibua'buäe itöki ena ala'k suluë siulewa siwa' wa, e' wà dör etkë. E' dör duas kul skà. E' duéswö wa ketba ardaë s'ki dö duas kul e'. ²⁸ Ì weraë Skëköl tö kukuie e' chök ie' tso' be' a wes ye' tö be' a ichétke es. ²⁹ Kewe dali wördaë tajë Egipto kos a döka duas kul. ³⁰ E' ukuöki ta duas skà datskene kul e' dör ketba tajë duéswö. Bli e' tö Egipto kos sulu'wërawa. E' kuëki duas kul buäe e' a dali wöne tajë e' kë arpaia yi éna. ³¹ Bli ardaë tajë darërë, e' kuëki dali wönebak tajë e' peli kë wërpaia yës. ³² A këkëpa, be' kabsué bötökicha, e' wà kiane chë tö Skëköl tö iweraë mokië. Bli döraë se' ki bet.

³³ A këkëpa, be' kawöta wëm yulök eköl erbikö buäe wa iyi jcher tajë ese. E' múka ká kuëbluie. ³⁴ Ikaneú i' es: wëpa yulö as ie'pa mi' Egipto kos a daliwö kak blök daliwö tso' tajë duas kul e' dalewa. Mik daliwö tso' döka saco skel eta ikiö ia sacco et blënoie ketba yöki. ³⁵ Ie'pa a ichö tö daliwö ñe' kos dapa'ú bänet bänet ká tso' kos Egipto e' a. E' kkö'nuk patkö be' wák tö sulitane tioie. ³⁶ Es daliwö blërdaë a' wakpa ulitane a as ie'pa kë ttö ketba tö mik ketba duéswö de s'ki eta.

José yöne Egipto wökirie

³⁷ Ì ché José tö ie' a e' mène buäe ie' a ena ikueblupa kos e'pa a. ³⁸ E' kuëki ie' tö iché ie'pa a:

—Wëm i' a Skëköl Wiköl tso'. Kë se' a wëm skà kurpa wes ie' es.

³⁹ Eta ie' tö iché José a:

—Skëköl tö iyi ulitane ikkë e' kkaché be' a. E' kuëki be' erbikö buäe, be' wa iyi jcher tajë sulitane tsata. ⁴⁰ Be' tkekekayö ye' ká kos e' wökirie. Sa'

wakpa kōs tō be' ttō dalōieraē. Ye' ekōl ã dōr kibiie be' tsatā, ye' dōr blu' e' kuēki. ⁴¹ I'ñe ye' tō ichè tō be' dōr Egipto wōkir kibi. ⁴² Etā blu' tō iulatsio tso' iwā ikka shtoie, e' yéttsā iéwā José ulatska ā. José paiérakitō datsi' bua'buā ese wa. Ñies bulē dōr oro ese iéwātō José kuli' ā et. ⁴³ E' ukuōki tā ie' tō José ké e' tkōkkā shkōk karreta shkōke ie' karreta itōki e' ki. Ie' tō ie'pa wēlepa patkēmi kewe ichök pē' ā aneule: “¡A' e' skō! ¡Kawō mú se' wōkir kibi datse as e' tkōmi!” Es ie' tō José yué Egipto wa'ñe e' wōkirie.

⁴⁴ Etā blu' tō iché José ā:

—Ye' dōr Egipto blú erē kē yi ā ì onuk ká i' ki, be' kē wā ikéwō mēne e' tā.

⁴⁵ Ie' tō José kiè mékā Safenat-panéah egiptowak ttō wa. Ie' tō tayē kiè Asenat e' mé José ā senowaie. E' dōr wēm kiè Potifera e' alà busi. Potifera dōr egiptowak sacerdote* ekōl. Ie' kanēblōke ká kiè On eē. Es José atē Egipto wa'ñe e' wōkirie. ⁴⁶ Mik ie'pa wā José dē'bitū blu' ska', e' kēwō ska' tā ie' ki duas tso' dabom mañayök (30).

José e' chéat blu' ā tā imítke ikaneuk Egipto kōs ā. ⁴⁷ Duas kul tsá shuā dalì wōne taiē shute. ⁴⁸ Daliwō e' kōs kak dapa'wé José tō tā ibléitō ká wa'ñe. Wé dalì e' wōne ese wakpa ká ā ibléat u tso' daliwō blóie ese ā. Es ibléitō ká ulitane tso' Egipto e' ā. ⁴⁹ Ie' tō daliwō dapa'wé taiē wes dayē tséwō kē ishtar es. E' kuēki ie' kē wā ishtaneia.

⁵⁰ Ketba kēwō kam dōwā e' yōki José alakōl kiè Asenat, e' alà kune bōl wēpa. ⁵¹ Mik ilà tsá kune, etā José tō iché: “Skékōl tō ye' bak erianuk ena

* **41:45** sacerdote: Sacerdote i' kē dōr wes i'ñe itso' es. E' skéie ie'pa dōr egiptowakpa siwā e' wā kaneukwakpa.

ye' yamipa e' kōs chōwéwa ye' éna.” E' kuëki ikiè mékaītō Manasés.† 52 Mik ilà skà kune, eṭa ie' iché: “Skëköl tō ye' a alà mé ká wé kī ye' bak weinuk taīë ee.” E' kuëki ikiè mékaītō Efraín.‡

53 Duas kul dali wōne taīë Egipto e' tka. 54 E' ukuōkī ṭa duas kul skà debitu e' dör ketba poë duéswō wes José tō iyē' es. Ketba de ká wa'ñe erë Egipto kōs a chkewō tso'. 55 Mik Egipto wakpa teketke ketba tō, eṭa ie'pa míā iblú a chkewō kiök. Ie' tō iché iarak: “A' yú José ska' ṭa ì kōs chéitō a' a e' wà iutō.”

56 Mik ketba de ká wa'ñe, eṭa José tō dali tso' blëule iwé a e' kōs kköppée chkewō watuō Egipto wakpa a. Ketba kí datse taīë shüṭe. 57 Ká ulitane wakpa a kë ì ku'ia katanoie, e' kuëki ie'pa de Egipto chkewō ṭauk José ska'.

42

José ëlpa míā Egipto

1 Mik Jacob wa ijchenewa tō chkewō tso' Egipto watuè, eṭa ila'r a ichéitō: “¿Iök a' iëter ñi sauk ë? 2 Ye' a iyène tō chkewō tso' Egipto. A' yú ee chkewō ṭauk as kë se' duölur ketba wa.”

3 Eṭa José ëlpa dōka dabop, e'pa míyal Egipto chkewō ṭauk. 4 Erë Jacob kë wa ilà Benjamín, e' dör José ël táie imì wa, e' patkënemi iëlpa ṭa ie' ibikeitsé dö' ì tkō ita ñala kī. 5 Ketba tso' taīë Canaán e' kuëki taīë Canaánwakpa míyal chkewō ṭauk Egipto. Esepa shüā Jacob ala'r mirwarak chkewō ṭauk ñies.

† 41:51 Manasés: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ichōwéwa ye' éna.

‡ 41:52 Efraín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë alà kéka ö dali wör.

⁶ José dör Egipto ká kueblu. Ie' tō chkewō watueke sulitane datse itauk e'pa a. Mik iēlpa demi iwörki, etā ie'pa wōéwa dō iski ie' dalöiök. ⁷ Ie' tō ie'pa suéwa bet tō ie'pa dör iēlpa. Erē ie' e' éwa iyöki wes kē ie' wā isuule es. Kē ie' e' kkayēnewa ie'pa a tō ie' dör ie'pa ēl. Etā ie' tō iēlpa chaké kēsik wā:

—¿Wé a' sekkēpa bite?

Ie'pa tō iiuté:

—Sa' bite Canaán chkewō tauk be' ska'.

⁸ Ie' tō ie'pa suéwa, erē ie'pa kē wā ie' sunewa. ⁹ Ie' tō iēlpa kébisu' e' anewa ie' éna. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' dör sa' bolökpa datse sa' sauk tō wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' ki.

¹⁰ Ie'pa iiuté:

—A kēkēpa, e' kē dör es. Sa' kē dör a' bolökpa. Sa' debitu chkewō ē tauk. ¹¹ Sa' kos i' e' yé dör eköl ē. Sa' serke buaē yēsyesē. Kē sa' dör yi bolökpa.

¹² Ie' tō ichéne ie'pa a:

—Au. A' sekkē tso' kachök. A' datse sa' ká sauk tō wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' ki.

¹³ Erē ie'pa tō iiuté:

—Sa' tso' be' wörki wes be' kanè mésopa es. Sa' dōka dabom eyök ki böl (12). Sa' yé dör eköl ē. Sa' serke Canaán. Sa' ēl tsirla ék e' ate sa' yé tā. Iéköl blēnewatke.

¹⁴ Erē ie' tō iskà chénerakia:

—Ye' ichétke tō a' dör sa' bolökpa. ¹⁵ Egipto blú ttō wa yō iché a' a tō a' kē wā a' ēl tsirla e' dē' íe, e' tā a' kē mi'pa ká i' ki. Es ye' isuèmi tō a' ttō moki. ¹⁶ A' eköl yú a' tsirla tsukbitu. A' malepa ate wötèule. Es

ye' wā ijchermi tō a' ttōke e' dör moki. E' kë yēne, e' tã a' dör sa' bolökpa. E' chéyö Egipto blú ttō wa.

¹⁷ Ie' tō ie'pa wötéwā sēkkā dōkā ká mañat. ¹⁸ Ká de mañat etã ie' tō iché iarak:

—Ye' tō Skēköl dalötsetã'ka. Ì cheke ye' tō a' a' e' ú, e' tã ye' kë tō a' ttökwa patkepa. ¹⁹ Yēne tō a' dör wēpa ttō moki ese, e' tã a' eköl múat wötēule. A' malepa yúne, chkewö tsúmi a' yamipa tteke ketba tō e'pa a. ²⁰ E' ukuökí tã a' èl tsirla e' tsúbitu ye' a suè. Es ye' tō isuèmi tō a' ttōke e' dör moki. E' kë dör es, etã a' duöralur.

Etã ie'pa tō iché: “E' dör buaè sa' a.” ²¹ Etã ichéraitō ñi a:

—Mokíe se' e' wamblē' suluè se' èl José tã. Mik ie' kköyē' taiè se' a tō ì sulu kë wamblar ie' kí erè se' isu' tō taiè ie' eriane, erè kë e' ska' se' tkine. E' nuí kí se' weírke i'ñe.

²² Etã Rubén tō iiuté:

—Ye' tō iyē' a' a: “Kè ì wamblar José kí.” Erè a' kë wā ye' ttō iutēne. E' kuēkí i'ñe tã se' kawötã idu'wã e' nuí patauk.

²³ José ttōke iēlpa tã egiptowak ttō wa e' pakekene o'ka tō ie'pa a iwakpa ttō wa. E' kuēkí ie'pa kë wā ijcher tō ie'pa ttōke e' ane ie' éna. ²⁴ Mik ie' tō ie'pa ttōke e' ttsé, etã ie' e' skéttsã miã bánet iuk. Mik ie' er dekane ttoie, etã ie' dene ie'pa ska'. Ie' tō Simeón yöktsã patké tã ipayuéwarakitō iēlpa wörki. ²⁵ E' ukuökí tã ie' tō ikanè mésopa patké iēlpa sku' wà iök chkewö wa. Ñies ichéitō iarak: “Ie'pa chkewö e' ské iōwã iwakpa bil ekké sku' a. Ñies chkè bakōmirakiã ñè ñalã kí.” Etã ie'pa tō iwé wēs

ie' tö iché iarak es. ²⁶ E' ukuök_i ta ie'pa tö ichkewö méka iburro k_i ta imíyal.

²⁷ Mik ie'pa demi ñalá k_i wé ie'pa kapökerö ee eta ie'pa eköl tö isku' a burro chkö tso' e' kkö wöttsée iburro tioie ta isué tö inuköl àr sku' shuá. ²⁸ Ie' tö iché iëlpa a:

—Isaú! Ye' inuköl mébitune ie'pa tö e' àr sku' a.

Ie'pa ulitane suane tajë eriane tajë. Ichéraitö ñi a:

—¿I wamblök Skököl tso' se' ta?

²⁹ Mik ie'pa demine Canaán, eta ì tka ie'pa ta Egipto e' kos pakéraitö iyé a. Ie'pa tö iché ia:

³⁰ —Ká e' wökir e' tté sa' ta kësik wa. Ie' tö iché tö sa' dör ie'pa bolökpa. ³¹ Sa' tö iché ia: “Sa' serke buaë. Kë sa' dör yi bolökpa. ³² Sa' döká dabom eyök k_i böl. Sa' yé dör eköl ë. Sa' ël eköl blënewatke, iëköl atë sa' yé ta Canaán.” ³³ Eta ie' tö sa' iüté: “A' ttö mok_i, e' ta a' ël eköl e' múat ië ye' ska' eta chkewö tsúmi a' yamipa a. ³⁴ Erë a' ël tsirla ék e' tsúbitu ña sué. Es ye' wá ijchermi tö a' ttö mok_i. A' tö iwé es, e' ta ye' tö a' ël èmimine. Ñies a' íyi tuèmi bua' sa' ká i' ki.”

³⁵ Mik José ëlpa tso' isku' wakkauk, eta ie'pa isué sku' a inuköl deyal parratulewá. Mik e' sué, eta ie'pa tkirulune iyé ñies. ³⁶ Jacob tö iché iarak:

—A' tso' ye' mukat alà kë ta'. José blënewá se' yöki. Simeón ñies, kë ku' se' ta. I' ta Benjamín kiane tsèmi a' k_i darë wa. Këkraë ye' weirke.

³⁷ Rubén tö iché iyé a:

—Benjamín múmi ye' a. Ye' tö ikkö'neraë buaë. Ye' wá idörane be' a. Ye' kë wá idë'ne, e' ta ye' alà böl e' ttölor.

³⁸ Ie' tö iiüté:

—Ye' alà kě mîne a' ta. Iël José du'wa ta ie' ě dawaia. Dö' ì sulu tkō ie' ta ñala ki, e' ta kěkela i' duömiwa ilà dalërmik ta a' iane iwiie.

43

Benjamín ělpa wa imítser Egipto

¹ Ketba tkëneia darërë Canaán. ² Chkewö dë'biturak iwa Egipto, e' enewa. Eta Jacob tö iché ila'r a:

—A' yúne chkewö skà taük se' a.

³ Erë Judá tö iiuté:

—Wëm tso' eë e' tö iyë' sa' a yësyësë: “A' kě wa a' ěl tsirla dë' íe, e' ta a' kě tö ye' suepa.” ⁴ Be' tö sa' ěl tsirla émi sa' ta, e' ta sa' mi'mi chkewö taük be' a. ⁵ Erë be' kě tö iëmi sa' ta, e' ta kě sa' mîne. Wëm e' tö sa' a iché: “A' kě wa a' ěl tsirla dë' íe, e' ta kě a' tö ye' suepa.”

⁶ Jacob tö iiuté:

—¿Iök a' tö ì sulu wambleke taië ye' ki? ¿Iök a' tö iché wëm e' a tö a' ěl skà tso'ia eköl?

⁷ Ie'pa tö iiuté:

—Wëm e' tö sa' chakéwaie darë wa: “¿A' yě tso'ia ttsë'ka? ¿A' ěl skà tso'?” Kě wes sa' a ionukia. Sa' kawötä iiütök yësyësë. Sa' kě wa ijcher tö wëm e' tö sa' a ichémi: “A' ěl tsúbitu ye' a suè.”

⁸ Judá tö iché ie' a:

—Se' senakia, e' ta be' alà ömi ye' ta. Ye' tö ikkö'neraë. Es be' ena sa' ena se' ala'r kos kě duöpalur ketba wa. ⁹ Ye' e' chō ie' skéie. Ì de wes ie' ta, e' nuí tuëraëyö. Ye' kě wa ie' dë'ne be' ska', e' ta ye' iane iwiie kekraë. ¹⁰ Kě sö kawö chöuk taië. Warma i' ta sa' daretke bötökicha.

¹¹ Iyë tö iiuté:

—E'ma kē wes ionuk. A' tō iú i' es: A' sku' a' íyi bua'buā tso' se' ká a, ese kak tsúmi wēm e' a. Bálsamo elkela ena bul alí elkela ena kiō masmas ena mirra ena kalwō wōdalo katanoie ese kōs kak tsúmi iā elkela. ¹² Ñies inukōl tsúmi iā jaishet dōka bōtōkicha. Wē a' wā idē'ne e' tsúmine múne iā a' wák ulawa dō' ie' wōā ká chē'wa. ¹³ A' yúne wēm e' ska'. Alà tsúmi. ¹⁴ Skēkōl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' a' ikiéyō as wēm ñe' tō a' saù er siarē wa tā imú tō be' èl ena Benjamín òbitune. Ye' atē alà kē tā', erē ¿wes ye' e' ùmiia?

¹⁵ Etā Jacob ala'r tō íyi kak ié, ñies inukōl ié jaishet dōka bōtōkicha. Ñies Benjamín mírak iwā tā imíyal. Mik idemirak José ska' ¹⁶ etā ie' isué tō Benjamín debitū ie'pa wā. Ie' tō iché iu kuēblu a:

—Wēpa wikkē tsúmi ye' u a. Be' yú baka ttōkwa elka e' kaneú se' a. Ie'pa chkōke i'ñe ye' tā dibata a.

¹⁷ Etā iu kuēblu tō iwakanewé wes ichéitō iā es. Imítserak iwā e' tā José u a. ¹⁸ Erē taiē ie'pa tkinewā imítserak iwā José u a e' kuēki. Ie'pa ttōramirak ñita: Ie'pa tso' se' kitō'uk. Ie'pa tō inukōl iē'mi se' sku' a e' nuítkēne se' mik. E' nuíkuēki ie'pa tō se' klō'wērawā kaneblōk ie'pa a kanē mēsopaie kē patuē tā' ese. Ñies se' iyiwak klō'wērawā rakitō nuí ki.

¹⁹ Mik ie'pa demi u wékkō a, etā ie'pa de tsinet u kuēblu wōrkī ²⁰ tā ichérakitō iā:

—A kēkēpa, sukōt sa' dē' iē chkewō tauk. ²¹ Erē sa' dē'mi wé sa' kapōkerō eē tā sa' sku' kōs kkō wōttsée tā e' a kōs sa' tō chkewō tō' e' inukōl kuēne sa' tō sēraā. E' debitune sa' wā mēne. ²² Ñies sa' wā

inuköl skà de chkewö k_í tuojie. Erë kě sa' wà ijcher yi tō sa' inuköl ië'kane sa' sku' a.

²³ U kuēblu tō iiuté:

—Kě a' tkinuk. Kě a' suanuk. Ye' tō a' chkewö pato' e' inuköl klōo'. A' Kěköl dōr a' yě Kěköl ñies, e' tō inuköl e' ië'wà a' sku' a.

E' ukuök_i tã ie' tō Simeón yéttsa tsémi wé iēlpa tso' ee. ²⁴ E' ukuök_i tã imítserak iwà seraã José u a. Etã di' méitō iarak klō skuoie. Ñies iburro tiérakitō. ²⁵ Ie'pa wà ijchenewà tō ee ie'pa chkōke José tã dibata a. E' kuēk_i ie'pa wà íyi kak de ie' a e' dapa'wérakitō mē ie' a.

²⁶ Mik ie' dewà weshkē, etã ie'pa wà íyi kak de e' mé iã. Ie'pa wöéwaie dō isk_i idalöiök. ²⁷ Ie' tō ie'pa shkē'wé tã ichakéitō:

—A' yě de kěkēpalatke yē' a' tō ye' a suköt ¿is e' tso'? ¿Idobyërkeiã?

²⁸ Ie'pa skà wöéwane dō isk_i tã ichéitō:

—A kěkēpa, tō, sa' yě tso' buaë. Ie' dobyërkeiã.

²⁹ Etã José ká sué ipamik shkit, tã Benjamín dōr iēl ekka imì wa ena iyě wa e' suéitō. Etã ichéitō ie'pa a:

—A' èl tsirla yē' a' tō ¿e' dōr wí?

Ie' tō iché Benjamín a:

—A alà, Skěköl er buaë chō be' a. ³⁰ Ie' tō iēl suéwà e' tō ie' ttsē'wé buaë tã ie' iakka. Bet tã ie' e' skéttsa miã wé ikapōke ee iuk. ³¹ Mik ie' ié one tã ier pablēne tã iwō skuée tã imiãne iēlpa skà tã ichéitō: “Chkō watiō bet.”

³² José tiérakitō bánet. Iēlpa tiérakitō bánet. Egiptowak chkōke José u a e'pa tiérakitō bánet ñies. Hebreowak dōr ñá egiptowak a e' kuēk_i ie'pa kě a kawō tã' chkök ie'pa tã ñita. ³³ José tō ie'pa

tulökwa patké chkök ñi o'mik wës duas tso' iki es dö ibataë. Ie'pa tö ibikeitsé: “¿Wës ie'pa wa se' duéswö jcher?” E' kueki ie'pa tkinewa tajë ta ñni suéka. ³⁴ Ie'pa dëne chkè tso' José mesa ki e' wa. Es iméitö ulitane a. Erë Benjamín a chkè méitö kibiie dōka sketökicha iëlpa dëne e' tsata. Ie'pa chké tajë blo'yé José ta ttsë'ne buaë.

44

José tka' tso' iwa wayè

¹ E' ukuöki ta iu kueblu kiére José tö ta ichéitö ia:

—Ie'pa sku' kos wà iōka chië chkewö wa. Ñies ie'pa inuköl iōkane isku' kos kkō ki. ² Ñies ye' tka' yöule inukölchka wa tso' ye' wa wayè e' iōka ie'pa ël tsirla e' sku' kkō ki, inuköl chkewö patuq e' ta ñita.

Etā u kueblu tö iwakanewé wës José tö iché ia es. ³ Bule es bla'mi diwö tskine ta José tö iëlpa a kawö mé shkökne iu a iburroë. ⁴ Kam ie'pa dömi kamië, etā ie' tö iché iu kueblu a:

—Be' yú ie'pa itōki. Mik be' ikué, etā ichö ia: ‘Ye' e' wé buaë a' ta, ¿iōk a' e' wamblé sulu ye' ki? ¿iōk a' tö ye' wökir tka' yöule inukölchka wa, ⁵ e' dör wayè ena íyi tötkoie, e' bléwābitu a' tö? A' e' wamblé suluë.’

⁶ Mik ie' ikuérak, etā ichéitö wës iwökir tö iché ia es. ⁷ Etā ie'pa tö iitüté:

—¿iōk be' tö ttè e' ché sa' a es? Kë ekkë chök sa' e' wamblōpa. ⁸ Sa' bite Canaán tkörö íe inuköl mîne sa' sku' a e' mukne. ¿Wës be' ibikeitsèmi tö sa' tö inukölchka ö orochka e' blèwāmi be' wökir u a? ⁹ Sa' sku' shuyulö. Yi icha a ikuébö, as e' wák duōwa. Sa' malepa atē be' kanè mésopaie.

¹⁰ Ie' tō iché ie'pa a:

—Iwà tkōraë wēs a' tō iché es. Erë wé ěk sku' a ikunewā e' ě dōraë ye' kanè mésoie. A' malepa kē iane iwīie. A' mi'mine buaë.

¹¹ E' bet ie'pa ulitane tō isku' éwa ĩskĭ tã ikkō wōttśélor. ¹² Ū kuęblu tō sku' shuyulérak ikibi ěk kewe dō itsirla Benjamín ska'. Etã Benjamín sku' kkō a tkã' àr. ¹³ Ie'pa datsi' jchélor eriane taię kuękĭ. Ie'pa dalĭ payuéne burro kĭ tã ibiteyalne José ska'. ¹⁴ Mik Judá ena ięlpā demine José ska', etã José duria. Ie'pa wōéwa ĩskĭ iwörkĭ. ¹⁵ E' dalewa ie' tō iché ĩarak:

—ĭIők a' e' wamblō es? ĭA' kē wã ĩjcher tō wēm dör wēs ye' es, e' s'tōtkè buaë?

¹⁶ Judá tō ĩüté:

—ĭĭma sa' tō be' ĩütèmi? ĭĬ wa sa' tō be' a ikkachèmi tō sa' kē wã ĩ sulu wamblène? Ĭ wamblèule sulu sa' wã e' sué Skëköl tō. I' sa' iéter be' wörkĭ. Sa' klō'ú be' kanè mésoie. Yi sku' a be' tkã' kune e' klō'ú ñies.

¹⁷ Erë ie' tō ĩüté:

—Kē ye' a e' wamblè nuk es. Yi sku' a ye' tkã' kune, e' ě atę ye' kanè mésoie. A' malepa mi'mine buaë a' yě ska'. Kē yi tō a' tsiriwepa.

Judá kköché siarła Benjamín dalërmik

¹⁸ Etã Judá debitũ José wörkĭ tsĭnet, etã ichéitō ĩã:

—A kēkēpa, be' we'ikèyö, mishka ttök se' böl ě. Be' dalō dör wēs Egipto blú dalō es e' kuękĭ kē be' ulunuk ye' kĭ. ¹⁹ Be' tō sa' a ichaki' tō sa' yě tã', sa' ěl skã tã'. ²⁰ Sa' tō be' ĩütè' tō, sa' yě tã' kēkēpalatke, ñies sa' ěl tã' eköl ĩã duladula. E' kune mik sa' yě kēnewatke etã. Sa' be' a ĩyè' tō sa' yě kĭ taię ĩlã tsirla

ëk kiar. Alà e' è atéat imì a. Ie' ël blënewa. ²¹ Be' tō sa' a iyë' tō alà e' tsúbitu suèyö. ²² Sa' tō be' a iyë' tō kë ie' dōpa. Kë ie' a iyë' menukat ekörla. Mik ie' tō iyë' méat eköl, etä iyë' duöwami ie' dalërmik. ²³ Erë be' sa' a iyë' tō sa' kë wä ie' dë', e' tã be' kë sa' kiepawa.

²⁴ “Mik sa' dë'mine sa' yë wörki, etä ì kos yë' be' tō sa' a, e' paké sa' tō ie' a. ²⁵ Ie' tō sa' a iché: ‘A' yúne chkewö taük.’ ²⁶ Erë sa' tō iüté: ‘Sa' kawöta sa' ël tsirla tsukmi. Sa' kë wä ie' mine, e' tã wëm e' kë tō sa' kiepawa.’ ²⁷ Ie' tō sa' iüté: ‘A' wä ijcher buaë tō ye' alaköl e' tō ye' a alà mé bölä. ²⁸ Iaiäë eköl minea ye' yöki, kë ye' wä isuneia. Ye' iklö'wé tō ie' kötwä iyiwak sulusi tō. ²⁹ A' wä ye' alà bata i' mítser tã ì sulu tka ie' tã ñalä wa, e' tã wö'kela i' duörawa eriar ë wä. Itka es, e' tã a' iane iwiie.’

³⁰⁻³¹ “Sa' yë éna ilà dalër tajë. E' kuëki sa' demine ie' ska', erë ie' isué tō ilà tsirla kë dë'ne sa' wä, e' tã ie' duörawa eriar ë wä. E' wiie sa' iardaë. ³² Ye' tō ye' yë a iyë': ‘Ye' e' chō be' alà tsirla kkö'nuk. Ye' kë wä idë'ne, e' tã ye' iane iwiie këkraë.’ ³³ E' kuëki ye' kköchō be' a tō ye' tsúat be' kanè mésoie, alà tsirla skéie. Ie' ömi as imi' iëlpa tã. ³⁴ Alà tsirla kë minene ye' tã, e' tã çwes ye' mi'mine ye' yë ska'? Ye' kë ki ye' yë kiane suè weinuk siarë.”

45

José e' chéka iëlpa a

¹ José kë a iwöklöneia ikanè mésopa ulitane tso' kanëblök eë e'pa wörki. E' kuëki ie' tō iché ie'pa a aneule: “A' kos yúshka bánet. Sa' múat sa' wakpa ë.” Ès mik José e' chéka iëlpa a, etä ikanè mésopa kë ku' yës ie' tã.

² Eta ie' iéka taië, e' ttsé Egipto wakpa tō. Egipto blú a itté demi tō José tso' iuk. ³ José tō iché iēpa a:

—Ye' dōr José. ¿Se' yě tso'ia ttsē'ka?

Ie'pa tkirulune taië suane José yōki, e' kueki kē ie'pa a ie' iutēneia. ⁴ José tō iché ie'pa a:

—A' shkōwa tsinet ye' o'mik.

Mik ie'pa e' skēwa tsinet, eta ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' dōr a' ēl José wato'ttsa a' tō tsēmi Egipto e'. ⁵ Skēkōl tō ye' patkē'bitu iē a' yōki kewe s'tsatkoie ketba ulā a. E' kueki kē a' erianuk, kē a' tkinuk ye' wato'ttsa a' tō e' kueki. ⁶ Ketba de e' ki duas de bōk. Eta duas skēl kianeia. E' shuā iyi kōs kuatkēmiso erē kē itskirpa yēs. ⁷ Erē Skēkōl tō ye' patkē'bitu ká i' ki a' yōki kewe as a' aleripa kē erwa as Skēkōl tō a' tsatkō ie' diché taië e' wa. ⁸ Es Skēkōl wák tō ye' patkē'bitu iē, e' kē dōr a' ye' wato'ttsa e' kueki. Skēkōl tō ye' méka Egipto blú pattōkwakie. Ye' dōr ie' u kueblu ena Egipto wa'ñe wōkir. ⁹ A' yúne bet ye' yě ska' ta ichō ia: 'Be' alà José ttē i' patkébitu be' a: Skēkōl tō ye' méka Egipto ká kōs, e' wōkirie. Be' shkō ye' sauk bet. Kē bö ipanuk taië. ¹⁰ Be' serdaē ká kiē Gosen ee be' yamipa kōs ta, ñies be' iyiwak kōs ena i kōs tso' be' wa ekkē ta. ¹¹ Ketba duéswo kianeia skēl. E' kueki ye' tō chkewō meraē a' ulitane a as a' wa chkewō tso' wē'. ¹² Ye' ēl Benjamín ena a' ulitane tō ichēmi ye' yě a tō moki ye' wák ttē a' ta. ¹³ Ipakō ye' yě a tō ye' dōr Egipto wōkir. Ñies i kōs sué a' tō iē, e' pakō ia. ¡Ye' yě tsūbitu bet iē!

¹⁴ Eta José tō iēl Benjamín paklō'wēwa ta iéka. Es Benjamín tō José paklō'wēwa ta iē ñies. ¹⁵ Eta

José tō iēlpa kōs wōalattsé, ñi paklö'wéwarak ta iierak. Eta erpa iēlpa er deka ttök ie' ta.

¹⁶ Eta Egipto blú u a ttè demi tō José ēlpa debitu ie' ska', e' tō Egipto blú ena ikueblupa kōs e'pa ttsē'wé buaē. ¹⁷ Eta Egipto blú iché José a:

—Ichō be' ēlpa a: 'A' chkewō payuō iyiwak kī ta a' yúne Canaán. ¹⁸ Eta a' yé ena a' yamipa kōs e' tsúbitu ye' a. Ká tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a. Ñies chkewō tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a.' ¹⁹ Ñies ichō ie'pa a: 'karreta tsúmi tajē a' alakōlpa ena a' ala'r ena a' yé e'pa kōs tsōbitu. ²⁰ Egipto íyi tso' bua'buā e' kakmeraēyō a' a. E' kueki kē a' tkinuk ì tso' a' wā e' kī.'

²¹ Eta Jacob ala'r tō iwé i' es. José tō karreta mé ie'pa a wēs Egipto blú tō iché es. Ñies chkō méitō ie'pa a ñè ñala kī. ²² Ñies datsi' pa'alī mé iarak e' mane'woie. Erē Benjamín a datsi' kakméitō skētōkicha iēnoie. Ñies inukōl wōmulē méitō ia dōka cien mañalyök (300). ²³ Íyi bua'buā tso' Egipto e' kak patkēmi iyé a payōule burro kī dōka dabop. Ñies trigowō ena pan ena chkewō skà e' payuétō burro dabop skà kī iyé a ñè ñala kī. ²⁴ Mik José ēlpa mitke, eta José tō iché ie'pa a:

—Kē a' mía ñippök ñala kī.

²⁵ Ie'pa e' yéttsa Egipto a demi Canaán iyé ska'. ²⁶ Eta ie'pa tō iché iyé a: "Be' alà José tso'ia ttsē'ka. Ie' tso' Egipto ká kōs e' wōkirie." Ttè e' tō Jacob wōkrawēwā tajē. Kē uteia. Ie' kē wā ttè e' klōone. ²⁷ Erē mik ie'pa tō ì kōs yé' José tō ie'pa a e' paké iyé a, ñies mik Jacob tō karreta patké José tō ie'pa tsōmi e' sué, eta ie' er dekañe ttsē'ne buaē. ²⁸ Eta

ie' iché: “E' ě kata ye' a, ye' alà José tso'iā ttsē'ka. Ye' mi'ke isāuk kam ye' blērwa, e' dalewa.”

46

Jacob míā Egipto

¹ Etā Jacob e' yéttsā iu a. Ì kōs tso' iwā e' mítser seraā. Mik idemirak ká kiè Beerseba ee, etā iyiwak ña'wéitō iyě Isaac, e' Kēkōl dalōioie. ² E' nañewe Skēkōl tté ie' tā kabsueie tā ikiéitō ikiè wa:

—A Jacob.

Jacob tō iiūté:

—¿Ì?

³ Etā Skēkōl iché iā:

—Ye' dōr be' Kēkōl. Ye' dōr be' yě Kēkōl. Kē be' suanuk shkōkmi Egipto. Ee ye' tō be' aleripa alōweraē taiē. ⁴ Ye' mi'ke be' tā Egipto. Ñies ye' wák tō be' aleripa yerattsane ká e' a. Ñies mik be' duōkewatke etā José tso' be' o'mik.

⁵ E' ukuōki tā Jacob e' yéttsā Beerseba a. Etā ie' ala'r tō ie' iékā karreta patkē' Egipto blú tō ie'pa tsōmi e' a. Ñies ie'pa ala'r ena ie'pa alakōlpa e'pa iékarakitō karreta a. ⁶ Etā Jacob míā Egipto iyamipaē se. Ie' baka kōs ena ie' obeja kōs e' mítser ie' wā. Ñies ì kōs dē' ie' ulā a Canaán e' mítser ie' wā seraā. ⁷ Ila'r kōs ena isibayōkpa kōs e'pa míā da'a Egipto.

⁸ Ikkēpa dōr Israel aleripa mineyal Egipto. E'pa dōr Jacob ena ila'r.

Rubén, e' dōr Jacob alà kibi ěk. ⁹ Etā Rubén ala'r kiè: Hanoc, Falú, Hesrón, ena Carmí.

¹⁰ Simeón ala'r kiè: Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar, ena Saúl. Saúl mì dōr canaánwak.

¹¹ Leví ala'r kiè: Guersón, Quehat ena Merarí.

¹² Judá ala'r kiè: Er, Onán, Selá, Fares ena Zérah. (Er ena Onán, e'pa blēnewa Canaán.) Fares ala'r kiè Hesrón ena Hamul.

¹³ Isacar ala'r kiè: Tolá, Puvá, Job ena Simrón.

¹⁴ Zabulón ala'r kiè: Séred, Elón ena Jahleel.

¹⁵ E'pa kos dör Jacob ala'r kune Padán-aram Lía ta. Ie'pa kutà kiè Dina, e' kune ee ñies. Jacob aleripa kos wēpa ena alakōlpa e' dōka dabom mañayök kī mañal (33).

¹⁶ Gad ala'r kiè: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí, ena Arelí. ¹⁷ Aser ala'r kiè: Imná, Isvá, Isví ena Beríá. Ie'pa kutà kiè Sérah. Beríá ala'r kiè Heber ena Malquiel. ¹⁸ E'pa dör Jacob aleripa Zilpá ta, e' mé Labán tō ilà busi Lía, e' a ikanè mésoie. Ie'pa kos dōka dabom eyök kī teröl (16).

¹⁹ Jacob alaköl kiè Raquel, e' ala'r kiè José ena Benjamín. ²⁰ José ala'r dör ilaköl Asenat ta e'pa kiè Manasés ena Efraín. Ie'pa kune Egipto. Asenat dör wēm kiè Potifera, e' alà busi. Potifera dör egiptowak awá eköl. Ie' kaneblöke ká kiè On ee. ²¹ Benjamín ala'r kiè Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ena Ard. ²² E'pa dör Jacob aleripa Raquel ta. Ie'pa kos dōka dabom eyök kī tkël (14).

²³ Dan alà kiè Husim. ²⁴ Neftalí ala'r kiè: Jahseel, Guní, Jezer, ena Silem. ²⁵ E'pa dör Jacob aleripa ilaköl Bilhá ta, e' mé Labán tō ilà busi Raquel a ikanè mésoie. Ie'pa dōka kul (7).

²⁶ Jacob ta iyamipa ekka mīne Egipto, e' wakpa dōka dabom teryök kī teröl (66). Ie' ala'r e' alakōlpa, kē shtane ishūa. ²⁷ José ala'r kune Egipto e'pa

dör bōl. Jacob yamipa dē'mi Egipto dōka dabom kuryök (70) seraa.

²⁸ Eta Jacob tö ilà Judá patkemi kewe José a ibiyöchök: “Be' shkō Gosen ye' ñaletsuk.” Eta mik ie'pa demi Gosen, ²⁹ eta José tö ikanè mésopa ké ie' karreta yöktsa tsèmi iyé ñaletsöie. Mik idemi iyé ska' eta iyé paklö'wéwaitö eta ie' ié tajë. ³⁰ Eta Jacob tö iché José a:

—jIre' ye' blërwaami buaë! Ye' be' suéne buaë, be' serkeia e' kueki.

³¹ Eta José tö iché iyamipa kos a:

—Ye' mía Egipto blú a a' biyöchök tö 'ye' ëlpa ena ye' yé yamipa kos serke Canaán e'pa debitu e' tsukat ye' ska'. ³² Ie'pa dör iyiwak alökwakpa. E' kueki ie'pa baka kos ena ie'pa obeja kos ena ì kos tso' ie'pa wa e' debitu ie'pa wa.' ³³ Mik Egipto blú tö a' chaké: ‘¿Ì dör a' kanè?’, ³⁴ e' ta ichö ia: ‘Kekraë sa' kanè dör iyiwak alökw wës sa' tsá bak es.’ Egiptowak kë kàne senuk obeja alökwakpa ta ñita, e' kueki Egipto blú kawö mèmi a' a senuk Gosen.

47

¹ Eta José mía ibiyö muk Egipto blú a ta ichéitö ia: “Ye' yé ena ye' ëlpa serke Canaán, e'pa debitu ié. I' ta ie'pa tso' Gosen. Ie'pa obeja ena baka ena ì kos tso' iwa e' debiturak iwa seraa.” ² José tö iëlpa shushté dōka skël ta imítser iwa Egipto blú ska' as ie' tö iwakpa saù. ³ Eta Egipto blú tö José ëlpa a ichaké:

—¿Ì dör a' kanè?

Eta ie'pa tö iiuté:

—A këkëpa, sa' dör obeja alöukwakpa wës sa' tsá bak es. ⁴ Ketba meneká tajë sa' kaska'. Sa' iyiwak a kë chkè ta'ia, e' kueki sa' bitea senuk ká i' ki. Be' we'ikè sa' tō, kawō mú sa' a senuk Gosen.

⁵ Eta Egipto blú tō iché José a:

—Be' yé ena be' ëlpa de senuk be' ta. ⁶ Ká tso' Egipto e' wé kiane be' ki e' mú ie'pa a senuie. Kos ká tso' Egipto e' bua'ie dör Gosen e' mú ie'pa a senuie. Be' yamipa shua wëpa tso' iyiwak kkö'nè buaë, e' ta esepa múka ye' iyiwak kkö'nuk.

⁷ Nies José wa iyë Jacob mí kkachè Egipto blú a. Jacob tō Egipto blú shke'wé er bua' wa. ⁸ Eta Egipto blú tō ie' a ichaké:

—¿Kos duas tso' be' ki?

⁹ Jacob iiuté:

—Ye' ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130) shkök wì a dià a. Kawō e' kë dör tajë. E' tka ye' ki darërè. Erë kam ye' ki duas dō kos ye' yëpa ki duas bak ekkè.

¹⁰ E' ukuöki ta Jacob e' chéat Egipto blú a ta imía.

¹¹ Eta José tō ká bua'buá tso' Egipto, e' mé iyë ena iëlpa a senuie wës Egipto blú tō iché es. Ká e' ate Ramsés. ¹² Nies ie' tō chkewö meke iyamipa a kos ila'rla tso' u a u a ekkè.

José tō chkewö watué Egipto wakpa a

¹³ Ká ulitane kë iyi wöria, e' kueki ketba kí tkërke poë. Ketba tō s'tteke tajë Canaán ena Egipto.

¹⁴ Chkewö tué Egipto wakpa tō ena Canaánwakpa tō, e' ské kos blé José tō Egipto blú u a. ¹⁵ Mik Egipto wakpa ena Canaánwakpa inuköl enewa seraa, eta Egipto wakpa mí José ska' ta iché ia:

—jBe' sa' a chkewö mú! Kě sa' inuköl ta'ia. Kě idör bua' tö e' ě kuęki be' tö sa' méttsa duökwa ketba a.

¹⁶ Etā ie' tö ie'pa iüté:

—A' kě wā inuköl ta'ia, e' ta' a' iyiwak tsúbitu ña, e' skéie ye' tö a' a chkewö meke.

¹⁷ Egipto wakpa wā kabaio ena obeja ena baka ena burro e' kōs mí ie' a. E' skéie ie' tö chkewö mé ie'pa a dō duas ek. ¹⁸ Duas e' tka etā ie'pa míyalne ie' ska' ta' iska ché ia:

—Be' wā ijcher buaē tö kě sa' wā inuköl ta'ia. Ñies sa' iyiwak kōs, e' dör be' icha. Sa' ká ě tso'ia sa' wā ena sa' wakpa, e' ě tso'ia sa' wā mē be' a ¹⁹ Sa' wákpa taú. Sa' ká taú ñies. E' skéie iyiwö mú sa' a. Sa' kanēblōmi sa' wákpa ká a Egipto blú a. Es sa' atē Egipto blú kanē mēsopaie. Etā chkewö ě memibō sa' a as kě sa' duōlur ketba wā ena sa' ká kě weir ě ichōk.

²⁰ Egipto wakpa tö iká watuēttsa José a ketba kuęki. Es Egipto ká kōs de Egipto blú ulā a. ²¹ Ñies Egipto wakpa kōs atē blu' kanē mēsopaie. ²² Ie'pa sacerdotēpa ká e' ě kě tōne José wā. Egipto blú tö chkewö kakmeke ie'pa a, e' kuęki ie'pa kě wā iká watonettsa.

²³ E' ukuōki ta' José tö iché Egipto wakpa a:

—A' wákpa kōs ena a' ká kōs e' to'ttsa ye' tö se' blú a, e' kuęki i'ñe ta' a' kōs atē ie' ulā a. Iyiwō i' tsúmi a' tö ta' ikuatkō. ²⁴ Mik iwōne ta' iyiwō tso' dōka saco skēl, etā itsá yōttsa saco et mē Egipto blú a. Iyiwō ēyōk atē e' dör a' a kuantkē, ñies a' yamipa ulitane a ñanoie.

²⁵ Etā ie'pa tö iüté:

—Be' tö sa' tsatké ketba ulā a. Be' er bua' sa' ta. E' kuęki sa' e' chōke Egipto blú kanē mēsopaie.

²⁶ Es José tō kawō mé Egipto wakpa a tō iwiwō tso' dōka sacco skel e' tsá yōttsa sacco et mè Egipto blú a. I'ñe ta e' wekeia ie'pa tō es. Egipto sacerdotepa ã kē kawōta iwiwō tsá muk Egipto blú a, ie'pa ká kē dē' Egipto blú ulà a e' kuēki.

Jacob tō ittè bata ché José a

²⁷ Es Israel aleripa e' tséat senuk Gosen, ká e' ate Egipto. Ká e' kos de ie'pa ulà a. Ee ie'pa alōne tajē.
²⁸ Jacob sene'ia ká e' a duas dōka dabom eyök ki kul (17). Duas de ie' ki cien eyök ki dabom tkëyök ki kul (147).

²⁹ Mik ie' tō ittse tō iduökewatke, etä José tsuk patkéitō ta ichéitō ia:

—Moki be' er buaë chak ye' a, e' ta be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kkachoie tō moki ì kiekeyö be' a e' waweraëbö. Ye' nu kē wōtarwa Egipto. ³⁰ Mik ye' blēnewa mia ye' dēütöpa itöki, etä ye' nu yōttsa ká i' ki tsúmi wötewa ie'pa pō a.

Etä José tō iiüté:

—Es yö iweraë.

³¹ Iyé tō iché ia:

—Ichö ña moki Skëköl wörki tō be' iweraë es.

Etä José tō ittè mé moki iyě a. Etä Jacob wóméwa ika' ki ta Skëköl kikékaitō.

48

Jacob er buaë ché José ala'r a

¹ E' ukuöki ta ie'pa wa biyö debitu José a: “Be' yě duöke tso' suluë.” Etä José mia isauk ila'r böl mí iwa e' ta. ² Mik ie'pa tō iché Jacob a tō José debitu be' sauk, etä ie' e' tkéka isulú wa ika' ki. ³ Etä ie' tō iché José a:

—Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' e' k kayè' ye' a ká kiè Luz aṭe Canaán ee. Ee ie' er buaë yè' ye' a ⁴ ta ichéitō ña: “Ye' tō be' aleripa alōweraë tajë. Ie'pa dōraë ká tajë e' wakpaie. Ká i' meraëyō ie'pa a, e' atdaë ie'pa ulà a kekraë michoë.” ⁵ Be' ala'r bōl, Efraín ena Manasés, e'pa kune kam ye' dō Egipto e' yōki. Ie'pa tsétkōyō wēs ye' wák ala'r es wēs ye' ala'r Rubén ena Simeón dōr ye' ala'r es. ⁶ E' kueki ká meraëyō ie'pa a wēs ye' wák ala'r a es. Ie'pa itōki be' ala'r skà kurmi, e'pa dōr be' wák a. Erë ie'pa dōr Efraín ena Manasés elpa, e' kueki ká ñe' kak dōraë ie'pa ulà a ñies. ⁷ Mik ye' manét Padán-aram e' demi Canaán dōkettsatke Efrata, eṭa ee ñala ki be' mì blēnewa ye' yōki. Ee ye' tō ie' nu blé'waat Efrata ñalé ki. (I'ñe ta ká e' kiè Belén.)

⁸ Mik Jacob tō José ala'r sué eṭa ichakéitō:

—¿Sepa dōr yi?

⁹ Ie' tō iūté:

—I'pa dōr ye' ala'r mé Skëköl tō ye' a ká i' ki.

Eṭa iyé tō iché ia:

—Ie'pa tsúbitu ye' ska' as ye' er bua' chō ie'pa a.

¹⁰ Jacob kënewatke e' kueki iwöbla kë wawëria buaë. E' kueki José tō ila'r patkëmi tsinet iyé o'mik. Eṭa Jacob tō italapa paklō'wé wöalattsé. ¹¹ E' ukuōki ichéitō José a:

—Ye' ibikeits tō ye' kë tō be' suepaia, erë Skëköl tō kawō mé ye' a be' ena be' ala'r suoie.

¹² Eṭa José tō ila'r skéttsa iyé o'mik ta iwöéwa dō iski iyé dalōioie. ¹³ E' ukuōki ta ila'r bōl klō'wéwaitō iulà a. Efraín mí José ulà bua'kka, Manasés mí José ulà bakli'kka. Es itsémiitō iyé ska'. Eṭa Efraín aṭe Jacob ulà bakli'kka, Manasés aṭe Jacob ulà bua'kka. ¹⁴ Erë Jacob ulà bua'kka méka Efraín dur

ie' ulà bakli'kka e' wökir k_i. Erë e' dör alà tsirla. Eta iulà bakli'kka mék_aitö Manasés dur ie' ulà bua'kka e' wökir k_i. Erë e' dör alà kibi. Es Jacob ulà tsétkö wi'kë iö'kë. ¹⁵⁻¹⁶ Eta ier bua' ché José a i' es:

“As Skököl er buaë chö ala'r böi i' a kekraë.
Ye' yépa bak Abraham ena Isaac, e'pa bak Skököl e' dalöiök,
e' tö ye' kkö'nami kuaë dö ikkë ta.
Ie' tö ye' tsatké kekraë íyi sulusi ulà a.
As ala'r i' wa kë ye' chöwa sulitane éna kekraë.
Ñies ye' yépa bak Abraham ena Isaac as e'pa kë chöwa sulitane éna kekraë.
As ala'r i' alör taië ká ulitane k_i.”

¹⁷ Jacob ulà bua'kka mék_a Efraín wökir k_i, e' kë mène José a buaë. E' kuek_i ie' tö iyë ulà bua'kka e' klö'wéw_a mēk_a ilà kibi dör Manasés e' wökir k_i.
¹⁸ E' dalewa ichéitö ia:

—jA yéwö, kë idör es! I' dör alà kibi. Be' ulà bua'kka múk_a i' wökir k_i.

¹⁹ Erë iyë kë w_a iöne es. Ie' tö iché ia:

—jA alà, e' jcher ye' w_a, e' jcher ye' w_a! Ie' alördaë taië, ie' döraë kēkēpa taië. Erë itsirla ék e' döraë kēkēpa taië shute ikibi tsata. Ñies ie' aleripa döraë ká taië e' wakpaie.

²⁰ Es e' è diwö wa Jacob er buaë skà ché italapa a i' es:

—Mik Israel aleripa er buaë cheke ñi a eta ie'pa tö icheraë ñi a i' es: ‘As Skököl er buaë chö be' a wes Efraín ena Manasés e'pa a er buaë yēne es.’

Es Jacob er buaë ché Efraín a, Manasés a imène, e' tsata. ²¹ E' ukuök_i ta José a ichéitö:

—Ye' duökewatke erë Skëköl tō a' kkō'neraë. Ie' wa se' aleripa mirane Canaán wé se' yépa bak senuk ee. ²² Ye' tō ká bua'ie méat be' a ime'bakyō be' èlpa a e' tsata. Ká e' kiè Siquem. E' yè'ttsa ye' tō amorreowak ulà a ñippè wa.

49

Jacob tō ittè bata ché ila'r kos a

¹ Jacob tō ila'r kié e' ska' ta ichéitō ie'pa a: “A' e' skōwa ye' o'mik. Ì tkōraë a' ta e' wà chekeyō a' a:

² “A ala'rla, a' e' skōwa tsinet ye' ttō ttsök, ye' dör a' yé. Ye' ttō ttsö.

³ “A Rubén, be' dör ye' alà kibi.

Be' dör ye' diché tsá e' alé.

Be' dalöiërta' tajë, be' diché ta' tajë be' èlpa tsata.

⁴ Erë i'ñe ta' kē idör es.

Be' dör wēs di' yöliie es kē iwöklör yēs.

Be' tō ye' dalöse'wa. Be' sene'ka ye' alaköl ta.

E' kuëki be' kē dalöiërpaia wēs ko'k es.

⁵ “Simeón ena Leví, e'pa dör ñi èlpa;

ie'pa tabè tso' ñippoie è.

⁶ ;Wé ie'pa e' dapa'uke ee ye' kē shkak!

Ie'pa tō wēpa kōtulur kēsik è kuëki.

Baka wē'ñe klökicha blublu e' télorakitō éanas.

⁷ Ie'pa kēsik dör suluë ichökle

e' kuëki ie'pa kawō tkōraë suluë.

;Ye' tō ie'pa aleripa powerami senuk ièlpa malepa aleripa shua wì a dià a!

⁸ “A Judá, be' èlpa tō be' kikeraka' tajë.

Be' bolökpa klö'wəwaraë be' tö ikuli' a,
es be' e' alörakā ie'pa ki.

Be' ělpa ěkka e' wöörawa ĩski be' dalöioie.

⁹ ¡A Judá, be' dör ye' alà!

Be' dör wəs ma'name alà es.

Mik ì ttéitō tā ikaté one,

etā ie' e' wöéwa e' téwa ĩski wəs ma'name këchke es.

¿Yi dömi ie' tsiriuk?

¹⁰ Judá aleripa dōraë blu'paie taië kekraë dö mik
iblu' chök de etā.

Blu' e' ttō iuteraë sulitane tö.

¹¹ Ie' tö iburro pupula müeke uva shua.

Ñies idatsi' skuöke uva diö wa.

¹² Ie' wöbla dör daloloë uva diö tsata.

Ie' kà dör saruruë baka tsu'diö tsata.

¹³ “Zabulón serdaë dayë kkömik.

Eë taië kanò irirke ese ké tso'.

E' ká kkö dōrawa Sidón kkömik.

¹⁴ “Isacar dör wəs iyiwak tso' dalì oie diché tā' taië
ese e' mùtër enuk iwé a es.

¹⁵ Mik ie' isué tö ká e' dör buaë senoie ñies enoie,

etā ie' tsiwö ki dalì dekane kanëblök.

Ie' e' mèttsa kanëblök kanè mésoie, kë tkine e' ki.

¹⁶ “Dan ditséwö shua s'shulirdaë buaë yësyësë wəs
Israel aleripa e' ditséwö malepa es.

¹⁷ Dan dōraë wəs tkabë chök tso' ñala kkö a tö
kabaio kuë iklö a tā iwák brutane itsiwökka
ese es.

¹⁸ “¡A Jehová, ye' tso' be' panuk tö ye' tsatkö!

¹⁹ “Gad ppök ñippökwakpa dōraë taië.

Erë ie' tö ie'pa pperaë, itötieraë.

20 “Aser ká k̄i ch̄kè kata' buaë tskirdaë.
Ì wörke k̄os e' dör buaë sh̄t̄e mène buaë blu'pa a.

21 “Neftalí dör w̄es sul̄i alaki dur áie ala'rla ta'
bua'buaala ese es.

22 “José dör w̄es burro kañiru suè dur di' tum
kkömik es,

w̄es burro pupula kañiru suè dur ká tukir k̄i es.*

23 Kuaböt namépa éna sulu iar,
ie' k̄i kuaböt uyérakitö k̄esik wa.

24 Erë ie' ulà diché darërë;
e' wa ie' w̄a ishkame' sh̄urikar darërëë,
k̄e ulà sh̄trirta'w̄a yēs.

Skököl tö ie' a diché e' mé.

Skököl e' dör Jacob Kököl e' diché ta' tajë.

Skököl e' dör Israel aleripa kkö'nukwak.

Ie' tö Israel aleripa tsatkeke.

25 A José, be' yé e' Kököl tö be' k̄imeke k̄ekraë.

E' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata,

Ie' er buaë chöraë be' a.

Kal̄i buaë patkeraë ie' tö be' daliwö k̄i.

Ñies be' a di' atdaë buaë íyök k̄i as be' dalikua talar
buaë.

Be' aleripa alakölpa ala'r döraë tajë, ñies be' iyiwak
döraë tajë.

Es Skököl er buaë chöraë be' a.

26 Be' yé er buaë yé' be' a,

* 49:22 José dör w̄es burro...ká tukir k̄i es: Ñies hebreoie ttè e' mane' w̄emisö i' es: José dör w̄es kal tskirke di' kkömik es; tkaká iké kköiëule e' mik buaë, ñies iwördaë tajë.

e' tkōka ye' yě er buaë yě' ye' a e' tsata.
 Skëköl tō José shukit iēlpa shua iwōkirie,
 e' a ie' er buaë chō michoë wēs kaḅata yōbiē kē
 erta'wa es.

²⁷ “Benjamín dōr wēs chichi kañiru kēsikie ese es;
 bla'mi ta iyiwak ttéwaitō katè,
 tsālī ta ibata watiéwaitō.”

²⁸ E'pa dōr Israel ditséwōpa daia itōki dōka
 dabom eyōk ki bōt (12), e' yēpa tsá. Es ie'pa yě tō
 ie'pa a iché mik ie' tō ittè bata ché ie'pa a etā.

Jacob blēnewa

²⁹ Jacob tō iché ila'r wēpa a: “Ye' blērkewa e' kēwō
 dōkewatke. Mik ye' blēnewa, etā ye' nu blōwā ákuk
 a ká wé ye' yamipa nu blēne eē. Pō e' atē wēm kiè
 Efrón dōr hititawak e' ká a. ³⁰ Ká e' atē Macpelá
 Mamré wōshaë. Ká e' atē Canaán. Ká e' ena ákuk
 e' wato'ttsā Efrón tō Abraham a as Abraham tō
 iyamipa nu blō eē. ³¹ Eē Abraham ena ilaköl Sara,
 ñies Isaac ena ilaköl Rebeca, e'pa nu blēne. Eē ye'
 tō ye' alaköl Lía, e' nu blē'wā ñies. ³² Ká e' ena ákuk
 e' wato' hititawak tō.”

³³ Mik Jacob tō ttè e' kōs ché one etā ie' e' téwane
 ika' ki ta iblēnewa mía idēütōpa itōki.

50

¹ Etā José tō iyě nu paklö'wēwā wōalattséitō ta
 iie' taiē. ² E' ukuōki ta ie' tō egiptowak dōr s'nu
 kanéukwakpa e'pa kié iyě nu kapeyōkwā as kē
 inurwā. Etā es ikanewérakitō. ³ Ikanewérakitō
 dōka ká dabom tkëyōk (40 días), ekkē kawō kiane
 ikanewoie e' kueki.

Egiptowak tö ischö eriaitsé kawö döka dabom kuryök (70 días). ⁴ E' ukuöki ta José tté Egipto blú kueblupa ta, ta ichéitö ie'pa a:

—A' éna er bua' chak ye' a, e' ta a' yú ichök Egipto blú a ⁵ tö mik ye' yé duökewatke, eta ie' tö ye' ka' ie' a tté muk Skököl wörki tö inú blerawayö ákuk kaneo'at ie' wák tö ate Canaán e' a. E' kueki kawö mú ña ie' nu tsomi blèwa ee. Mik ye' ibléwa ta ye' dotkene.

⁶ Eta Egipto blú tö iiuté:

—Be' yú be' yé nu blökwa wes ie' tö be' a iki' es.

⁷ Eta José mía iyé nu blökwa. Egiptowak kueblupa kos e'pa míyal ie' ta. ⁸ Jacob yamipa ekka ena José yamipa ekka ena ielpa e'pa kos mí ñies. Ie'pa ala'r ena ie'pa iyiwak e'pa è atéat Gosen. ⁹ Ñies pè' mí taië karreta ki ena kabaio ki. Es pè' mí taië José ta. ¹⁰ Mik ie'pa demi ká kiè Goren-ha-atad ate tsinet di' Jordán diwö tskirke e' kker ee, eta ee ie'pa ulitane tö Jacob nu wötèrkewa e' kéwö tkö'wé dalö taië wa. Ee José tö iyé eriaitsé döka ká kul.

¹¹ Mik canaánwak serke ee, e'pa tö Jacob nu wötèrkewa kéwö tkö'wé e' sué, eta ie'pa tö iché: “Moki egiptowak tö s'nu wötèrkewa e' kéwö tkö'wéke dalö taië wa.” E' kueki ká e' kiè méka ie'pa tö Abel-Misraim.* Ká e' ate tsinet di' kiè Jordán e' kkömik.

¹² Es Jacob ala'r tö iyé nu kanewé wes ie' tö iyé' ie'pa a es. ¹³ Ie'pa wa inú mítser Canaán ibléwarakitö ákuk yöule Abraham wa iyamipa pöie e' a. E' ate Macpelá. E' wato'ttsa hititawak kiè

* **50:11** Abel-mizraim: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè egiptowak schö eriaitsé.

Efrón tö Abraham a. Ká e' ate Mamré wöshaë.
 14 Mik José düütö nu blêne one, eta ie' biteane Egipto. Ie' ëlpa ena pë' ulitane mine ie' ta e'pa kos biteyalne ie' ta.

José ëlpa suanékane ie' yöki

15 Jacob blënewa e' ukuöki ta José ëlpa tö ibikeitsé: “Isalema José éna sulu se' arke. Ì kos wamblè' se' tö ie' ki e' skéie se' we'ikeraëitö.” 16 E' kueki ie'pa ttè mémi ie' a: “Kam be' yë blërwa, 17 eta ie' tö sa' a iché tö ichö be' a: ‘Ì kos suluë wamblè' sa' tö be' ki, e' olo'yö sa' ki.’ E' kueki sa' kköchö be' a tö e' olo'yö sa' ki. Sa' tö be' yë e' Këköl dalöieke e' kueki.”

Mik biyö e' demi José a, eta ie' ié siarë. 18 Eta iëlpa demi iwöki. Ie'pa wöéwa dö iski idalöioie ta ichérakitö:

—I' sa' de be' wörki. Sa' dör be' kanè mésopa.

19 Eta ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' suanuk. Ye' kë a a' shulinuk Skëköl skéie. 20 A' iyi sulu bikeits wamblè ye' ki, erë e' mane'wëttsane Skëköl tö buaë se' ki. E' wa taië pë' tsatkëne i'ñe ta. 21 E' kueki kë a' suanuk. Chkewö meraëyö a' a ena a' ala'r kos a.

Es ie' tö ie'pa a iché er buaë wa. E' tö ie'pa ttsë'wéne buaë.

José blënewa

22 José ena iyë alikpö yamipa e'pa sene'ia Egipto. Ie' sene' döka duas cien eyök ki dabom eyök (110).

23 Ie' tö ilà Efraín talapa e' ala'r suéia. Nies ie' tö ilà Manasés e' alà kiè Maquir e' ala'r suéia.

24 Ká et ta ie' tö iché iëlpa a: “Ye' duökewa e' kéwö kianeia tsir. Erë Skëköl wák tö a' kimeraë. Ie' tö a' yelurdaë ká i' ki. Ká yë'bakitö mè Abraham a ena

Isaac a ena Jacob a e' a a' tsemiraëitö.”²⁵ Eta ie' tö iëlpa kié as ie'pa ttè mù ie' a Skëköl wörki. Ie' tö ie'pa a iché: “Skëköl tö a' yerattsa ká i' kî. Mik e' tka, eta ye' sik tso' blëule e' tsúmi e' ta.”

²⁶ Mik ie' blënewa Egipto, eta ie' kî duas de cien eyök kî dabom eyök (110). Ie' nu kapeyanewa as kë inurwa e' iënewa s'nu kélkuö a.

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

cxl

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca